

De XII gemmis rationalis summi sacerdotis Hebraeorum liber ad Diodorum, prodit nunc primo ex antiqua versione Latina, opera et studio P.F. Fogginii qui et notas adjecit / [Epiphanius of Salamis].

Contributors

Epiphanius, Saint, Bishop of Constantia in Cyprus, approximately 310-403.
Foggini, Pietro Francesco, 1713-1783.

Publication/Creation

Rome : 'Typ. Zempellianis', 1743.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/a4gze75w>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

21755/8

N. ix. y

30

— 100

7

14

10

Johann. Zent. in gottl. Anst. 1795 p. 410

So handelt Trevius, daß die Epitome nicht richtig
ist, da in der Vorrede der Conrad gesagt
ist, daß eine gewisse Anzahl, nicht, nicht die
disputation nicht beweist, wie in der 1. H.
Fabricius, daß gesagt ist, in der Compendium
der Epitome, wie es in der Thesauri brevis
questionibus steht, für die Abhandlung gegeben.
Aber in der Zent. Fabricius, nach, nach, 1. H.
1. G. p. 425 der steht, wie gesagt, auf
Vermutung, da die Vorrede in der
man versteht, man in handelt die für die,
wie es aber angenommen ist, was nicht in der
Epitome das nicht in der disputation, da in P.
Freyer jetzt zu viel auf sich steht. Was wir
Fabricius selbst mit nach der sein können, da
da in P. Freyer sagt, er geht für jetzt zu
vorn? Folglich ist es in Fabricius. Folgt.
Es ist nicht daran anzugehen, noch weniger in der
Epitome schreiben.

11

10/23

S. EPIPHANIUS

D E

XII. G E M M I S.

2. EPIPHANI

Salutinis in Cypro Episcopi

DE XII GEMMIS RATIONABILIS

SCILICET SACERDOTIS HEBRAEORUM

LIBER AD DIONORIUM

Prodit nunc primo ex sua versione Latina

OPERA ET DIO

FRANCISCO GEMINI

Rome, Typis Zambellianis An. MDCCCIII

PAULUS APOSTOLUS

BENEDICTO XIV.

PONTIFICI MAXIMO

PRINCIPI AUGUSTO

PETRUS FRANCISCUS FOGGINIUS

D. D. D.

*UOD felix, faustum,
fortunatumque sit, en
iterum ad Tuos Pedes
provolvor, BEATISSIME PATER, libel-
lum meum Numini, Majestatique
Tuae dedicaturus. Continet hic haud
inelegans S. EPIPHANII Salaminis in
Cypro*

*Cypro Episcopi de Gemmis duodecim
Rationalis Aaronici Opusculum, quod
non solum mea opera nunc primum
editur, sed etiam meis animadver-
sionibus, varioque commentario illu-
stratur. Porro etsi verebar, ne te-
mere fieri videretur, ad Te cum hoc
munusculo accedere; tamen Clementia
illa Tua, qua Exercitationes de Ro-
mano D. Petri itinere, & Episcopatu
excepisti, Tuaque illa plane singula-
ris Humanitas, qua*

Meas esse aliquid putare nugas

*minime es dedignatus, timentem me
erexit, nec passa est, ut hanc, vene-
rationis, & observantiae meae signi-
ficationem Tibi dare praetermitterem.
Praeterea ex eo etiam animosior ad
Te venio, quod existimem, libellum
Tibi me sistere, licet ex iis, quae
a me scripta habet, fortassis nulla*

ratio-

ratione commendandum, haud cer-
tè indignum Te, quod sanctissimi
aeque, ac doctissimi Ecclesiae Pa-
tris opus exhibeat, & illud a vete-
ribus Scriptoribus, praecipue vero
ab HIERONYMO non vulgari comen-
datione celebratum. Quid autem
quod ex Vaticana Bibliotheca erutum
est? Demum cum anecdotorum Syllo-
gen in lucem emittere constituerim,
variosque in libros variis principibus
viris dedicandos distribuere, illud,
quod primum tenere locum volui,
cuinam potius consecrarem, quam
Tibi mortalium omnium Dignitate
maximo, & Auctoritate? Itaque, cum
haec ita sint, tali dedicatione, satis
probato officio me fungi arbitror, &
illud Te in bonam partem acceptu-
rum fore, & aequis oculis visurum
non diffido. Sic sospitator Deus plus,
plus-

*plusque Te sospitet : sic difficillimis
hisce temporibus Augustior semper vi-
deare : sic*

*Serus in Caelum redeas, diuque
Laetus intersis. Populo Quirini,*

*ut hic, & tota Christiana Respubli-
ca, Te, cui in doctrina, cui in vir-
tute, atque humanitate percipienda
plurimum semper studii fuit, & tem-
poris, Auspice, Duce, & Principe,
experiatur, & sentiat diu, jure &
vere summum illum Philosophum Pla-
tonem pronunciaſſe, tum denique
fore beatas Respublicas, si aut do-
cti, ac sapientes homines eas regere
coepissent, aut ii, qui regerent, omne
suum studium in doctrina, ac sapien-
tia collocassent. Haec ego, ut Tibi
benemerenti accidant, rite adprecor,
& libens.*

PRAEFATIO.

S. HIERONYMUM testem nobis esse, quod S. EPIPHANIUS Librum scripsit de Gemmis XII. Rationalis summi Sacerdotis Hebraeorum.

§. I.

Auctum EPIPHANIUM, Constantiae, seu Salaminis in Cypro Episcopum, virum omnium virtutum genere, & multiplici doctrina clarissimum, Aerae Christianae saeculo quarto magnum Ecclesiae Graecae praesidium, & decus, Librum quemdam scripsisse *de gemmis XII. Rationalis summi Sacerdotis Hebraeorum* testis est nobis, vir summa auctoritate, & religione, & fide, S. HIERONYMUS, qui in epistola ad Fabiolam, a qua, ut *de Aaron sacerdotio, & vestimentis scriberet*, rogabatur, postquam nonnulla de Rationali commentatus fuerit, subdit: *Sufficiat, quod & sanctus Papa EPIPHANIUS egregium super hoc volumen edidit, quod si legere volueris, plenissimam scientiam consequere.*

Neque vero solum in hoc loco, sed alibi quoque hujusce Libri ab EPIPHANIO scripti testimonium dat S. HIERONYMUS. *Libro XV. Comment in cap. LIV. ISAIAE ait: De natura autem duodecim lapidum, atque gemmarum non est hujus tem-*

b

poris

poris dicere, cum & Graecorum plurimi scripserint & Latinorum, e quibus duos tantummodo nominabo, virum sanctae & venerabilis memoriae Episcopum EPIPHANIUM, qui insigni nobis ingenii, & eruditionis suae reliquit volumen, quod inscripsit περὶ Λιβῶν, & Plinium &c. Demum lib. IX. Commentariorum in cap. XXVIII. EZECHIELIS illud etiam memorat, nempe librum ab ipso EPIPHANIO se accepisse dono: Super quibus [de gemmis Rationalis loquitur] & vir sanctus, EPIPHANIUS Episcopus, proprium volumen mihi praesens tradidit.

Libri de XII. gemmis ab EPIPHANTO scripti extare fragmenta apud FACUNDUM Hermianensem, & ANASTASIUM Sinaitam.

§. I L.

Porro nec defunt alii scriptores antiqui, qui Libro EPIPHANII περὶ Λιβῶν usi fuerint, & eos recensere aequum bonumque esse nullus dubito, non tantum, ut Libri illius pretium magis magisque appareat, sed etiam ut tempora, quibus ille prae litteratorum hominum manibus fuit, innotescant.

Itaque FACUNDUS Hermianensis in Africa Episcopus capite II. libri IV. ex duodecim illis, quos medio circiter sexto Ecclesiae saeculo pro Defensione Trium Capitulorum Concilii Calchedonensis ad Justinianum Imperatorem obtulit, & nos typis editos habemus cura & studio SIRMONDI, epistolam Latine vertit, ac refert, qua liber hic Diodoro Episcopo ab EPIPHANIO dedicatur, utpote qui eodem Diodoro volente conceptus, & exaratus.

FACUNDO ferme aequalis fuit ANASTASIUS ille Sinaita, qui Antiochenam Cathedram est adeptus An. Chr. DLXI. & hic quoque Quaest. XL. ubi de vestibus Sacerdotis Summi Hebraeorum sermonem habet, omnia illa, quae EPIPHANIUS in Libro de gemmis narrat, in epitomen contrahit sub hoc titulo: Τὸ ἅγιον Ἐπιφάνιος περὶ τῶν ἐν τῷ λόγιῳ τῶν ἱερέων ἐμπε-

ἐμπεποιημένων ἑβ. λίθων. *S. Epiphani de duodecim gemmis in Rationali Sacerdotis infixis*. Et iterum *Quaest. XLV.* de Samaritanis loquens ex eodem libro plura describit: hic tamen eum laudat sub hoc alio titulo: Ἐπιφάνιος ἐκ τῶν πρὸς Διόδωρον. *Epiphani ad Diodorum*.

ANDREAM & ARETHAM Caesareenses Archiepiscopos EPIPHANII Libro de XII. gemmis esse usos in suis ad Apocalypsin Commentariis.

S. III.

Praeterea EPIPHANIUM de gemmis bis laudatum offendit commentarios illos in Apocalypsin legens, qui licet, LAMBECIO teste *lib. IV. Commentariorum Bibl. Caesareae Vindobonensis &c.* adtribuantur ORIGENI in Cod. CLXXIII. & Cod. CLXXIV. cuidam METHODIO Monacho, nec desit quidam etiam Codex a MONTFAUCONIO memoratus *Diar. Ital. pag. CCXXI.* eos tribuens ANDRAE Cretensi, tamen, ut recte monet OVDINUS in *Commentario de Scriptoribus & scriptis Ecclesiasticis &c. tom. II. pag. XCIV.* ANDRAE Caesareensi in Cappadocia Archiepiscopo, sub cuius nomine editi primum sunt a PELTANO, major & melior Codicū pars adjudicat; & eos inter (ne aliorum studio jam notos factos commemorem) qui sub manu mihi est, Codex in papyro nitide scriptus, Manuscriptorū Bibliothecae Corsinianaе DCCCXXVIII. Incipit hic: ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ Ανδρέου Αρχιεπισκόπου Καισαρείας Κατωπαδοκίας, Ερμηνεία εἰς τὴν Αποκάλυψιν τῶν ἁγίων ἀποστόλων & Ἐυαγγελιστῶν ΙΩΑΝΝΟΥ τῶν θεολόγων. SANCTI PATRIS NOSTRI *Andreae Archiepiscopi Caesareae Cappadociae Commentarius in Apocalypsin Sancti Apostoli & Evangelistae IOANNIS Theologi*. Incerta est ANDRAE Caesareensis aetas; multo tamen probabiliter ex conjecturis, quas OVDINUS congeffit, consuaderi arbitror nono seculo scripsisse. Locus autē, in quo EPIPHANII Librum de gemmis laudat, est *cap. X.* ubi de lapide Sardio loquens ait: λέγει γὰρ ὁ μέγας Ἐπιφάνιος τῶν πᾶν τῶν λίθων ἱατρῶν οἰδήματα τε & τὰς ἀπὸ σιδήρου πολλὰς ἐπιχειρόμενον: *sane, ut*

magnus EPIPHANIUS dicit, non modo tumoribus, si commode adhibeatur, medetur, verum etiam ferro illatis vulneribus. Et cap. LXVII. postquam duodecim lapides, quos S. JOANNES nominat Apoc. cap. XXI. secundum varium eorundem colorem, aut vim singulis Apostolis accommodaverit, subdit: ταῦτα δὲ ἐκ τῶν τῷ ἁγίῳ Ἐπιφανίῳ περὶ λίθων ἐξημένων, καὶ ἱατρῶς (ὑπ' αὐτοῦ), τοῖς Φυλάρχοις τῆς Ἰσραὴλ προσηρμοσμένων &c. Haec autem ex iis in medium adtulimus, quae S. EPIPHANIUS de lapidibus istis disseruit, Tribuumque Israelis Principibus accommodavit &c.

Porro, quae primum ex *cap. x. Commentariorum ANDREAE* retulimus, alius quoque Caesareensis Archiepiscopus decimo Ecclesiae saeculo ineunte clarus ARETHAS nomine, repetit *cap. item x. Commentariorum* in eundem S. JOANNIS librum Apocalypseos, quos nimirum ita concinnavit, ut non solum sententias, sed ipsa etiam verba saepe saepius transcribat ex illis ANDREAE, quibus, cum eos auctor imperfectos reliquisset, ultimam etiam manum jam imposuerat, si fides habenda est Calligrapho interpretationis Armenae *Commentariorum ANDREAE*, quae mss. exstat in Bibl. Regia, ut comperi ex ejus mss. Codicum Catalogo *Tom. I. pag. LXXVII. Etiam cap. LXXVII. utitur quidem ARETHAS iis, quae ANDREAS ex EPIPHANII eruditione acceperat, sed non ut ille in eo quoque capite eum nominat.*

Atque hoc loco non incommodum videtur, non praeterire, quam habemus *Commentariorum ANDREAE* versionem Latinam a PELTANO factam *cap. x. Sardio* virtutes dare, quas, Graeco textu non invito, multo satius Jaspidi tribuisset. *Apocalypseos cap. IV. vers. IIII. Jaspidi & Sardio Deus comparatur: Qui sedebat similis erat aspectui lapidis Jaspidis, & Sardinis. ANDREAS optime adnotat: τῆς μὲν ἰάσπιδος σημαίνουσης, αἰς χλοεράς (ῥοῆς,) ὅμῃ τὸ ἀνδαλὲς καὶ φερὲς βίον καὶ βροφῆς χορηγὸν τῆς θείας φύσεως, διὰ τὸ πᾶν σπέρμα χλοηφορῶν. πρὸς αὐτῷ δὲ, καὶ τὸ φοβερόν τοῖς ὑποεναγκάτοις. φασὶ γὰρ τὴν ἰάσπιν, φοβεράν εἶναι θεοῖς καὶ φάσμασι. μὲν πάλιν δὲ, καὶ τὸν ἐπιδεχομένον τὴν ψυχικὴν ἰάσιν, τὸ θεραπευτικόν. λέγει γὰρ ὁ μέγας Ἐπιφάνιος, τῶν πέντε λίθων ἰατρικῶν οἰδήματα τε καὶ πᾶς αἰὶς τοῦ σιδήρου ἐληγμένος,*

πληγὰς, ἐπιχρίόμενον: nempe, ut PELTANUS vertit: *Jaspidi quidem, quod is viridis existat, suaque viriditate Divinae naturae symbolum praeseferat. Haec namque semper floret, & viret, vitamque & escam viventibus omnibus praestat. Sed & omne quoque terrae semen viridem herbam fundere solet. Assimilatur ad haec Sardio, ob terrorem, quem hostibus incutere natus est. Ajunt namque Sardium feris spectrisque terribilem videri; vi praeterea, quam natura insitam habet, aegra corpora sanare solitum. Sane, ut magno Epiphanio placet, non modo tumoribus, si commode adhibeatur, medetur, verum etiam ferro illatis vulneribus. Itaque audacter nimis dictum puto a PELTANO: assimilatur ad haec Sardio &c. cum in Graeco vox Sardio non sit; & contra Graeci textus fidem sunt illa: ajunt namque Sardium &c. Graecus enim textus habet: πασι τὸ πλὴν ἰασθιν. De Sardio tum primum loqui ANDREAS videtur, cum ait: μὴ πῶ δὲ &c. & si quis velit post haec deesse aliquid, non pugno. Emendationis autem ratio ex EPIPHANIO, quem ANDREAS eo loci sequitur, praecipue constat. Hic neutiquam de Sardio, cui solum sanandi, & fugandi mala virtutem tribuit, sed de Jaspide praedicat feris spectrisque terribilem videri scribens: *hunc, ut ajunt, qui fabulosa referunt, bestiae in agro metuunt, aliaque portenta. Quocirca ANDREAE mens, quod spectat ad comparisonem, qua utitur Apostolus JOANNES, ea esse videtur: Jaspidem tum naturae, tum potentiae, & justitiae, Sardium vero misericordiae Dei esse Symbolum, qui semper idem est, qui fortiter, suaviterque omnia disponit, & iram sicut misericordiam effundit.**

Porro quod de *Commentariis* ANDREAE diximus, pro emendatione etiam *Commentariorum* ARETHAE facere volumus, ita ut animadvertamus, aut eorum Graecum textum cum Latina versione esse reformandum, aut ARETHAM, quae EPIPHANIUS distinguit, EPIPHANIUM dum laudat, turpiter confudisse.

PROCOPIUM *Gazaenum* ex Libro EPIPHANII de XII. *gemmis*, quae de montibus Garizim & Gebal memorat descripsisse: THEOPHANEM autem *Cerameum*, quae narrat de Samaritanis.

§. I V.

Sed ut illuc, unde haud temere discessimus, revertamur: igitur HIERONYMUS, FACUNDUS Hermianensis, ANASTASIUS Sinaita, ANDREAS, & ARETHAS Caesareenses Archiepiscopi, ii omnes sunt, quos Scriptores inter antiquos mihi contigit invenire usque adhuc S. EPIPHANII Librum *de gemmis* diserte laudantes. At vero invenisse, certe arbitror & alios duos, qui eo usi sunt, licet tacito EPIPHANII nomine relicto, PROCOPIUM dico *Gazaenum*, & THEOPHANEM *Cerameum* Taurominii Archiepiscopum.

PROCOPIUS *Gazaeus* gente, arte vero Sophista, Justino Thrace imperante claruit an. Ch. circiter DXX., & cetera inter ejus scripta, exstat adhuc luculentissimus in Octateuchum Commentarius ex Orthodoxorum Patrum scriptis singulari delectu ab eo excerptus, summaque contextus industria, qui laudatur a PHOTIO in *Bibl. Cod.* ccvi. & prodiit jam Latinus Tiguri an. 1555. Aliis Graecis Latinisque, ut vocant, Catenis adnumerari hic certe debet, Commentariis nempe, illis in Sacras Litteras ex scriptis variorum Auctorum collectis: & quamvis tales Commentarii cuique auctoritati Auctoris sui nomen adscribere soleant, quod in *Comment.* PROCOPII minime apparet, ingenuus tamen PROCOPIUS fatetur ex libris veterum eum collegisse; & nomina Auctorum adponere ob illud fortasse praeteriit, quod eorum auctoritatibus ita utatur, ut modo brevius sententiam comprehendere, modo vero alio deductas res eis interferere, religioni sibi nequaquam ducat, quomodo quidem animadvertere est pag. cccxxxix. ubi *Deuteronomium* illustrans ad v. xxix. cap. xii. apposite, in multis epitomatum, in multis etiam integrum describit quic-

quicquid **EPIPHANIUS** in hoc Libro disputat de situ montium Garizim & Gebal: alio tamen desumptum interferens numerum Sacerdotum abscondentium Idola, quos *septuaginta* fuisse refert; & ubi **EPIPHANIUS** ait, Garizim habuisse gradus *plurimos*, & *ut ajunt quidam, mille quingentos & supra*, iste hos gradus fuisse scribit *mille sexcentos & unum*. Praeterea docet Somoron fuisse antiquum nomen montis illius, ad cujus radices Sichem erat: sed fortasse ex ipso **EPIPHANIO** id colligi putavit; quod autem scribit de intervallo a Galgal ad Jericho in Libro, quem edimus, certe non apparet, sed in illo, quo unico uti debuimus, librarii oscitantia praetermissum esse videtur. Exstant autem in hoc **PROCOPII** Commentario & quaedam alia, quae ex **EPIPHANII** Libro *de gemmis* accepta si quis conjectet, adversari nolo, nempe illa, quae afferuntur a **PROCOPIO** ad *Exodum pag. cccii*. & exponunt quid mystice Rationale Aaronicum significaret. **EPIPHANII** ingenium ea quidem minime dedecet, & in eo Libro **EPIPHANIUM** persecutum esse mysticam Rationalis, & pretiosorum ejus lapidum significationem indubium est, cum ipse in Epistola Libro praefixa hoc quoque in eo sibi proponat pertractandum. Certiores rei ipse Liber nos facere posset, sed mancum invenimus. Si quando inveniat integer, fortassis & quae **HIERONYMUS** de Mysteriis Rationalis scripsit, mutuasce illinc intelligetur. Praetereo è diversis locis collectas **HIERONYMI** sententias in hanc rem, quod jam collegerit **LIPOMANNUS** in sua Catena ad *Exodum pag. cclxxxvii*. Sed haec omittamus.

Venio nunc ad **THEOPHANEM** Cerameum Taurominii Archiepiscopum, & Rogerio II. Siciliam obtinente illustrem, ut probat **ORDINUS** in *Comment. &c. tom. ii. col. cxcclxxxv*. Scripsit hic Homilias plures, quas Graece & Latine, edidit Parisiis an. **cxcclxiv**. **FRANCISCUS SCORSUS S. J.**, & has inter trigesima ea est, in qua, ubi de Samaritanis agitur, ex **EPIPHANII** libro *de Gemmis* multa esse compilata videntur.

tur. Certe cum iis, quae ille narrat, omnino concordant, quae narrat THEOPHANES, si excipias, quod hic Oratorum more verbosior rem exprimit, ornatiorque oratione.

Jam vero dummodo haec, quae de THEOPHANE dixi, vana non sim auguratus conjectura, THEOPHANES igitur recentior est Auctor, quem EPIPHANII Libro *de Gemmis* usum esse novi. Puto autem jam tum rarum fuisse factum, quum ne PHOTIUS quidem ejus meminerit, & jamdiu quidem ita erat ignotus, ut doctissimi critici lugerent, ut perditum, fere ac Librum illum, quem de eadem re scripsit SEPTIMIUS TERTULLIANUS secundum indicem operum ejus, ubi eum adnotatum invenisse se tradit HIERONYMUS in *Epistola ad Fabiolam* superius quoque laud., quae in *Ed. Veron. &c.* est LXIV.

*De Epitome Libri s. EPIPHANII de XII. gemmis a GESNERO edita,
& de alia ab ANASTASIO Sinaita exarata.*

s. V.

Edidit sane CONRADUS GESNERUS in collectione Librorum *de omni rerum fossilium genere* agentium Tiguri anno MDLXXXV. opusculum quoddam *de gemmis XII. Rationalis*, & EPIPHANIO adtribuit, sed licet illud & postea pluries sub eodem nomine typis recusum fuerit, haud tamen aliud revera erat, quam Epitome Libri de eo argumento ab EPIPHANIO conscripti, etsi aliquanto prolixior Epitome alia, quam cum interpretatione TURRIANI accepit a SCHOTTO, ediditque in sua Operum s. EPIPHANII editione PETAVIUS tom. II. pag. CCXXXIII., & deinde deprehendit meram esse ANASTASII Sinaitae Epitomen, quae extra corpus operis ANASTASII, & in nonnullis Vaticanis Codicibus descripta legitur, fortassis quod cum perrarus ipse EPIPHANII Liber factus esset, illa ejus Epitome in pretio maxime haberetur; nisi quis malit, immovero Epitomen ANASTASII, aut illam aliam a GESNERO editam, cujus auctorem ignoramus, Libro

EPIPHANII adtulisse perniciem, quemadmodum solent primigeniis libris adferre hujus generis scripta.

Quamobrem JOANNES ALBERTUS FABRICIUS, licet nemini in librorum cognitione secundus, *lib. v. Bibl. Graecae cap. xi. §. iv. n. vii.* injuria quidem pronunciat, *Caveum, praeter rem librum de lapidibus inter inedita Epiphanii retulisse*, & ipse quidem potius reprehendendus est, qui Epitomen pro Libro ipso EPIPHANII minus cautus accipiens, illum fuisse editum asserit a PETAVIO *tom. ii. Op. s. EPIPHANII*, & a MATTHIA HILLERO *in libro de xii. Gemmis in Pectorali Summi Pontificis*, nec non *in Syntagmatis ejus Hermeneuticis*. Praeterea vero male etiam docet, GESNERUM edidisse Epitomen ab ANASTASIO Sinaita confectam, & a PETAVIO quoque editam *tom. ii. pag. ccxxxiii.*, cum GESNERUS illam aliam ediderit, quae apud PETAVIUM exstat *pag. ccxxv.* Demum illud quoque adiicit FABRICIUS, eos falli, qui librum *de Gemmis EPIPHANIO* abjudicant, & rectè quidem de hoc censet, si qui forte sint, qui EPIPHANIO in hanc rem scripsisse aliquid negent, sed qui EPIPHANIO, quod ipse EPIPHANII esse sibi consuadet, abjudicant, minime quidem falluntur.

Opusculum *de Gemmis* a GESNERO, aliisque editum, jamdiu profecto brevitate sua aliud se esse prodiderat, ac librum illum, quem HIERONYMUS *insigne volumen* dixit, & aptissimum, unde *plenissimam de Rationali Aaronico scientiam consequi* Fabiola potuisset. Quid quod neutiquam ab Epistola incipit, unde primigenium EPIPHANII Scriptum initium fuisse testis erat FACUNDUS Hermianensis?

Sed haec sunt quidem talia, ut nullus emunctae naris homo, ad rem propius accedens, dubitare debuerit, jure & merito ab EPIPHANIO abjudicandum esse, quod sub ejus nomine circumferebatur opusculum *de Gemmis* a GESNERO vulgatum; crassiores tamen litterati rei certiores fieri luculentius non poterant, quam si ob eorum oculos poneretur primigenius ipse s. EPIPHANII Liber, ubi eum, ut modo factum est, reperire contigisset.

*De Codicibus mss., unde eruta est Latina versio Libri s. EPIPHANII
de Gemmis; & quid praestitum sit in ejus editione.*

§. VI.

Locus, ubi illum offendi primo, chartaceus Codex est in fol. ex mss. Codicibus Bibliothecae Corsiniorum DCCCXVII. quem non aetate quidem, quae vix c. annos superare mihi videbatur, sed rebus, quas primo statim intuitu continere intellexi, considerandum ratus, diligenter evolvi, nec vanus sensi integrum antiquissimi alicujus codicis exemplum esse: ea enim opinione Bibliothecam Vaticanam consulens, ditissimum veterum mss. thesaurum, codicem vere pretiosum, unde Corsinianus, alique huic similes in eadem Vaticana Bibliotheca a me visi, exortifunt, adservatum inveni.

Est hic in charta pergamena in fol., & notatur numero MMMDCCCCLXI. praeter illud autem, quod edimus, opusculum, multas Romanorum Pontificum, & Imperatorum Epistolas continet, quarum seriem diligentius evolvisse minime piget, deprehendi enim mea cum voluptate, bono autem non meo solum, ut puto, sed communi omnium, eum esse Codicem Vaticanum, ex quo BARONIUS pulcherrima Christianae antiquitatis monumenta ad tertii, & quarti saeculi Ecclesiae historiam illustrandam in suos Annales derivavit, eum saepe Vaticanum Codicem appellans, interdum vero *pervetustum Codicem Vaticanum, in quo scriptae sunt Epistolae complurium Romanorum Pontificum*, ut ad an. Ch. ccclxviii. §. II. & modo *Codicem illum, ubi descriptae habentur plures Pontificum Romanorum Epistolae*, ut ad an. ccclxxxI. §. I. & ccclxxxv. §. v. Quod autem exhibet primum, libellus est Schismaticorum Marcellini atque Faustini, quem hinc sane descriptum vulgasse videtur SIRMONDUS, & hic certum est quidem vidisse BARONIUM, qui ad an. ccclxv. §. XIX. ait: *Id quidem ex ipso Schismaticorum libello Marcellini atque Faustini*

colligitur, quem antiquitus scriptum Vaticana Bibliotheca nobis exhibuit.

Erat olim iste Codex celeberrimi Card. **GUILLELMI SIRLETI**, secundum quod nota quaedam admonet, quae in prima pagina occurrit: *Emptum ex libris Cardinalis Sirleti*. In ultima autem pagina adnotatum est, eum fuisse jam Monasterii Sanctae Crucis Avellanae, & acquisivisse **DAMIANUM**: sub altera enim hujusce paginae, ut ajunt, columna legitur: *Liber est Monasterii S. Crucis Fontis Avellane Eugubine Dioecesis*: sub altera: *Hunc librum acquisivit Don Damianus S. ✝*.

Porro haec ultima nota antiquissimis litteris exarata, Codici ex iis, quae continet, longe pretiosissimo, plurimum sane auget & pretium & decus, cum certae antiquitatis eum faciat; nam, etsi plusquam septingentorum annorum aetatem statim redolet, tamen tali nota rem ita esse certo judicio cognoscimus. Ecquem nam, statim ac talem Codicem Monasterio S. Crucis Avellanae acquisitum a **DAMIANO** fuisse intellexerit, **PETRUS** ille **DAMIANUS** non subit sanctitate vitae, magistratibus, & scriptis celeberrimus, qui monasticam vitam in illo Monasterio iniit, & medium circiter saeculum Ecclesiae undecimum illi praefuit?

Verum quae quidem mala obvenerunt alite illa sunt, non integrum **EPIPHANII** Librum, sed ejus partem, praeterea non Graecum contextum, sed Latinam versionem tantummodo in Vat. Codice exhiberi, & hanc saepe minus felicem, ita ut barbariem suam non solum in vocabulis prodatur, sed interdum etiam contra leges Latinae grammaticae peccare videatur. Sed hoc cum non raro Scriptoris potius vitio, quam interpretis existimaverim factum, crassiores quosdam soloecismos typis committere minime passus sum, & quod ad Orthographiam spectat, quae magis communis apud doctos homines nunc est, passim adhibui, illam Codicis servans nonnullis solum in locis, ubi visa est mihi Philologorum animadversione non indigna. Porro loca corrupta, quae restituere

difficile non fuit, restitui quidem, sed ea, quae non sine aliquo additamento restitui posse arbitrabar, & quae aut non erat, aut non subiit restituendi modus, in mendo cubare reliqui, interdum ea esse corrupta in Notis monens, interdum tamen ne hoc quidem praestans, utpote illius minus sollicitus, quod tale noveram, ut aequus Lector nec velit, nec nolit.

Quod spectat ad contextum Graecum, de eo inquirere non omisi, adhuc tamen factum est frustra. Cum apud MONTFAUCONIIUM *Diar. Ital. p. ccxv.* ubi Bibliothecam Monachorum S. Basilii Romae, festivissima mss. Graecorum Codicum copia PETRI MENNITII studio locupletatam describit, legissem: *Epiphani ad Diodorum Epistola*: in magnam spem reperiendi illum veneram, sed inanis spes ista fuit, quod revera nulla reperire sit eos inter Codices Epistola EPIPHANII ad Diodorum, sed solum Cod. xx. & xcix. Epistolam exhibent illam ad Diodorum Tarfi, quae differit de Matrimonio cum sorore uxoris mortuae, & in novissima editione Operum S. BASILII, qui ejus est auctor, reperitur *tom. III. pag. ccxlix.* Interea tamen admonere non praeteribo, quod si quis unquam ad novam Operum EPIPHANII editionem Graecam & Latinam adornandam animum manusque admoverit, quod futurum non dubito, cum PETAVII illam negligentius esse factam neminem lateat, ubi integer Libri *de Gemmis* contextus Graecus neque dum inventus sit, ad Latinam ejus versionem, quam edimus, Graeca verba non raro apponere poterit, si utramque Epitomen consulat, & Sacras Litteras a LXX. in Graecum versas, demum Graecos illos Scriptores, quos eo Libro usos esse dixi.

*De pretio, & usu Fragmenti Libri de Gemmis EPIPHANII,
quod exhibet Codex Vaticanus.*

§. VII.

At vero, quod certe incommodum accessit maximum illud est, in Vaticano Codice EPIPHANII Librum exhiberi mu-

tilum. Quid tamen facerem? Edidi qualem inveni, & neminem sane fore puto, qui velit idcirco anecdoton despectui habendum me edidisse. Quod prolixioris operis fragmentum edam non integrum opus, causa neutiquam talis est, ut quispiam merito me, & hunc Libellum meum calumniari possit & damnare. Nam praeterquamquod hujus fragmenti auctoritate certiores facti sumus, nequaquam EPIPHANII esse opus, qui sub ejus nomine editus fuit a GESNERO, aliisque *de XII. Gemmis Rationalis Aaronis Liber*, quod quidem unum me facile tuetur, & curam meam, qualiscumque illa fuerit, commendat: enimvero SS. PP. scripta ea sunt, ut non solum quodcumque illorum insigne fragmentum, quale est a me editum, sed quaecumque, & operam nostram, & publicam lucem mereatur.

Quod si gravissimi homines dignam se operam existimarunt veterum Poetarum, ceterorumque profanorum, scriptorum fragmenta colligere, & vulgare, quis est non infirmo, ne dicam optimo, & splendidissimo, ingenio praeditus, qui non praeclare magis commendandum arbitretur studere, ne lateant reliquiae quaecumque earum rerum, quas SS. Patres ut monumentis mandarent litteris consignarunt: praecipue vero si de illis loquimur Patribus, qui ampliori eruditionis, & doctrinae laude celebrantur, qualis certe est EPIPHANIUS?

Quid? Nonne ille ipse *de XII. Gemmis Liber* praecipuo honore habendus erit, qui *egregium & insigne ingenii & eruditionis EPIPHANII volumen* dici meruit? Quid? Nonne in hoc etiam istius Libri fragmento plura sunt satis diligenter, atque subtiliter pertractata: & aliquid etiam a nemine fortassis alio acceptum haecenus, quale esse videtur illud de nomine, quo Samaritanae Litterae, & Hebraeorum appellabantur?

Demum multosolim *de Gemmis* scripsisse scimus, quorum longa apud HILLERUM exstat series, sed jam ferme

omnes tulit aetas, quocirca eo quoque magis plurimi hic aestimandus est s. EPIPHANII Commentarius, ubi de duodecim pretiosioribus Gemmis copiose differitur. Nec volo indictum sanctissimum virum non solum eruditionem suam, in hoc opere luculenter ostendere, sed prudentiam quoque; cum enim miras singulis Gemmis adsertas virtutes referat, ingenuus fabulosas passim vocat, ita ut liceat hinc haud levi conjectura augurari, quae alias minus vera profert ex libris hausisse apocryphis, quibus cum pietatem fovere viderentur, multa adhuc erat auctoritas, nec facile aut tutum erat adversari, eorum mala fide neque dum satis comperta atque probata. Imposuerunt Libri isti aliis quoque multis doctissimis viris primaevae Ecclesiae; mendacium enim bene conceptum, callideque vulgatum sagaciores etiam homines interdum fallit, neque principio, sed procedente tempore, quale est, solet tuto cognosci. Accedit, quod cum libris illis vulgo ab Haereticis haberetur fides, fortassis & illis quoque proficiendum esse in disputationibus contra Haereticos credebatur. Haec autem admoneo non inconsulto. Non deerunt in Auctorum errores inquirentes homines, non ut caveant, sed ut vituperent, homines vaniloqui, & maledicendo famam & gratiam otiosorum aucupantes, qui Librum hunc, EPIPHANII nomine audito, contemnant; verum si recte existimemus, peccavit sane non semel in Chronologicis EPIPHANIUS, & interdum minus certis narrationibus nimis fidit, tamen haec, a quibus fere nemo expers omnino fuit ex iis praesertim, qui multa scripserunt, ejus existimationis & auctoritatis quidquam detrahare minime valent, & fateamur nihilofecius oportet, ejus scripta veterum Monumentorum Ecclesiae fodinam esse, ut ita loquar, locupletissimam, & plane dignam, ut eorum Auctor *apud Graecos inter magnos* haberetur, ut quidem habebatur, referente AUGUSTINO in Libro *de Haeresibus ad Quodvultdeum haer.* LVII., & quorum pigere minime debuerit virum Hebraicis, Syriacis, Grae-

Graecis, Latinis, Aegyptiisque litteris eruditū, qualis erat
EPIPHANIUS, idcirco περὶ πηγῶν ab **HIERONYMO** prae-
 clare dictus in *Apol. 1. adv. Rufinum*.

De Notis adjectis ad Librum EPIPHANII de Gemmis.

§. VIII.

Est autem nunc a loco minime alienum & de meis ani-
 madversionibus in Librum **EPIPHANII** pauca dicere. Eas igitur
 adposui, quas aut necessarias, aut multum utiles ad sen-
 tentiam intelligendam ratus sum, aut saltem futuras non in-
 gratas, vel quod in eis antiquum aliquem, aut recentem scri-
 ptorem emendarem, vel quod aliquid rari eis interferere,
 contigerit, aut a nemine alio, quod scirem, satis luculen-
 ter pertractatum. Ceterum multo quidem plures afferre
 potuissim, si de coloribus, speciebus, veris fictisque virtu-
 tibus cujuscumque lapidis, & de aliis hujus generis rebus dis-
 serere voluissim, sed abstinui consulto, ne supervacaneam rem
 fecisse, & ne hypocrisim quamdam scientiae, cum tamen,
 omnis ostentationis suspicio ingenuo cuique homini vitanda
 sit, affectasse viderer. Scilicet Epitomen Libri hujus **EPIPHA-
 NII** doctissimi jam viri illustrarunt, **CONRADUS GESNERUS**
 Corollario post eam addito, & **MATTHAEUS HILLERUS** per-
 petuis notis exornans, eaque omnia, quae **SALMASIUS** in
Exercitationibus Plinianis de illa adnotat, suis locis adponens;
 de Gemmis autem Rationale Aaronis exornantibus Sacrarum
 Litterarum interpretes, & de Hebraicis Antiquitatibus tra-
 ctantes Scriptores agunt omnes, & **BRAUNIUS** de singulis sin-
 gulari capite ita subtiliter, & copiose differuit lib. 11. eru-
 ditissimi Operis, quod *De vestitu Sacerdotum Hebraeorum*
 scripsit, ut nihil desiderandum sit exquisitius.

At enim, jejune tamen & nimis exiliter dictum est in
 notis de Diodoro illo, cui Librum *de Gemmis* **EPIPHANIUS**
 dica-

dicavit. Nempe hic fore futurum, ut de eo commodius, & paullo liberius ageremus, arbitrabamur: neque enim levis, aut illepidae disputationis argumentum esse videtur.

*Cuinam Diodoro Episcopo, Librum suum de Gemmis
EPIPHANIUS dedicaverit.*

§. VIII.

Auctor nobis est FACUNDUS Hermianensis, Diodorum illum non esse alium, quam celeberrimum Episcopum Tarfi, cujus auditor Theodorus Mopsuestenus fuit, & S. Joannes Chrysostomus; titulus autem Epitomes a GESNERO editae Diodorum Episcopum Tyri eum vocat: Ἐπιφανὶς Ἐπισκόπος Κύπρου πρὸς Διόδωρον Ἐπίσκοπον Τύρου περὶ τῶν δώδεκα λίθων &c. Neque vero addubitare licet ne aut Codicis Gesneriani scriptor, aut GESNERUS ipse Τύρος pro Τάρσῳ acceperint scriptionis similitudine decepti. Multi sunt in Vaticana Bibl. mss. Codices, qui varias Libri EPIPHANII *de Gemmis* Epitomes continent, sed solum duo in titulo Diodorum nominant, nempe Codex LXXI. inter eos, qui Christinae Syecorum Reginae erant, pag. LXXXII. & Codex XXXIX. inter eos, qui erant Pii II. pag. CCXXVII. & uterque habet Τύρος. In *Catalogo* etiam mss. Codicum Bibl. Regiae, tom. II. pag. cccci. inter cetera, quae indicantur esse in Cod. MDCCLXXXII. memoratur: *Epiphanius Episcopus Cypri ad Diodorum Tyri Episcopum de duodecim lapidibus in vestibis Aaronis*. Itaque quaestionis hujus status nascitur: erraverit ne FACUNDUS, an Auctor Epitomes.

Id autem, ut facilius, diligentius, atque distinctius expediamus, in primis optimum profecto erit animadvertere, ut plurimum non esse usos veteres, cum Episcopis scriberent, Episcopatus eorum locum exprimere; cujus rei exemplorum pleni sunt Libri. Epistolam etiam illam, qua cum EPIPHANIUS Diodoro Episcopo Librum *de Gemmis* misit, fuisse talem non solum mos iste suadet, sed praeterea ex eo compro-
bari

bari existimo, quod talis sit apud FACUNDUM, & talis quoque in Cod. Vaticano, unde ego illam accepi; neque est omit- tendum, quod etiam ANASTASIUS Sinaita Librum *de Gem- mis* laudans sub nomine Libri EPIPHANII ad Diodorum, haec solum habet: *Ἐπιφάνιος πρὸς Διόδωρον*. Hoc cognito, tum FACUNDUM, tum Epitomes Auctorem aliunde quidem po- tius, quam a titulo ipsius Epistolae EPIPHANII, mutuatos esse Diodori Episcopatus nomen, non immerito creditur. Cum autē FACUNDI auctoritas Anonymi scriptoris auctoritati comparabi- lis esse non videatur, eo magis quod FACUNDUS non mul- tum post EPIPHANII aetatem claruerit, & inter Graecos diu versatus sit, sententiamque illam in libro ad Justinianum Im- peratorem, & consulto quidem, ut Diodorum Tarsensem a Sanctis Patribus laudatum fuisse demonstret, inseruerit, quod FACUNDO sit standum, nonne primo intuitu facile in mentem venit, & facile pro aequo habetur & tuto?

Verum contra sentit TILLEMONTIUS, qui FACUNDUM alias quoque Epistolas inferius describendas (duabus potissi- mum, quibuscum reliquae certe conveniunt, ad detegendū do- lum sternentibus viam, & quarum altera ATHANASII est, altera quorundam Episcoporum Aegypti) ad Diodorum Tar- sensem perperam retulisse adeo animose contendit, ut de- monstrare se illud putet. Enimvero gravissima sunt, quae ad hoc congerit, argumenta, *Not. xcviij., & xcix. de S. Athanas. &c.* Eorum partem repetit DUPINIUS in *Bibl. Auct. Eccl. tom. II. Par. I. pag. cccxxi.*

Quamobrem aut negligentia, aut dedita opera in his pec- caverit FACUNDUS, hinc certe plurimum fidei ejus auctori- tati detrahitur, unde non semel convincitur in iis, quae ad Diodorum Tarsensem spectant, aut iudicio, aut fide carens. Quid quod & de Theodoro Mopsuesteno agens, eum cum Theodoro Tyanensi confundit *lib. vii. cap. vii.* ut optime monuit SIRMONDUS? Itaque ergo nulla est caus- sa, qua miremur, quod etiam Epistolam EPIPHANII ad

Diodorum Tarsensem missam dixerit, cum tamen ea esset missa Diodoro Tyri.

Et quidem, ubi rem diligentius expendamus, licet neque aetas Auctoris Epitomes, neque gens constet, neque eruditio, ejus tamen auctoritatem in hac re nonne illud maxime commendat, quod nulla occurrat ratio, qua ille pro Diodoro Tarfi Diodorum Tyri substitueret? **FACUNDUS** contra: eo quo ferebatur studio inveniendi, qui Diodorum Tarsensem commendaverint, facile in eum errorem potuit labi, in quem alios multos simili studio abreptos Scriptores lapsos scimus, referendi nimirum in eum, quem commendare studebat, quidquid repererit scriptum in commendationem Episcopi, qui appellaretur Diodorus. Praesentius **FACUNDO** fuisse videtur periculum, quod ejus aetate Diodorus Tyri minus fortassis notus erat, cum Diodorus Tarfi in ora hominum volitaret maxima quidem cum celebritate, aliis & doctum & pium praedicantibus, aliis vero ad ejus nominis damnationem adnitentibus, quod Theodori Mopsuesteni, & Nestorii erroribus praetulisse faciem existimarent.

Sed haec errare potuisse **FACUNDUM**, & quidem facile, non autem quod revera erraverit comprobant. His positis, evincitur id ex auctoritate Codicum Epitomen Libri **EPIPHANII de Gemmis** continentium, qui unanimiter ad Diodorum Tyri esse illum missum nos docent. Confirmatur insuper plenissime, quod conjectare liceat, & accedente Epitomes auctoritate fere evidens sit, prout censeret **TILLEMONTIUS**, ad eundem Diodorum missam esse **EPIPHANII** Epistolam, ad quem aliae illae duae Epistolae pertinent, nimirum Athanasii, & Episcoporum Aegypti, de quibus certe satis constat ad Diodorum Tyri pertinere. Stat in eo harum Epistolarum & Epistolae **EPIPHANII** convenientia, quod in Epistola Episcoporum Aegypti, necnon in altera Petri Alexandrini, tam **ATHANASIUS**, quam

EPIPHANIUS cum Diodoro illo, quem Episcopum Tyri esse pro certo damus, una simul conjunguntur, ubi Episcopi illi recensentur, quibus Apollinarius anathemate ausus est comminari. Nempe hinc Diodorum Tyri & **EPIPHANIUM** amicos fuisse intelligimus, & in eadem factione conjunctos, iisdemque obnoxios periculis.

Mihi vero haec Diodori Episcopi Tyri cum **EPIPHANIO** animi conjunctio, nescio quid in mentem revocat, quod puto equidem fortassis non valde ad rem pertinere, sed tamen nihil obest dicere. Constat de **EPIPHANII** amicitia cum Diodoro Episcopo Tyri: putamusne autem constare etiam de amicitia cum Diodoro Tarsensi? Cum divisa esset tunc temporis Ecclesia Antiochena, duobus Episcopis eam sibi vindicantibus Flaviano, & Paulino, quorum uterque & patronos habebat suos, & sectatores: Flaviano Diodorus Tarsensis impense favebat, **EPIPHANIUS** autem Paulino: & insuper Diodorus Tarsensis magister fuit Jo. Chrysostomi, quem inter, & **EPIPHANIUM** haud leves quidem, licet utrinque sancto animo agitatae, inimicitiae exarsisse non latet.

Inquiritur in tempus, quo EPIPHANIUS Librum de Gemmis exaravit, & hinc eum Diodoro Tarsensi dedicatum non esse confirmatur.

§. IX.

Sed ipsum etiam tempus, quo librum *de Gemmis* ab **EPIPHANIO** esse scriptum conicio, **FACUNDI** errorem, in primis comprobare videtur. Nimirum cum **HIERONYMUS** Librum suum *de Scriptoribus Ecclesiasticis* scripsit, & nondum **EPIPHANIUM** *de Gemmis* scripsisse conicio, & jam Diodorum Tarsi morte functum fuisse contendo.

Quod spectat ad illud primum: cum Librum hunc **HIERONYMO** ab **EPIPHANIO** esse datum dono sciamus, & facile sit cogitare id contigisse non multum post Libri ejusdem editionem; praeterea vero cum constet ab **HIERONYMO**

eum plurimi esse factum, ita ut non semel summis laudibus celebraverit data commemorandi illum occasione: ecquis eat inficias verosimillimum esse, quod neque dum scriptus ille esset A. Ch. cccxcii., quo HIERONYMUS scripsit *Catalogum*, cum ibi ejus non meminerit, ubi de industria Ecclesiasticorum Scriptorum Opera recenset, inter quae etiam illa EPIPHANII? Equidem, cum HIERONYMUS cap. cxiv. de EPIPHANIO loquens, postquam ejus opus *de haeresibus* commemoraverit, subicit: *Superest usque hodie, & in extrema jam senectute varia cudit opera*; seu, ut alias legitur: *opuscula*; inter haec ipsa opuscula Librum etiam *de Gemmis* subintelligendum esse non dubito.

Neque vero quis putet, illud me imprudentem sine animadversione praeteriisse, hanc conjecturam multum roboris amittere posse, nisi constet HIERONYMUM & EPIPHANIUM convenisse posteaquam ille librum *de Scriptoribus Ecclesiasticis* scripserit, & anteaquam eum scriberet, quoniam scimus Librum *de Gemmis* dono accepisse ab EPIPHANIO, cum hic apud eum esset praesens. Animadverti equidem id quoque, sed inde probabiliorem fieri, non infirmari conjecturam meam sensi. Nimirum antea non semel convenisse scimus: convenerunt enim A. Ch. ccclxxxii., quo EPIPHANIUS Romam venit: & convenerunt A. ccclxxxv. quo HIERONYMUS in Cypro EPIPHANIUM invisit. Postea vero convenerunt A. cccxciv. & convenerunt Bethleem, quod sciens praedico, est enim profecto admonitione dignum, cum mirum in modum ad rem quadret phrasis illa HIERONYMI, qui cum scriberet: *Super quibus & vir Sanctus, EPIPHANIUS Episcopus, proprium volumen mihi praesens tradidit*: certe erat in Bethleem.

Demum conjecturae meae egregie favet quod HIERONYMUS tribus in libris EPIPHANIUM *de Gemmis* laudat, & singulos diu post A. Ch. cccxcii. exaratos fuisse compertum est. Epistola ad Fabiolam data est A. cccxcvii., aut superior-

riori : Commentaria in ISAIAM scripta sunt A. ccccviii. , aut ccccx. : & EZECHIELIS Commentaria in ipsa eorum Praefatione post Commentaria in ISAIAM exarata dicuntur.

Jamvero haud minus animose , & probabiliter contendendo , cum HIERONYMUS *Catalogum* scripsit , Diodorum Tarsensem mortem jam obiisse . Suadetur hoc , ut TILLEMONTIUS quoque animadvertit *Not. iv. de Diodoro Tarfi &c.* ex ipso *Catalogo* , in quo eum in vivis adhuc fuisse HIERONYMUS nequaquam memorat , ut de ceteris omnibus solet ; quinetiam ea libertate de illo loquitur , qua si viveret , haud certè loqui esset ausus : scribit enim , saecularium litterarum eum fuisse ignarum , EUSEBIUM Emisenum minus feliciter esse imitatum , demum floruisse quidem magna doctrinae fama , sed magis cum esset Presbyter , quam cum Episcopus fuit . HIERONYMI verba *cap. cxix.* haec sunt : *Diodorus , Tarsensis Episcopus , dum Antiochiae esset Presbyter magis claruit . Exstant ejus in Apostolum Commentarii , & multa alia ad Eusebii magis Emiseni characterem pertinentia : cujus cum sensum secutus sit , eloquentiam imitari non potuit , propter ignorantiam saecularium litterarum .*

At vero , haud ita est de Diodoro Episcopo Tyri . Nihil est , quo probemus A. Ch. cccxcii. eum e vita excessisse . Acta Concilii Antiocheni , quod celebratum est An. ccclxxix. nec non Acta Concilii Constantinopolitani , quod celebratum est A. ccclxxx. recensent quidem inter Patres Episcopum Tyri nomine Zenonē ; sed jamdiu novimus tunc temporis Episcopos in urbe Tyro duos fuisse ; RUFFINUS enim , qui eadem tempestate claruit , postquā *Hist. lib. ii. c. xxi.* Antiochenae Ecclesiae infando schismate divisae , duobus in ea Episcopis eodem tempore sedentibus Flaviano , & Paulino , meminerit , ita sequitur : *Hoc idem apud Tyrum fuit : ubi cum Diodorus , unus sane ex antiquis Catholicis Vir , & tentationum documentis probatus , Athanasii testimonio a Confessoribus esset Episcopus factus , modestia ejus contempta , alius a Meletii partibus ordinatur .*

Ex hac autem RUFFINI auctoritate non solum Tyrium Schisma, sed illud etiam opportunissime colligi posse video: Diodorum Tyri A. Ch. cccxcii. Episcopatus annos xxx. ad summum numerare potuisse; Confessores enim illi, a quibus, RUFFINO teste, eum Ordinem accepit, ut recte TILLEMONTIUS reputat *Art. cx. de S. Athanasio*, aut ex illis fuisse videntur Episcopis, qui sub Juliano Imperatore ab exilio revocati sunt A. Ch. ccclxii., aut ex illis, qui revocati sunt A. Ch. ccclxiii. imperante Joviano, Ecclesiarum curam gerendi copia eis facta. Equidem in promptu habeo testimonium, quo ostendam, certe A. Ch. ccclix. fuisse Tyri alium Episcopum, Uranium nomine, cum subscriptum eum inveniam libello de Fide, quem Acacius Caesareensis recitavit in Synodo Seleucia hoc anno habita. Praeterea Epistola ATHANASII ad Diodorum Tyri mox referenda fortassis non solum se esse datam prodit circa initia Episcopatus Diodori, ut observabimus, sed etiam cum jam Ecclesiae pax foret restituta, quod ex ea liqueat, Diodorum contra haereticos ita libere egisse & strenue, ut eos fregerit, & rectam Fidem in urbe Tyro restituerit. Quare si aetatis, qua tunc temporis eligebantur Episcopi, meminerimus, profecto hoc etiam planum fit, neque annos aetatis, quos Diodoro Tyri oportet tribuere, ubi eum velimus non ante A. Ch. cccxcii. accepisse ab EPIPHANIO Librum *de Gemmis*, ea, quae haecenus disputavimus, infirmare.

Optime in Diodorum Tyrium eas convenire laudes, quas EPIPHANIUS tribuit Diodoro illi, cui Librum de Gemmis inscripsit.

§. X.

Sed aliud quoque ex descriptis RUFFINI verbis colligendum superest: in Diodorum Tyrium eam aestimationem optime convenire, qua EPIPHANIUS Diodorum illum prosequitur, cui Librum inscripsit *de Gemmis*. Cum enim quam
cele-

celebre est Diodori Tarsensis nomen, tam ignoratum sit illud Diodori Tyrii, quem vix diligentiores Ecclesiasticae historiae amatores nossent, nisi in aliquam eum evexisset famam TILLEMONTIUS: itaque hoc etiam praetereundum non fuit silentio, quod quidem optime Diodorus Tyri ab EPIPHANIO dicitur: *Eliae aliorumque Prophetarum filius, discipulus, & successor venerabilis*: & quod optime Diodori Tyri precibus Divinae Gratiae muneribus locupletari sperat, erat enim ille unus sane ex antiquis Catholicis vir: *tentationum documentis probatus: Episcopus testimonio Athanasii factus a Confessoribus: modestiaeque singulari praeditus*, ut ex RUFFINO discimus. Quinetiam cetera quoque, quae de eo habemus testimonia cum his concinunt.

ATHANASIUS ad eum ita scripsit, cum ille recens Episcopatum obtinuisset, ut ex ipso Epistolae contextu consuadeor, in qua litteras ab eo frequentes petit, & nullas adhuc accepisse queritur, ita ut aliunde intellexerit *factam* per eum *in Tyro gratiam*, & quod Tyrus per eum cognoverit *rectum verbum pietatis*, seu ejuraverit, ut interpretor, Arianam haeresim, quam sub Uranio, qui Nicaenam Fidem abrogandam censuit, combibere facile potuit; *Domino meo filio, & amantiissimo Consacerdoti Diodoro Athanasius in Domino salutem. Gratias Domino meo, qui ubicumque suam doctrinam fundat, & maxime per filios proprios, qualem & te ipsum res ipsa demonstrat. Etenim antequam scriberet vestra reverentia, cognovimus quanta gratia facta est in Tyro per tuam perseverantiam: & congaudemus tibi, quia per te cognovit & Tyrus rectum verbum pietatis. Et ego quidem occasionem assumens scripsi tibi, dilectissime & amantiissime. Tu vero quomodo me scribente non rescripsisti, miratus sum. Itaque non sis segnis scribere continue, sciens quia sicut filius requiescere me facis patrem, & sicut praeco veritatis superlaetificas me. Et nihil contendas adversus haereticos, sed silentio verbositatem illorum supera, mansuetudine malitiam. Sic enim sermo*
tuus

tuus sale conditus, habebit gratiam, illi autem apud omnium conscientiam culpabuntur. Haecenus ATHANASIUS: & quam insigniter praeclaro ejus monito superandi haereticorum malitiam mansuetudine, verborum silentio Diodorus usus fuerit, ex RUFFINO certe patet, qui *modestiae* laude insignem eum fuisse praedicat.

Servarunt erga Diodorum Tyri venerationem, & cultum, qui ATHANASIUM exceperunt Alexandrini Archiepiscopi, PETRUS, & TIMOTHEUS. PETRUS Episcopis, Presbyteris, & Diaconis pro vera Fide exulantibus scribens: *Consiliatoribus igitur vobis [inquit] in his, quae incurrunt, utor: & quid oportet me facere sic semper perturbatum, Timotheo diffamante se Episcopum esse, ut per hoc confidentius injuret, & paternas leges infringat? Voluit enim me anathematizare, & Basilium Caesareae, & Paulinum, & Epiphanium, & Diodorum Episcopos, & soli Vitali communicare.* Sed pulcherrima est ad eum ipsum data Epistola TIMOTHEI, ubi cum non solum fide clarus, sed etiam aerumnis, quas pro Christo passus erat, beatus dicatur, *tentationum* meminerimus oportet, quibus probatus dicitur a RUFFINO, & injuriae, qua affectus fuerat, alio Tyri Episcopo contra eum facto, qui a Meletii partibus staret. Ea est talis: *Domino meo, & sanctissimo Episcopo, & Consacerdoti Diodoro, Timotheus in Christo salutem. Virtutem tuam, & vitae perfectionem, & zelum rectae, & Apostolicae tuae fidei pro dignitate praedicare nequaquam potero, etiamsi nimium properavero; non enim aequantur sermones & res. Vobis ex certo donatum, est, non solum credere in Christum Jesum, sed etiam pro ipso pati. Hanc tuam rectam & beatam circa Deum voluntatem, & indeclinabilem circa pietatis mysterium conscientiam olim vobis inesse, & divinus Papa noster Athanasius attestatus est vestrae religiositati, & nos suos discipulos adduxit ad amandam tuam perfectionem, & orare a Deo in multos annorum circuitus praeservari vestram vitam ad utilitatem Ecclesiarum Christi.*

De-

Demum Episcopi quidam Aegyptii qui Diocaesareae in exilio erant adversus Apollinarium scribentes inter cetera haec habent : *Ad hæc etiam & alias litteras, in quibus accusavit venerabilem Archiepiscopum Cypri Epiphanium, orthodoxum, & communicantem semper beatissimo Papae nostro Athanasio : adhuc etiam & sanctissimum Tarsensem, & communicantem similiter beato Papae nostro Athanasio, & nostrum ipsorum Episcopum Diodorum abiudicavit iniuste per proprias litteras, si non abstinuisset a communione antedictorum orthodoxorum Episcoporum Paulini, & Epiphanii.*

Has quatuor Epistolas ad unum eundemque Diodorum pertinere ex earum contextu adeo clare patet, ut ne dubitandi quidem locus sit ullus; pertinere autem eas ad Diodorum Tyri, non autem ad illum Tarsi, cui eas refert FACUNDUS, ex illa ATHANASII, & ex illa Aegyptiorum Episcoporum, quod etiam superius admonuimus, intelligitur. Cum enim Episcopi Aegyptii, cum apud Diocaesaream exularent Valentis Ecclesiam vexantis jussu, Epistolam illam scripserint, & certo constet ATHANASIUM saltem A. Ch. ccclxxiv. fuisse jam mortuum : Diodorus Episcopus ab eis laudatus nequaquam igitur esse potest Diodorus Tarsensis, quem redita a Valente Ecclesiae pace, quod A. Ch. ccclxxviii. circiter contigit, Episcopatum adeptum esse THEODORETUS *Hist. lib. v. cap. iv.* diserte tradit, & praeterea pluribus etiam, gravissimisque alio deductis conjecturis evincitur, quas videre est apud TILLEMONTIUM *Not. ii. de Diodoro Tarsi &c.* Itaque frustra Epistolae ATHANASII titulo, quem adtulimus, post vocem *Consacerdoti*, quae una satis est ad indicandam Diodori, cui scripta est Epistola, Episcopalem dignitatem, additur : *Episcopo Tarsi*; & supposititium omnino est verbum *Tarsensem* in Epistola exulantium Episcoporum Aegypti, quod nisi temporum ratio ostenderet, certe ex eo quoque constaret, quod nullo modo dici potuerit comminatum esse Apollinarium

rium Diodoro Tarsensi percussurum se esse illum anathematē, nisi a Paulini consuetudine abstineret, cum numquam hic Diodorus Paulini partes, sed semper illas Meletii tenuerit, atque Flaviani. Quin etiam phrasim illam: *nostrum ipsorum Episcopum* adeo difficile aptaretur Diodoro Tarfi in Cilicia Episcopo, quam facile aptatur Tyrio. Epistolae Auctores in Diocaesarea degebant Phoeniciae urbe, & Metropolitanus hujus Provinciae Tyrius Episcopus erat. Praeterea, quid si quis suspicaretur eos ex Confessoribus illis fuisse, qui Episcopatus Ordine Diodorum Tyri initiarunt? Ad haec, quod Tyrius Episcopus tunc temporis inter Episcopos Aegyptios recenserī potuerit, quis falsum evincat? Phoenice olim Pelusium usque extendebatur. Aegypti nomen olim multo latiores fines interdum complexum est.

Verum non est hujus loci consuetari plura, quae, descriptas Epistolas, non secus ac illam EPIPHANII, Diodorum Tyrium, non autem, ut tradit FACUNDUS, Diodorum Tarsensem commendare, confirmant, cum id plane evidenter ea, quae adtulimus, probent. Quare studiosos, qui forte plura velint, ad TILLEMONTII volumina delegamus. Utrum autem doli inventor FACUNDUS extiterit, an potius ipse primo dolum combiberit, & postea imprudens nobis propinaverit, arduum est dijudicare, quamquam, quo me conjectura ducat, habeo. Refert ille *libr. viii. cap. v.* Synodicam Domni Antiocheni Epistolam, qua primum Eutychem oppugnatum fuisse tradit *libr. xii.* sub cujus finem de Diodoro Tarsensi agitur his verbis: *Et sacratissimus quidem Diodorus cum Athanasio magno, & Petro, & Timotheo confloruit. Theodorus autem cum Theophilo, viris vice luminarium orbem illustrantibus, & qui sedem Alexandriae ornaverunt. Sed laudatores quidem horum illi in omni vita fuerunt.* Notaſtin? Cui non succurrat haec verba legenti: *sed laudatores quidem horum illi in omni vita fuerunt*: respicere ea ad ipsas quidem ATHANASII, PETRI, & TIMOTHEI Epistolas, quas descripsimus?

psimus? Enimvero etiam tum cum *libr. VII. cap. VII. GREGORII Nazianzeni* Epistolam, quam, cum esset Theodoro inscripta, ad Theodorum Mopsuestenum retulit, cum ad Tyannensem referenda foret, errorem cum aliis communem defendit, ut ex edicto Justiniani, & ex quintae Synodi Collatione v., ubi iste error coarguitur, colligitur. Vide *Concil. Hard. tom. III. col. CXI. & CCCXVIII. Ed. Paris. &c.*

Pronum igitur est credere, **FACUNDO** Graecos, quibuscum versatus est diu Constantinopoli, etiam quod spectat ad Epistolas ad Diodorum, imposuisse, Graecos inquam, hominum genus in historia apprime audax, quo nomine male semper audit, & jamdiu in proverbium venit Graeca fides. Si quis autem velit, esse tamen hoc saltem concedendum, quod **FACUNDUS** non sine culpa deceptus fuerit, adversari non ausim, non solum quod conceptae opinionis tenax homo & impotens defensor fuisse mihi videatur, cum ejus librum *contra Mutianum Scholasticum* lego, sed etiam quod in ejus scriptis tales deprehendantur errores, quibus, aut negligentiae, quod plures Codices consulere praetermiserit: aut credulitatis, quod auctoritates quascumque a Graeculis suarum partium acceptas temere adhibuerit: aut inscientiae, quod Graeca in Latinum vertere ipse nesciverit, & a factiosis versiones sibi comparaverit, convincitur reus; ut cum *Libr. III. cap. III. CYRILLI Alexandrini* sententiam de libris Theodori ex Collat. v. Synodi v. referens, quae Graece ita sonat: *quos quidem labores nollet aliquis increpare, magis autem honoraret, si inesset eis dogmatum rectitudo*: ipse versam refert hoc pacto: *& hos quidem labores nullus est ausus increpare, sed dextro decreto honorare studium rectorum dogmatum, quod in eis est*: & cum *Libr. XI. cap. II. ATHANASIO* Librum tribuit, qui Serapionis Thmucos Episcopi erat, & insuper exordium ejus exscribens ejus verbis nomen Jesu intexit, unde impius supposito auctori **ATHANASIO** error affingitur. Pro Defensione Trium Capitulorum
non

non semel scripsit **FACUNDUS**. Libri à **SIRMONDO** editi posteriores ejus curae sunt, sed licet in eorum Praefatione dicat se ab eis abstulisse, quae alias *pro mendositate Codicum*, vel *pro incuria translatorum* minus vere retulerat, haud tamen penitus ab hisce maculis eos purgavit, nec satis diligenter opus illud suum expolivit. Ac de his quidem satis dictum est.

Jam vero Praefationi finem facio, & in me recipio, quod, ubi vires suppetant, libellum hunc plures alii sequentur similes seriem anecdotorum non contemnendam, ut communi utilitati serviatur, exhibentes. Hoc studii genus nequaquam profecto leve est, sed multi consilii, & artis, laboris interdum etiam improbi, atque molesti, sed nihilominus in eo me exercere, & quid in eo possim experiri est animus, cum sit maximo quoque usui; unde in illud operam suam dare gloriae sibi duxerunt litteratissimi homines, quos inter, ne exteros memorem, aut fato functos, praestant nunc in nostra Italia, clarissima hujus saeculi lumina, Viri optimi,

Nulla dies unquam memori quos eximet aevō,

LUDOVICUS ANTONIUS MURATORIUS, **JOHANNES LAMIUS**, & Episcopus Brixienfis **ANGELUS MARIA QUIRINUS S. R. E.** Cardinalis Bibliothecarius, cujus cura & studio modo esse, prodituram absolutissimam Epistolarum Cardinalis **REGINALDI POLI** Syllogen temperare mihi non possum, occasione optime data, quin gratuler, & plaudam litterariae Reipublicae, atque adeo Reipublicae Christianae universae. Scilicet non est dubitandum, quin sicuti cum **FRANCISCI BARBARI** Epistolae edidit, Animadversionum suarum volumen adjecit doctum fane, & laboriosum, ubi rerum pulcherrimarum, quae resurgentium litterarum historiam, illustrant, recluditur thesaurus, ita nunc non solum ipsis illis desideratissimis Epistolis, sed Commentario etiam suo gravissimae Anglicani Schismatis historiae plurimum luminis allaturus non sit.

S. EPIPHANI
EPISCOPI
DE XII. GEMMIS RATIONALIS
SUMMI SACERDOTIS HEBRÆORUM
LIBER.

EPISTOLA
EPIPHANI
AD DIODORUM

Facundo Hermianense Interprete.

Domino meo honorabili Fratri,
& Confacerdoti Diodoro ama-
bili Episcopo, Epiphanius in
Domino salutem.

QUANTAM majorem prae-
stans, quam accipiens,
petebat Dominus a Sama-
ritana aquam bibere: ipse
fons exstans, juxta puteum

EPISTOLA
EPIPHANI
AD DIODORUM

Anonymo Interprete.

Domino Venerando Fratri, &
Confacerdoti Diodoro Reve-
rendissimo Episcopo, Epipha-
nius in Domino salutem.

QUANTAM prae-
stans potius, quam sumens
Dominus à Samaritana
bibere postulabat, ipse
fons salutis existens: &
A juxta

(1) Epitome Libri hujus s. EPIPHANII de XII. Gemmis &c. a GES-
NERO edita hunc praefert titulum: 'Επιφανίης 'Επισκόπος Κύπρου πρὸς
Διοδώρον 'Επίσκοπον Τύρου περὶ τῶν δώδεκα λίθων &c. Epiphanii Epis-
copi Cypri ad Diodorum Episcopum Tyri de XII. Gemmis &c. At vero

FACUN-

juxta quidem puteum sedebat, & ex itineris labore fatigatus est, ut consequens veritatis argumentum corporalis suae praesentiae nequaquam prorsus excederet, & ubique, simul humanae naturae, quam condidit, propria largiter donans concedens; nunc eam quidem dignanter assumens: nunc etiam id, quod ejus est, veraciter asserens, nec sedebat, & fatigatus ex itinere inveniebatur, ut consequenter praesenti sermone, incarnationis non excederet veritatem. (Et post paululum) Sed etiam ejus Discipuli, & servi, a quibus aliquid petebant, magis eis dabant, quam accipiebant ab eis, & alloquebatur quidem Helias, qui erat figura propriae Domini, & necessariorum, quantum opus erat, exigebat mensuram: superabundanter

FACUNDUS Hermianensis in libris suis *pro Defensione Trium Capitulorum Concilii Calchedonensis ad Justinianum Imperatorem*, ubi multa congerit laudatorum Virorum testimonia, a quibus Diodorus Episcopus Tarsi non solum ut doctus, sed etiam ut pius laudatus fuit, lib. 4. cap. 2. hanc etiam describit Epistolam s. EPIPHANII. Porro hinc primum, cuinam Diodoro Librum de XII. Gemmis s. EPIPHANIUS inscripserit constasse, nota ad eum locum apposita, qui FACUNDI in lucem emisit libros, admonuit SIRMONDUS, sed minus vere, cum jam non solum GESNERUS Epitomen laudatam edidisset, sed etiam PETAVIUS, in cujus titulo minime nudum erat Diodori nomen, quemadmodum ille censuit ex memoria, ut videtur, scribens. Utrum autem FACUNDO potius standum sit, an Auctori Epitomes, haud levis disputationis argumentum esse potest. FACUNDUS postquam EPIPHANII Epistolam descripserit haec subdit non omittenda: *Non parvi esset judicii, Clementissime Imperator, vel si aliorum Patrum testimonia defuissent, nullius auctorem haeresis extitisse Diodorum, quod eum Epiphanius, vir sagacissimus, & in doctrina Catholica Fidei laudabiliter diffamatus, non memoraverit inter Haeresiarchas &c.*

danter autem replebat praebentem sibi benedictionem a vidua petens panem, per occasionem autem petitionis praestans abundantiam benedictionis; sic & tua Honorabilitas nostram exiguitatem petens magis das, quam sumis: subministrans quidem tua ad Deum postulatio capsaci nostro indeficientiam, ex parvo praestat, & hydriae indeficientem ex parvissimo cumulum largitur. Petitis itaque in principio Epistolae tuae, Honorabilis, de lapidibus in Rationali superhumeralis Sacerdotis super pectus Aaron dispositis, & insertis, & eorum & nomina, & colores, & species, & loca, & ad pietatem ducentes ipsorum lapidum contemplationes,

„ non & curam ejus, ac „ providentiam gerens¹. Sed & discipuli ejus, & familia quibuscunque petebant, aliquid tribuebant his potius, quàm fuebant. Idipsum praefigurabat & Helias in forma Domini sui praecedens. Modum quidem necessariae rei competenter efflagitans, super id autem, quod necessarium erat ejus, qui in se morabatur, largitatem benedictionis insinuans. Qui panem quidem poscebat viduam, sed occasione petitionis hujus, benedictionis opulentiam commodabat: sic & tua Venerabilitas à parvitate nostra quiddam postulans, dare magis, quàm accipere comprobatur.

A 2 Coope-

(1) His verbis lineolas illas adposuimus, ut statim appareant, quae praeterit FACUNDUS Hermianensis inquires: *Et post paululum.*

Cooperante namque tua jugiter apud Deum supplicatione capface quidem olei indeficiens ex parvo praestabitur. Hydriae verò farinae de exiguo supra modum largitatis copia conferetur. Poposcisti igitur in principio per epistolam tuam, Venerabilis, de lapidibus, qui in superhumeralis Rationali Pontificis, tunc super pectus Aaron apponi praecepti sunt, ut nomina eorum, & colores, & species, necnon & loca, seu contemplationes, quas ad divinum cultum referant, singulique lapides pro qua Tribu impositi, vel unde reperti, vel ex qua patria probentur, exponam. Et nobis quidem, memoravi tamquam praefatae viduae, propter inopiam difficilis erat horum

& unusquisque lapis pro quali Tribu ordinatus erat, & unde inventus est, & ex qua patria. Et, sicut dixi, nobis quidem harum rerum difficilis fuit omnino, velut illi viduae, propter paupertatem, inventio; sed sicut illi per benedictionem miraculum contigit, & Samaritanae pro aqua sensibili Domini mysterium revelabatur: sic & nobis, exiguis extantibus, sed novo intellectu, & nova cognitione, & nova ratione abundantia undique effecta est, veluti ex magna imbrum effusione per orationem Eliae, & aliorum Prophetarum, quorum & filius, & discipulus, & successor existis honorabilis, suscipiens propinquam illis hanc gratiam a Domino, & nobis per orationem adtribuens.

pror-

prorsus inventio. Verum sicut illi per benedictionem miranda res accidit, & Samaritanae pro aqua sensibili mysteriorum Domini munus ostensum: sic nobis nimis sapientia, atque scientia, & sermone destitutis ¹ undique facultas est attributa, velut ex multis imbribus fertili largitate diffusis, Heliae precibus, aliorumque Prophetarum, quorum Tu, filius, discipulus, & successor venerabilis approbaris, accipiens eam, ut illi, a Domino gratiam, nobis eamque orationibus tuis impertiens.

Unde jam de his incipiam dicere: primum quidem veniam poscens, & propositi mei studium patefaciens, licet invalidae differationis possim referre sermonem. Est ergo primum scriptum in quatuor versibus, quadrifariam quippe discriminabatur, Rationale Pontificis, ipsumque quadrangulum erat, habens tam in longitudine, quam in latitudine palmum unum. Primi ergo versus ordo est: Sardium primus lapis, dein Topazion, post Smaragdus. Secundi versus primus lapis Carbunculus, dein Sapphirus, post Jaspis. Tertiū versus primus lapis Ligyrium, dein Achates, post Amethystus. Quarti quoque versus extremi, primus lapis Chrysolithus, deinde Beryllum, post Onychium. Isti quidem sunt duodecim lapides, quos constat in Rationali, quod in superhumerali Pontificis ponebatur,

(1) In Cod. Vat. legitur *constitutus*, sed manifesto librarii errore. Apud FACUNDUM sententia aliter procedit, sed FACUNDUS versionibus haud multum diligenter factis est usus.

batur, infertos, quorum differentias, locaque dicemus.

Sardium, quod & Babylonium, sic dicitur¹: habet quidem speciem instar ignis colorisque sanguinei Sardio pisci consimilem, unde & Sardium vocatum est a specie cognomen accipiens. In Babylone vero, quae est apud Assyrios², gignitur, & est lapis ipse perlucidus, habens medendi potentiam; cujus succum Medi³ super tumores, ac putredines linientes sedant, aliasque plagas, quæ per incisionem ferri proveniunt. Est autem & alius Sardonyx, qui vocatur Molochas, sciens attenuare pinguedines: ipsius autem formæ est, subviridis aliquantulum, potentiorque magis est circa verni temporis initium, quando Pascha celebratur; & alius Sardachates, circa quem lapidem albus quidam circulus apparet, sicut in Achate, quem ii, qui fabulosa confingunt, mala fugare pronuntiant posse, eumque pacificum vocant.

DE LAPIDE TOPAZIO.

TOpazium rubrum est specie post lapidem, qui Carbunculus appellatur. Inventus est
autem

(1) Epitome: πρῶτος λίθος Σάρδιος ὁ Βαβυλωνίος ὅπου καλεῖται. *Primus lapis Sardius Babylonius dictus fuit.*

(2) Nempe alia quoque Babylon fuit in Ægypto, de qua pluribus egi

in *Exercitationibus Historico-Criticis de Romano D. Petri itinere, & Episcopatu &c.* Exerc. 10.

(3) Corrige *Medici*. Epitome GESNERI: οἱ ἰατροί.

autem in Topaze civitate Indiae¹, in corde lapidis ab his, qui ibidem lapides tunc caedebant. Quem lapidum caesores intuentes splendidissimum, delectati pulchritudine ejus, ostenderunt Alabastris² quibusdam negotiatoribus, parvoque pretio vendi-

(1) Hujus urbis nemo alius mihi notus meminit præter EPIPHANIUM hoc loco, licet celebris apud veteres auctores sit insula *Topazos* dicta. Itaque aut erravit EPIPHANIUS urbem pro insula accipiens, aut etiam insulae metropolis Topaza dicebatur. Porro de situ hujusce insulae non una esse videtur omnium sententia; scilicet STEPHANUS in India collocat; in Mari Rubro JUBA apud PLINIUM *lib. 37. cap. 32.*; in Arabia vero ARCHELAUS apud eundem PLINIUM eodem loco, & ipse etiam PLINIUS *lib. 6. cap. 34.* nec non STRABO *lib. 16.*, DIODORUS SICULUS *lib. 3.* PTOLEMAEUS *lib. 4. cap. 5.* PSELLUS *de Gemmis*, ISIDORUS *Orig. lib. 6. cap. 7.*, alique. Quinimmo BRAUNIUS *de Vest. Sacerdotum Hebr. lib. 2. cap. 2. §. 92.*, & illud Jobi *cap. 28. v. 19.* פְּטֶרֶה כּוֹשׁ *Pitdath Cusch*, quod in VULGATA redditur *Topazius de Aethyopia*, reddendum esse censet *Topazius Arabicus*, a BOCHARTO doctus כּוֹשׁ *Cusch* Arabiam esse. Verum Critici rem hanc facili negotio explicare poterunt si animadvertant veteris Geographiae rationem. DIONYSIUS Periegeta Erythræum, seu majus Rubrum Mare, Aethiopicum

quoque appellabat, & Dionysii Scholiastes EUSTATHIUS nonnullos etiam Arabicum sinum, & Erythræum mare, unum & idem mare existimasse docet. Porro Indiae nomen variis datum esse regionibus, Aethiopiae autem præcipuè, nemo est, quem lateat; quin etiam *Indiam ad Oceanum Erythraeum spectasse* disertis verbis EUSTATHIUS tradit, & DIONYSIUS ipse inter ceteros pretiosos lapides, quos Indi habent etiam *glaucum nitidi Topazi lapidem* recenset. Vide EUSTATHIUM in DIONYSIUM &c., ex Versione cl. V. Alexandri Politi &c. Coloniae Allobrogum 1741. pag. 23. & 529.

(2) LIGORIUS Sabinæ Tranquillinae nummum memorat, ubi erant Isis, & Harpocrates spicam manu dextera gestans cum inscriptione, ΑΑΒΣΤΡΠΙΤΩΝ. Aegyptium fuisse hunc nummum Isidis figura luculenter probat, & quidem urbs Alabastro etiam a PTOLEMAEO in Aegypto collocatur, nec non a PLINIO *lib. 5. cap. 9. & 37.* Quod si STEPHANUS Phrygiam urbem eam vocat HERODOTUM testem adhibens, nos quidem cum extantes HERODOTI libri nullum hujusce rei testimonium perhibeant, lib.

vendiderunt. Alabastri quoque Thebeis¹ pretio detraxere majori. Thebei nihilominus obtulerunt Reginae, quae tunc temporis imperabat. Quem illa sumens in diademate suo in medio frontis imposuit. Habet autem lapis iste hanc efficaciam. Cum in cote medicinali teritur non rubrum fucum, juxta modum sui coloris, sed in modum lactis emit. Implent autem crateras plurimas, quantas hi, qui terunt, implere voluerint, & post hoc idem modus est lapidis, nec imminutus pondere, nec a rotunditate mensurae penitus immutatus. Hinc autem fucus elicitus oculorum passiones apprime, sanat: itemque cum bibitur valde medetur his, qui aquosa rabie tenentur², & qui ex uva marina

lib. autem 8. §. 136. oppidum Phrygium nomine ΑΛΑΒΑΝΔΑ occurrit; STEPHANUM hunc locum perperam legisse, aut mavis, perperam ejus meminisse suspicamur: & quidem eo facilius errare potuit, quod fluvijs *Alabastrus* dictus Troade erat, cujus mentio est apud PLINIUM lib. 5. cap. 30. SALMASIUS in Solinum pag. 394. STEPHANUM alia de causa in errorem lapsum putat, sed minus credibilis illa est. Demum Alabastrorum gentem ignorasse videtur GESNERUS, quamobrem epitomen a se editam emendare laborans in alienam sententiam infelicitate detorquet.

(1) De incolis celeberrimae il-

lius Urbis haec accipe, quae cum in Aegypto olim fuerit potens armis, & maxima, & regionis Thebaidos Metropolis, nunc

....centum jacet obruta portis. ut cum JUVENALE loquar Sat. 15. v. 6. Dicta est non solum Thebe, sed etiam Diospolis: unde PLINIUS lib. 5. cap. 9. Celebratur Diospolis magna, eadem Thebe, portarum centum nobilis fama.

(2) Epitome GESNERI: ὃς ἀντιπαθεῖ πρὸς ὑδροπίας &c. *Epotus adversatur hydropi &c.* verum Epitome illa, quae est apud ANASTASIUM Sinaitam in *Quaestionibus &c.* habet πρὸς τὰς ὑδρομα-
vias &c.

na vehementer infaniunt. Hujus enim lapidis succum medicorum periti talibus tribuunt.

DE LAPIDE SMARAGDO.

Smaragdus, qui & Prasinus, viridis est speciei. Est autem in eis quaedam differentia; aliquos enim Neronianos vocant, aliquos Domitianos; & Neronianus quidem lapis amarus est¹ specie valde viridis, splendens, ac vibrans: appellari verò Neronianum propter hanc causam referunt: quod Imperatorem Neronem putant oleo spano² viridi,

(1) Epitome quoque apud GESNERUM habet hic verbum μικρός *amarus*. In margine GESNERUS apposuit μικρός *parvus*; sed ut ex hac nostra antiquissima versione, constat, minus recte. Licet autem μικρός proprie de sapore dicatur, hic certe metaphoricè usurpatum, videtur, quod factum saepe invenio apud Graecos, praecipue verò apud Julium Pollucem in *Onomastico* &c. Inferius quoque *austerae* naturae smaragdum esse dicitur.

(2) Primum suspicabar interpretem ignorasse, vocem Graecam σπανός Latine reddi *rarus, pretiosus*, postea tamen Spano pro Hispano scriptum esse sensi. Neque vero insolens hoc est, cum Graecos pariter & Latinos Hispaniam & Hispanum dixisse Spaniam & Spanum sexcentis probari possit exemplis;

sic enim Hispaniam appellat non uno in loco vetus interpret Juvenalis, & apud NONIUM extat cap. 16: *Pullus color est, quem nunc spanum, vel nativum dicimus*. Quid? Hoc ipsum Hispanum oleum, de quo loqui videtur s. EPIPHANIUS, saepe memorat GALENUS, & semper Σπανόν ἐλαιον vocat. Itaque Oleum Hispanum in pretio olim maxime fuit, & laudant etiam PLINIUS lib. 15. c. 2. STRABO lib. 3. & RUTILIUS 1. Itin. v. 150. Geoponicorum lib. 9. c. 26. DAMOGERONTIS extat monitum de, ratione conficiendi oleum illi simile. Romae autem illius mercatores peculiare collegium constituisse ex Inscriptione in Monte Aventino reperta, & a REINESIO descripta, pag. 460. conicitur, in qua

NEGOTIATORES OLEARII
EX BAETICA

Porro

di¹, vel liberirtino², alii verò dicunt amygdalino,
alii fusino³ praecepisse montem rigare : alii verò

nequa-

Porro etiam apud GRUTERUM
pag. 466. n. 7. occurrit Inscriptio
Romae posita cuidam

OLEARIO EX BAETICA.
& in App. pag. 1116. n. 1. ex ipsius
Romae ruinis erutum hoc legitur
Epitaphium:

D M
L. MARIO
PHOEBO
VIATORI
TRIBVNICIO
DECVRIAE . MAJO
RIS . MERCATORI
OLEI . HISPANI . EX
PROVINCIA
BAETICA.

(1) SVETONIUS in *Jul. Caesar.*
cap. 53. oleum viride opponit con-
dito, nempe, juxta diversum pro-
nuntiandi modum, *vetusto*, aut *me-*
dicato, non puro. Oleum viride,
dicebant Latini, quod ex immatura
olea exprimebatur, docentibus CA-
TONE *cap. 65.* COLUMELLA *cap. 50.*
PALLADIO *lib. 11. tit. 10.* & SERVIO
in v. 86. *lib. 2.* Georgicorum. Pro
optimo oleo habebatur, unde ole-
um viride idem est ac oleum op-
timum. Graeci *ομφάκινον* dicebant.
Geoponicorum lib. 9. cap. 26. & 27.
ελαιον ομφάκινον, ἢ ἄλλως καλόν.

(2) *Liberirtinum* oleum nus-
quam alibi memoratum novi : &
hinc quomodo emendarem sollicitus
multa movi animo, utrum fortassis
restituendum esset *Liburnico*, tale
enim oleum, Istriatum quoque di-

ctum, ut disertè docetur *Geoponico-*
rum lib. 9. cap. 27., quod Istriae Li-
burnia adhaereret, APICIUS vehe-
menter laudat *lib. 1. cap. 5.* & cum
Baetico certabat par, PLINIO teste
laudato superius loco. Porro cum
eundem PLINIUM Africani olei lau-
datorem offenderim, & subierint ex
GRUTERI inscriptionibus pag. 426.

MERCATORES OLEARI AFRARI.

Libertinenses in Affrica fuisse statim
memini, nec fugiebat quandā Liber-
tinorum gentem memorasse SUIDAM:
sed tandem cum ex *ω* vel videretur
vocem *Liberirtino* esse positam,
tamquam synonymam, ut ajunt, voci
Spano, nempe *Hispano*, primò
utrum *Liberitano* reponendum fo-
ret, anceps fui, celebris enim in
Hispania extitit urbs nomine Illi-
beris, de qua PLINIUS *lib. 3. c. 3.* *Il-*
beri, quod Liberini. Deinde verò
haud inscius librariorum vitio saepe
factum esse, ut litteram ultimam
superioris verbi in principio sequen-
tis mss. Codices interdum repetant,
praeterea videns interpretem non
uno in loco Graeca non esse affecu-
tum, corrigendum esse, quantum
conjectura assequi licet, censebam:
vel Ibero, in Graeco autem fuisse
ἢ Ἰβήρ θω, quae ultima vox apud
Graecos non raro solius ornamenti
gratia adponitur.

(3) *Σέσινον* dicitur oleum, seu
mavis unguentum ex liliis confe-
ctum, cujus meminit passim HIPPO-
CRATES, & alii &c.

nequaquam, sed ajunt Neronem, vel Domitianum oleum in vasis aenei nicens¹ immittere, quod ex aeris ipsius aerugine per tempus viridesceret, & sic ex eo montem rigare: petramque fuscipientem hoc oleum plus in viriditate, atque perspicuitate florescere: alii vero minime, sed vocatum fuisse Neronem quemdam memorant antiquum artis pinariae² scientissimum, & in hujusmodi lapidum peritia valdè callentem, qui adinvenit hanc Smaragdi necessariam speciem, & ex ipso Neronianum primitus appellari. Eo vero modo, quo diximus de Neronianis, & de Domitianis advertendum est. Fuit enim Domitianus Imperator post Vespasianum, & fratrem suum Titum, qui vastavit³ Hierosolymam. Amatores autem vanarum rerum ii Principes extiterunt, Nero scilicet, atque Domitianus. Sunt & alii Smaragdi, unus quidem in India⁴ nimis Neroniano con-

B 2

fimi-

(1) Locus in primis mendosus. Epitome GESNERI habet ἐν σκεύεσι βαλὼν ἱκανοῖς quod JOLAS vertit *in multa vasa infudisse*. Noster interpres, ni fallor, invenit νικανοῖς, Littera ν, quae in superiori verbo βαλὼν ultima est, duplicata, ut in mss. non raro evenit, & ignorans quomodo explicaret, vertit *Nicens*. Itaque haud temerè liceat corrigere: *in vasa aenea multa, apta, capacia βαλὼν infudisse*, atque adeo *infundere jussisse*: hic enim βαλὼν pro imperandi modo est, quod Graecis non insuetum.

(2) Quenam est *Ars pinaria*? Epitome GESNERI ita loquitur: ἄλλοι δὲ φασὶ Νέρωνα τίνα τεχνίτῳ πὼν παλαιῶν πιναρποιοῦν ἢ πῶν λιθουργὸν εὑρεῖν τὸ ἀναγκαῖον τῷ σμαράγδῳ. JOLAS Hierotarantinus in sua versione praetermittit omnino vocem πιναρποιοῦν. Et profecto quidnam sibi vult? Cl. Vir Amicus meus restituebat πινακοποιοῦν. *Tabularum fabricatorem*.

(3) In Cod. *vastabat*, ut puto pro *vastabit*, *vastavit*.

(4) Epitome GESNERI habet: ἐν τῇ Ἰνδαίᾳ.

similis : alter verò in Aethiopia , qui & in Phison flumine reperitur . Unde Divina quoque Scriptura sermoni nostro congruit dicens : *Phison ipse est , qui circuit omnem terram Ejulat , ... ibi invenitur lapis Prasinus* . Sed & Carbunculum illic esse testatur ¹ . Hic autem Phison a Graecis quidem Indus fluvius dicitur ; a Barbaris verò , & Evilaeis Barimanasi ² , ab Indis quoque , & Bugeis ³ Ganges appellatur , pluresque Graecorum Scriptores Gangem fluvium nomine isto cognominant ⁴ , qui perminat universam terram Evilat . Ejulaeos autem dicunt interiores Indos . Circuit & Aethiopiam , quae

Voca-

(1) Nempe Geneseos cap. 2. v. 12. Sequitur autem EPIPHANIUS versionem LXX.

(2) Quid hoc monstri est ? Indus fluvius a monte Paropamiso exoritur PLINIO , MELA , aliisque Geographis testantibus . Sub hoc monte Paropamisadarum regio erat , seu mavis Parapamisadarum , aut Paropanisdarum , mons enim , unde regioni nomen , Paropamisus , & Parapamisus invenitur appellatus , necnon *Parapanisus* , & contracta voce *Parpanisus* a DIONYSIO v. 1097 . Itaque cum interiores Indos sub Evilaeorum nomine intelligat EPIPHANIUS , ni fallor , restituendum est *Evilaeis Paropamisi* , nempe Indis ad radices Paropamisi habitantibus .

(3) Numquid *Buzaeis* ? Gens hujus nominis in Marmarica mediterranea degebat , PTOLEMAEO

teste .

(4) Mirum minime est EPIPHANIUM putasse *Phison* esse *Gangem* , etenim plerique veterum idipsum senserunt ; sed plane mirum , & insolens est *Gangem* fecisse unum eundemque fluvium cum *Indo* . Suspicerer sententiam ab interprete corruptam fuisse , sed suspicionem hanc omnino diluit alter EPIPHANII liber , nempe *Ancoratus* , ubi quoque §. 58. docetur *Phison* ab Indis & Aethiopibus *Gangem* dici , a Graecis verò *Indum* . Porro EPIPHANIO turpius erravit CAESARIUS , qui Dialogo 3. resp. 144. non solum *Gangem* & *Indum* , sed *Istrum* quoque seu *Danubium* confundit dicens , *Phison* ab Indis , & Aethiopibus *Gangem* esse appellatum , *Istrum* , & *Indum* à Graecis , ab Illyriis , & Ripianis *Danubin* , à Gothis *Donnautin* .

vocatur Occidentalis, atque magna Aethiopia, & hinc in Oceanum labitur¹: propter quod, & Carbunculus lapis cursu fluminis hujus attractus in locis projicitur, quæ sunt circa Libyam, ubi nominati superius Aethiopes commorantur². Aquilas
autem

(1) Eadem in *Ancorato* occurrunt: *Hic ambit regionem Evilath majorem videlicet, ac minorem, quæ est Elimaeorum provincia, ac magnam Aethiopiam penetrans ad Austrum labitur, & intra Gades in ingentem Oceanum erumpit.* DALLAEUS de usu Patrum p.241. PETAVII nota Geographiam istam mirificam, & absurdam dicentis abutitur, veluti sua, ut s. EPIPHANII auctoritatem minuat; at vero parum proficit Heraeticus, neque enim nos in omnibus disciplinis clauisse volumus Ss. Patres, sed tantummodo, quæ ad Fidem, & mores spectant, cum ab eis summa confessione traduntur, & veneramur, & credimus. Ceterum MARCELLUS ANCYRANUS in *Colloqu. Critic. de Sphalmat. virorum in re litteraria illustrium* pag. 13. Epiphanium à PETAVII, & DALLAEI criminatione defendere sibi suadet, aut legendo γαδάρων, cujus nominis gentem ad ostium Gangis sitam pro certo habet, ubi PETAVIUS legit γαδάρων, aut interpretando γαδάρων non Gades ut PETAVIUS, sed terminos, aut potius sepēs, inquit enim inter disruptas rupes Gangem in Oceanum intrare. Enimvero circa Gangis

ostia populos fuisse *Gangaridas* dictos universa testatur antiquitas. *Gargaridas* vocat DIONYSIUS Periegeta, *Gandaridas* DIODORUS Bibl. lib. 2. cap. 37. Porro dicti sunt etiam *Gandarae*, *Gandarii*, *Gandri*. Vide SALMASIUM in Solinum &c. Secundum hanc notitiam intelligendum esse, aut saltem restituendum s. EPIPHANII locum in *Ancorato* non dubito.

(2) Quo modo Ganges Asiaticum flumen Carbunculum proicit ad loca circa Libyam? Quo modo circa Lybiam commorantes dici possunt Aethiopes illi, quos circum labitur Asiaticum flumen Ganges? Aethiopia alia fuit in Asia, alia in Africa: & hæc fortassis divisio errandi ansam EPIPHANIO præbuit: quod quidem eo quoque magis probabile fit, quia Africanā Aethiopiā in Orientalem, & Occidentalem partiti sunt multi, ut HOMERUS Odyss. A. v. 23. PLINIUS l. 5. cap. 8. & STRABO lib. 1. cum tamen alii Aethiopiam Orientalem dixerint Asiaticam Aethiopiam. Vide HERODOTUM lib. 7. cap. 70. Ceterum minus inconcinne loqui videtur s. EPIPHANIUS in *Ancorato* &c. magnam Aethiopiam, quam propter

autem interpretes in Genesi Lapidem Prasimum, neque Prasimum interpretatus est, neque Smaragdum, sed Hebraica interpretatione usus in superficie, & inveniens in Hebraeo nomē lapidis Bodallin¹, quod septuaginta dixerunt *ibi invenitur lapis Prasimus*, Aquila² dixit *ibi invenitur Bidellium*. Est autem Bidellium³ quoddam unguentum, five incensum, quod defertur ex India. Sunt autem differentiae Smaragdi octo⁴, quantum potuerunt singuli reperire; naturaque ejus cum sit viridior, & austera, tamen ii, qui sunt ex Aethiopia, vel India, hepatis, idest jecoris similitudinem referunt. Restat itaque jam nobis de monte illo, qui rigabatur aliquando vel à Nerone, sicut sermone vulgatum est, vel à Domitiano, in qua patria est situs, exponere. Est enim introrsus in Mari Rubro, quod sic appellatur, in ipso gressu⁵ regionis Indorum, quarum gentium differentiae quamplurimae sunt. Olim quippe Indi in novem regna fuerant disparati, sicuti fama celebratum

pter Gangem ponit, pro Asiatica accipiens, minorem vero, quam Geon adluere scribit, pro Affricana. Haec saltem minime inter se pugnant.

(1) Nomen Hebraicum est: כדלח, *bedolach*.

(2) Nota quod supra in mss. erat, *Aquilas*, ut religiose edidimus.

(3) Sic Cod. ms. sed verum

nomen est Bdelium. Est autem Bdelium gummi genus, quod arbor nigra eodem nomine vocata exsudat. Vide DIOSCORIDEM lib. I. cap. 69. PLINIUM lib. II. cap. 9.

(4) PLINIUS lib. 37. cap. 5. duodecim Smaragdorū genera recenset.

(5) Fortassis interpretes scripserat *ingressu*.

bratum est ¹ : idest Alabastrorum ², Homeritorum

(1) In summa Indicarum rerum ignoratione versabantur antiqui. STRABO *lib. 5.* diserte ait, omnes illos, qui de India scripserunt, pleraque mentitos esse, & *lib. etiam 15.* de mendacibus Indiae rerum narrationibus queritur. ARRIANUS *Hist. Ind. §. 7.* MEGASTHENEM centum duodeviginti populos in India statuuisse referens adimit illi fidem, tum quod totam Indiam non peragraverit, tum quod omnes gentes Indiae commercia inter se non exercebant. Quae hic recitat EPIPHANIUS unde acceperit, quis dicat? Populos nominat tanquam olim in India praecipuos, quorum nulla apud ceteros mentio, aut saltem pro populis magni nominis non habentur. Porro etsi MEGASTHENES Gentes centum duodeviginti in India statuentem carpat ARRIANUS, multas tamen fuisse fatetur. Quod si falsus etiam sit, eodē ARRIANO adnotante, CTESIAS, qui non minorem reliqua Asia Indiam facit, tamen Regionem vastissimam fuisse dubitari nequit, & ita plenam populo, ut HERODOTUS *lib. 3. §. 94.* Indos multitudine quascumque alias nationes superare affirmaverit. Itaque unde nam novit s. EPIPHANIUS in novem regna Indiam totam fuisse, quondam divisam? Sed illud quoque animadvertendum maxime est, tam late Indiae nomine usos esse, veteres, ut Indos dixerint quoscumque populos minus notos. Por-

ro Aethiopiam praecipue eo designarunt, ut videre est apud JOBUM LUDOLPHUM in *Commentar. ad suam Hist. Aethiopicam p. 75. &c.* Et quidem sic plane utitur hoc loci s. EPIPHANIUS, indubium enim est Homeritas, Axumitas &c. populos Aethiopes fuisse. Vide JOBUM LUDOLPHUM *p. 65. &c.* Demum, animadvertas velim gentes, quas hic s. EPIPHANIUS sub Indorum nomine recenset, alias in Africa esse, ut Alabastri, Axumitae &c. alias in Asia, ut Homeritae &c.

(2) De his dictum est pag. 7. & Aegyptios populos fuisse animadvertimus, ita ut miremur, quonam modo ad Indiam eos referat s. EPIPHANIUS. Verum HIGINUS quoque *Fab. 275.* Jovem Thebas, Aegyptiam urbem, in India condidisse dicit. Praeterea SERVIUS ad illud *lib. 2. Georgicorum v. 117.*

..... sola India nigrum

Fert ebum

subdit: *atqui & in Aegypto nascitur, sed Indiam omnem plagam Aethiopiae accipimus.* Quo in loco duo haec docere videtur SERVIUS ad rem nostram appositè, nempe: Aegyptum tanquam Aethiopiae partem esse habitam, & sub Indiae nomine omnem Aethiopiae plagam esse acceptam. Porro EUSTATHIUS quoque in DIONYSII *Periegetam pag. 106.* de Aethiopibus ad Aegyptum loquens ait: *Propter quos ipsa etiam Aegyptus*

rum¹, Azomitorum², cum Dulitibus³, Bugaeorum⁴,
Tajanorum⁵, Isabenorum, Liberiorum, Diberiorum
cum Ichthyopagis⁶, & Sirindibenorum cum Evi-
laeis:

gyptus vocata est aliquando
Aethiopia. Quid quod toti Africae datum novimus Aethiopiae nomen ex EZECHIELE Tragoedo apud EUSEBIUM de *Praep. Evang. lib. 9. cap. 28.*?

(1) PLINIUS *Homeritas* memorat lib. 6. cap. 28. & ob commercia Indica opulentissimos vocat. LUDOLPHUS a Sabaeis distinguendos non esse probat *laud. lib. pag. 66.*

(2) Juxta *Astaboram* flumen, seu mavis *Astaborram*, aut *Astaborrem*, omnibus enim hisce nominibus appellatum invenimus, urbs quondam fuit nomine Axume, ab aliis Auxume dicta, & a nonnullis etiam Axome, quam principem urbem, & regiam fuisse non solum novimus ex PTOLEMAEO, sed etiam ex S. ATHANASIO in *Apol. contra Arianos §. 29.* PHILOSTORGIO lib. 3. cap. 6., & NONNOSO apud PHOTIUM in *Bibl. &c.* Porro non solum cives, sed tota gens huic urbi subiecta, quam nunc Habesinos dicimus, & habitasse contra Homeritas PROCOPIUS Caesareensis notavit *Περσικῶν lib. 1.* ab ea nomen referebat acceptum. Vide LUDOLPHUM in *Commentario &c.* pag. 67. & 251. Ne quis autem miretur *Azomitarum* hic pro *Axumitarum* esse positum, animadvertere est, videri antiquos verum hujusce gentis nomen ignorasse, & idcirco

eam, ejusque Metropolim similibus quidem, sed variis appellasse nominibus. Praeterea litterarum ξ & ζ similitudo varietatem auxit, & quidem etiam in *Ancorato c. 58.* legitur Geon labi per Εζομίτιν pro Αξομίτιν. Verum cap. 115. ejusdem *Ancorati* extat, Αυζομίται: & in *Panario &c. H. Sethianorum*, legitur, quod Pſus fuit auctor sermonis τῶν Αξομιτῶν. Ejusdem *Panarii* lib. 1. cap. 5. Axumiticum tractum offendimus dictum πρὸ Αξιωματικά, sed aperto errore.

(3) Plures videntur fuisse olim urbes dictae a verbo Δέλω *Servus* si consulimus STEPHANUM in voce Δέλων πόλις, ubi inter cetera haec habet, quae si forte huc referri possint, videant alii: *Est quoque Dulopolis castellum in Aegypto, cujus meminit Olympianus. Gentile: Dulopolita.* ἔστι καὶ χωρίον ἐν Αἰγύπτῳ, Δελόπολις, ὡς φησὶν Οὐλυμπιανός. τὸ ἐθνικόν: Δελοπολίτης.

(4) Vide supra pag. 12. n. 3.

(5) Numquid Tajanorum? scilicet gentem hujus nominis memorat S. EPIPHANIUS in *Ancorato §. 115.* ubi longam variorum populorum seriem digere, sed eorum quoque plerosque nominibus plane incognitis.

(6) Restitue *Ichthyophagis*. Populi sic vocati, quod pisces vorarent,

laeis: sed nunc multo plures sunt, quippe divisi à societate, quam inter se prius habuerant Dibenī¹ ab Ichthyopagis, & Sirindibenī ab Evilaeis. De his autem, cum rursus eorum ad loca ventum fuerit, historica narratione referimus. Mons autem, de quo nunc nobis sermo est, tunc Romanis erat subditus. Smaragdinum² vero sic vocatur naturaliter Insula modica, ex adverso sita Beronicae, in qua Portus est Indiae³ dirigens ad Thebaidam,

C

quae

rarent, variis fuerunt in locis, sed hi videntur esse Ichthyophagi, qui a STRABONE post Ophiodem, seu Topazon insulam habitasse dicuntur, & post fauces Arabici sinus, quique in vetusta tabula ad PTOLEMAEI descriptionem comparata collocantur in ora maritima, ab Albo portu ad Berenicem usque, CELLARIO docente *Geographiae Antiquae* lib. 4. cap. 1.

(1) *Dibenī* hic dicuntur, qui modo dicti sunt *Diberii*. Cum mihi nullo alio ex loco neque *Diberii*, neque *Dibenī* noti sint, utramque lectionem integram relinquo.

(2) Sic ms. Porro insulae a Smaragdo nomen habentis nemo alius disertè meminit; at cum THEOPHRASTUS in lib. *αἰθρῶν* pseudosmaragdos, & smaragdos quoque pretiosiores in insula obiacente Calchedoni, PLINIUS vero l. 37. c. 5. in monte juxta Calchedonem, qui Smaragditēs vocabatur, inveniri doceat, montem hunc in insula a THEOPHRASTO memorata fuisse crediderim, &

hanc esse insulam, cujus meminit EPIPHANIUS, quae pariter Smaragditēs, aut Smaragdina, aut demum Smaragdinon diceretur. Apud PROLEMAEUM montis smaragdi mentio est lib. 4. cap. 5. & eum collocat inter Nechesiam, & Lepten, quāsequitur Berenice, aut mavis, Beronice. Praeterea notandum est insulam illam ab EPIPHANIO parvam dici, ita ut mirum non sit, Geographos solius montis meminisse, fortassis enim fere uno illo monte tota constabat. Nonnulli editi libri THEOPHRASTI, & PLINII *Carchedonem* pro *Calchedonem* habent, sed injuria, ut SALMASIUS, HARDUINUS, alique viri docti adnotarunt.

(3) Oppidum, PLINIO teste l. 6. c. 29. *matris Philelphi nomine* Beronice vocatum propter Arabicum sinum erat ad Orientem in continenti Aegyptiae regionis Thebaidos, contra Arabiam, quamobrem celeberrimus portus fuit, unde ex Aegypto in Arabiam & Indiam, & hinc in Aegyptum navigabant.

quae à continenti Terra Thebaida distat unius diei cursu, cum est navigium prosperum, hoc est milibus octoginta. Contigua est autem Beronicae, quae sic appellatur, Regioni Elephantinae ¹, nec non & Telmi ², quae nunc a Blemis ³ obtinetur. Corruerunt autem Montis hujus metalla, suntque metalla alia in ipsorum Barbaria ⁴ Blemmiorum juxta Tel-

(1) De Nili insula loquitur apud Geographos celebri, in qua urbem quoque *Elephantidem* dictam extitisse auctor est MELA lib. 1. c. 9.

(2) De Talmi accipio Aegypti urbe in extremis finibus, ut ex Itinerario ANTONINI constat: & OLYMPIODORUS apud PHOTIUM Blemymis conterminam vocat.

(3) Blemmyes intellige, seu mavis, Blemyes, aut Blemmyas, gentem, quam OLYMPIODORUS, ut dictum est, juxta Talmin ponit. Porro etiam in *Anc.* §. 58. Nilum *Βλεμνίαν* alluere, nempe Blemmyarum regionem EPIPHANIUS scribit; quod si ex STRABONE l. 17. p. 786. colligitur Blemmyas ex utraque Nili parte habitasse, plures tamen habitarunt certe ab orientali parte, & quidem variis in locis dispersi; sunt enim qui ad Talmin ponunt, & qui ad Catadupa, ut DIONYSIUS, EUSTATHIUS p. 107. & AMMIANUS l. 14. c. 4., & qui infra Meroem ut STRABO, cum quo concinere dicas CLAUDIANUM, & qui socios urbis PTOLEMAIDIS contra Romanos facit ZOSIMUS l. 1. c. 71.

PTOLEMAEUS autem sub Molibis ponit, sub Nubis AGATHEMERUS *Geog.* l. 2. c. 5. & PROCOPIUS; quin etiam hi Blemyes *ἑτεροὶ Βλεμνυες*, alii *Blemyes* ab AGATHEMERO dicuntur, quod maxime est considerandum, etenim plures igitur fuerunt Blemyes alii Aegypto viciniore, & alii remotiores: ex PROCOPIO tamen colligo propriam Blemmyarum regionem fuisse interiorē illam sub Nubis, & hinc colonias deduxisse Aegypto vicinas armorum vi. Vide PROCOPIUM lib. 1. *de Bello Persico* cap. 19.

(4) Quidquid alienum erat ab imperio Romano Graeci Latinique Scriptores praecipue mediū aevi Barbariam dixerunt, quamobrem mirum minime est, Blemmyarum regionem ab EPIPHANIO Barbariam dici: quod si quis malit ad regionem illam Africae, quae peculiari nomine Barbaria dicta est, regionem Blemmyarum retulisse EPIPHANIUM, opus est, ut illud quoque asserat, aut duas gentes ejusdem nominis diversis locis habitantes EPIPHANIUM commiscuisse, illi enim

Telmeos ¹ in Montibus constituta ², quae nunc effodientes Barbari Smaragdos incidunt. Vis autem lapidis hujus in speculandam faciem dicitur, & ab his, qui fabulosa confingunt, praescius esse futurorum.

DE LAPIDE CARBUNCULO.

Carbunculus habet speciem rubricae ³ nimis acutissimae. Nascitur autem apud Carthaginem Libyae, quae Africa vocatur. Alii vero dicunt hunc lapidem sic inveniri: non videri per diem, sed per noctem: procul autem in modum lapidis, vel carbo-

C 2 nis

enim solum Blemyes in Barbaria habitantes dici posse videntur, quos sub Molibis PTOLEMAEUS collocat, cum Barbaria regio fuerit propter Barbaricum sinum protensa inter ipsum Barbaricum sinum & Nilum, ut constat ex PTOLEMAEO, qui Raptam ejus Metropolim facit, necnon ex AGATHEMERO l. 2. c. 11. & 14., & MARCIANO Heracliota in *Periplo* &c. l. 1. §. 2., aut multo longius Barbariae fines EPIPHANIUM extendisse, & quidem ANASTASIUS Sinaita in *Anagogis super sex dierum opus* l. 3. in ea Pentapolim collocat, regionem nempe PLINIO docente lib. 5. c. 5. illustratam urbibus maxime quinque Berenice, Arsinoe, Ptolemaide, Apollonia, Cyrene, & STEPHANUS quoque eam apud sinum Arabium

esse docet. Scilicet unius regionis nomen ad finitimas etiam late non raro transit.

(1) Legendum videtur *juxta Telmin*, aut *Talmin*.

(2) HELIODORUS in *Aethiopicis* &c. lib. 78. &c. bellum describit ab Hydaspes Aethiopum Rege cum Persis gestum propter *samaragdea metalla*, τὰ σμαράγδεια μέταλλα.

(3) Latinis Rubrica est peculiaris quaedam terra rubei coloris ad tingendum apta. Epitome GESNERI habebat Λιβυαῖς ἀνθραξ οὗτος ἔδωκε ζυφοίνικον ἄχαι GESNERUS autem reponendum censuit φοινίκην, vel ὀζυφοίνικα. Epitome ANASTASII legit: Ἀνθραξ ὀζυφοίνικος μὲν ἐστὶ τῷ ἔδει. Carbunculus est colore Phæniceo vehementi.

nis ignis naturaliter scintillas emittere, & hora quidam sicuti carbo ignis accendi, hora vero desinere, ita ut splendorem ejus, qui hunc lapidem quaerunt, eminus intuentes ob hoc ipsum, quod per interval-
la comparet, & rursus extinguitur, eum esse cogno-
scunt, pergentesque ad ejus fulgorem, ita re-
periant. Sed qui eum portat, eum latere non
potest. Nam quibuslibet vestimentis occulat, splen-
dor extra vestimenta conlucet: unde & Carbun-
culus appellatus est, ob hanc scilicet causam.
Parumper autem & Ceraunius ita lapis vocatus,
huic videtur esse consimilis: dicunt autem Ce-
raunium quidam, & Vinarium¹, quod instar vini
flavi coloris existat. Est nihilominus & Calche-
donius², quem sic appellant, & ipse specie pro-
ximus lapidibus istis, qui in iisdem loci partibus
invenitur. Nec mirum, quod Divina Scriptura
in Phison eum flumine esse pronuntiat, cum pos-
sit & in Africa reperiri. Fluit enim Phison in
mare juxta regionem Australem, & Occidenta-
lem Oceanum. Circuit Oceanus universum or-
bem terrarum, sed in Occidentalem ejus partem
Phison³, ut diximus, influit, & idcirco lapis iste,
in Libyae partes advehitur; dicit autem Scriptu-
ra

(1) Epitome GESNERI *δινωπον*.

(2) Etiam Epitome GESNERI ha-
bet *χαλκηδόνι* quam lectionem,
hinc patet injuria a GESNERO solli-
citari apposita voce *καρχηδόνι*.

(3) Mira iterum commentatur
de Phison flumine EPIPHANIUS, ut
ea conciliet, quomodo tum apud
Carthaginem Carbunculus repe-
riatur, tum in Phison.

ra Divina ¹: *Fluvius egreditur ex eadem ad irrigandum Paradisum, qui inde dividitur in quatuor initia. Nomen uni Phison: iste est, qui circuit omnem terram Evilat, ubi est aurum, & aurum terrae illius optimum; ibi est Carbunculus, & lapis Prasinus.*

DE SAPPHIRO LAPIDE.

Sapphirus lapis dicitur in modum purpurae ², quam Blattam vocitant ³, cujus est pressior species: multa vero genera sunt hujus lapidis; est enim in ipsis regalis auri punctis intermicans, qui non adeo est mirabilis, sicut purus ille lapis, qui per omnia purpurae specie renitet, & hic fortassis esse dicitur in India, & in Aethiopia, propter templum Liberi patris apud Indos, quod habere dicitur, licet incredibile videatur, CCCLXV. gradus, omnes ex lapide Sapphiro. In ornamentis autem suis, & monilibus Reges utuntur eo vel maxime, quia mirabilis est, atque pulcherrimus, & gratiofus: unde & nonnulli vocaverunt eum
 moni-

(1) Geneseos cap. 2. v. 10. 11. 12. 13. secundum versionem LXX.

(2) Supple *lucere, splendescere*. In Epitome GESNERI: λίθος σάπφειρος πορφύρεος, ὡς βλαττῆς πορφύρας τῆς μελαίνης τὸ εἶδος. *Lapis Sapphirus purpurascit, ut species Blattae, id est, purpurae nigrae.*

(3) Purpuram nempe optimam: talis enim purpura *Blatta* est olim appellata a *blatta* vermiculo sic a *nocendo* ἀπὸ τοῦ βλάπτειν dicto, quia

apprehensus manum hominis tingit. EGNATIUS in illud Lamptidii in vita Heliogabali: *Paraverat igitur funes blatta & serico & cocco intortos*, adnotat, *Blattam* purpuram esse ex Indico Conchylio factam, sed ipsum Tyrium ostrum nomen idem obtinuisse dubitari nequit canente SIDONIO in *Paneg. Majorani* v. 48.

Pontus Castorea, blattam Tyrus, aera Corinthus &c.

monilis ornatum . Pellit etiam dolores , nam si teratur cum lacte medela scabiosis , & ulcerosis efficitur linitus super loca , quae fuerint vulneribus asperata . Scriptum autem est in Lege ¹ , visionem Moysi in monte veluti super lapide Sapphiro fuisse declaratam .

DE LAPIDE JASPIDE.

Jaspis est lapis velut speciem Smaragdi referens , qui apud ostia Thermodontis fluminis invenitur , & apud Amathunta ² , non quae in Cypro

(1) Nempe *Exodi cap. 24. v. 10.* Epitome GESNERI ipsas etiam Legis tabulas ex Sapphiro fuisse insinuās veram EPIPHANII sententiam , ut hinc constat , corruptam exhibet , & illi injuria commentum intexit , quod Hebraeis LYRANUS adtribuit , & invenitur quoque apud SUIDAM verbo *Μωύσης* . ABULENSIS redarguit Hebraeos etiam quod dixerint Moysem postquam ob peccatum populi tabulas fregerit , collegisse fragmēta , & hinc se ditasse . Ceterum historiam , atque adeo fabulam hanc non dubito ortum duxisse ex eo , quod Deus daturus legem Moyse talis processerit conspiciendus , ut haberet *sub pedibus quasi opus lapidis Sapphirini* , ut legitur *Exodi c. 24. v. 10.* Enimvero Sapphirum tabularum ex Sapphirino Dei throno excisum , fuisse aperte dictitarunt Rabbini , & earum pondus fecerunt quadraginta Sata . Vide notas majores

res DRUSII tom. 1. *Critic. Sacr. &c.*

(2) Locus mirè corruptus . Utraque Epitome habet Jaspidem inveniri apud Amathunta Cypri . Itaque aut *non* oscitanter est additum , aut aliquid aliud oscitanter est praetermissum . Fortassis scripserat S. EPIPHANIUS Smaragdos inveniri apud Amathunta , *non quae trans Jordanem est , sed quae est in Cypro* : Amathus enim oppidum maximum omnium & munitissimum inter ea , quae trans Jordanem erant , a JOSEPHO *Antiq. lib. 13. cap. 13. & de Bello Jud. lib. 1. cap. 8.* memoratur , nec non ab Auctore *de Locis S. Scripturae &c.* De Amathunte autem urbe in insula Cypro celeberrima , unde toti etiam insulae Cypro Amathusiae nomen est datum teste PLINIO , nihil interest dicere , & satis sit recordari , *metalli fecundam* dici ab OVVIDIO *Metam. lib. 10. v. 220. & v. 530. Metallum gravidā.*

pro est: sed naturaliter Amathusiorum ¹ generatio multiplex habetur. Hic vero lapis hanc habet speciem: sub Smaragdo est intervirescens, sed obtusior, & obscurior, interiusque corpus habet viride ad instar aeruginis aeris. Delectantur autem phantasiae, idest speculationes huic insidere, sicut asserunt, qui fabulosa commemorant ². Est & alia Jaspis albidior, quam mare: flore vero, tincturaque pressior ³: alia vero in speluncis Idae montis, qui est in Phrygia, reperitur similis sanguini Cochleae, sed lucidior magis, & veluti similior vino, & Amethysto rubicundior; non enim sunt unius coloris, ejusdemque potentiae, sed alia quidem rarior est, & albidior, quam aer fumi nimis effulgens, nec impar item ceruleae vibrationis ⁴, veluti si tempore hyemis de terra vapor, aut nebula

(1) Cod.: sed naturam littam Amathusiorum. Restitui prout ab Interprete fuisse scriptum censui.

(2) HIERONYMUS hinc certe mutatus est, quae habet lib. 15. Comment. in ISAIAE cap. 54. Jaspidium multa sunt genera, alius est enim Smaragdi habens similitudinem, qui reperitur in fontibus Thermodoontis fluminis, & vocatur Grammatias, quo omnia plantasmata fugari autumant. Alius viridior mare, & tinctus quasi floribus: hunc in Phrygiae monte Ida, & in profundissimis specubus ejus nasci referunt. Alium verò juxta Iberos, Hircanosque,

& mare Caspium reperiri, & praecipue juxta lacum Nausin, Est & alius Jaspis, nivis & spumae marinarum fluctuum similis, & clementer quasi mixto cruore subrutilans. Haecenus S. HIERONYMUS; monet autem VALLARSIUS in Ambrosiano codice non Grammatias, sed Graecis litteris invenisse scriptum ΑΜΑΘΟΥΣΙΟΝ, unde recte conjicit fortassis verum lapidis nomen fuisse Αμαθυσίον, siquidem illum vocat Αμαθυσία, quae in Cypro est, inveniri docuerit EPIPHANIUS.

(3) Epitome GESNERI Βαθύρεα.

(4) Forte cerulea vibratione.

bula Austro desinente confurgat. Alia, quae glaciei similis est ab his, qui fabulosa fingunt, phantasiis dicitur esse remedium. Repertum est autem ab Hiberis¹, & pastoribus Hircanorum, qui circa Caspium solum, lacumque² consistunt. Est & alter Jaspis, qui vocatur Appalius³, similis nivibus, aut spumis maris, aut veluti si sanguis lacti misceatur, ut Massagetae potare sunt soliti⁴: hunc ut ajunt, qui fabulosa referunt, bestiae in agro metuunt, aliaque portenta⁵.

DE LAPIDE LIGYRIO.

Ligyrii inventionem nequaquam novimus, nec a physiologis, idest naturarum scrutatoribus nec

(1) Horum populorum regionem Iberiam Eoam EUSTATHIUS vocat, & Asiaticam etiam dicunt, ut distinguatur ab Iberia Europaea, nempe Hispania. Nunc sub Georgianorum nomine eos noscimus.

(2) HIERONYMUS & hunc lacum proprio nomine vocat Νευσιν &c.

(3) Epitome GESNERI ἱαπωνίς ὁ παλαιός antiquus. Sed jure SALMASIUS in Solinum pag. 92. corruptum eum esse locum monet. Legendum autem putat ἱαπωνοπαλί: fortassis tamen aequius foret restituere ἱαπωνίς ὁ παλαιός, quod

magis respondet numero litterarum vitiosae lectionis, nec non ipsi quidem versioni, quam edimus, licet haec quoque Appalius mendosè habeat pro Opallius.

(4) STRABO lib. 11. Massagetas succum bibere ex arboreis fructibus expressum narrat: HERODOTUS lib. 1. sub finem lac: γαλακτοπόται δὲ ἴσσι. Lac autem potant. Verrum etiam STATIUS Achill. lib. 1. v. 307. cecinit:

Lactea Massagetae veluti cum pocula fuscant

Sanguine puniceo.

(5) Epitome GESNERI: τὰ φάσματι, spectra.

nec ab aliquibus antiquis, qui harum rerum curam gessisse referuntur¹.

D

Inve-

(1) EPIPHANIUM videtur descripsisse HIERONYMUS in Ep. ad Fabiolam §. 17. ubi legitur: *Scrutans eos, qui de lapidum, atque gemmarum scripsere naturis, Ligurium invenire non potui*. Nonnullae editiones HIERONYMI habent *Lyncurium*, sed legendum esse *Lyguri-um*, seu *Ligurium* priscorum codicum auctoritas, ut monet Clariss. VALLARSIIUS, necnon ratio quidem ipsa probat: loquitur enim eo loci HIERONYMUS de lapide sic a sacris Litteris appellato, quod si animadvertisset GESNERUS, & ipse profecto vidisset Epitomen, quae pariter habet *λιγύριον*, veram servasse lectionem, nec minus apte apposuisset in margine, forte *λυγκύριον*. Porro *λιγύριον* & *λιγκύριον* nullo discrimine inter se differre plures sunt arbitrati, licet illud ipsum, quod ss. EPIPHANIUS, & HIERONYMUS asserunt, de Lygyrio nihil adnotatum a Physiologis invenisse, discrimē aliquod probare videretur, cum de Lyncurio ante EPIPHANIUM, & HIERONYMUM locuti fuerint multi, THEOPHRASTUS, ARISTOTELES, AELIANUS, PLINIUS, SOLINUS, DIOSCORIDES, OVIDIUS, aliique. PSELLUS in *lib. de lapidum virtutibus* §. 1. inter lapides ignotos memorat lapidem *λίγκυριον*. *Λιγγύριον*, seu *λυγγύριον* restituendum hic censet MAUSSACUS, sed ipse quidem restituendum putarem

Λιγύριον, cum hic lapis inter ignotos referri possit, non *Λυγκύριον*, qui lapis tam notus est, quam ille ignotus. Scilicet lapis, quem *Λιγύριον* vocant, primo notus sit ex versione LXX. *Exod. cap. 28. v. 19.* unde mutuatus est etiam JOSEPHUS *lib. Antiq. 3. cap. 7. §. 6.* & de *Bello Judaico lib. 5. cap. 5. §. 7.* Quinimmo idipsum de quolibet alio auctore Ligyrum memorante censendum est. Omnes de lapide sic dicto apud S. Litteras capi volunt. Verum illud notandum maxime est, ipsum EPIPHANIUM, cum de Lygyrio nihil invenerit scriptum apud Physiologos, subdubitantem videri hunc lapidem a Lyncurio, ab eo Lyngurium potius dictum, diversum non esse. Neque vero ratio deest, quominus Ligyrri nomen lapidi Lyncurio obvenit, si fides SALMASIO in *Solinum pag. 62.* a Liguria illud ortum esse docenti, & Lyncurio datum, quod nimirum in Liguria Lyncurium inveniat. Sed haec quis credat, cum Ligyrri nomine usi sint solum LXX. Interpretes? Porro ut probet Lyncurium in Liguria nasci THEOPHRASTUM laudat. Satius laudare potuisset STRABONEM: hic enim disertè quidem *lib. 4. pag. 202. aut 310. Ed. Amst. 1707.* Lyncurium apud Ligures copiose abundare ait, & illud ab aliis dictum fuisse electrum, *πλεονάζει δὲ καὶ τὸ λιγγύριον παρ' αὐτοῖς,*

Inveni modo autem Laugurinum¹, sic appellatum lapidem, quem nonnulli pressiore² locutione

Liggu-

ποῖς, ὃ τινὲς ἤλεκτρον προσγορεύουσι. *Copiosum est etiam apud eos (nempe Ligures) Lyngurium, quod nonnulli cognominant electrum.* At THEOPHRASTUS de succino loquitur, non autem de Lyncurio. Nec favet SALMASIO, quod addit, succinum cum lyncurio confusum fuisse: neque enim THEOPHRASTUS confundit, qui cum docuerit Lyncurium soliditatem lapidis habere, attrahere autem, ut succinum, & ex eo sigilla fieri, addit, illud polire multi laboris rem esse, & deinde, ipsum autem etiam succinum esse lapidem, quod in Liguria sit fossile. Mecum sensisse videtur etiam PLINIUS lib. 37. c. 2. de succino enim agens, & de variis, in quibus gigni dicitur locis, THEOPHRASTUM laudat, cum autem refert, qui cum Lyncurio succinum commiscuerunt, illius nequaquam meminit. Ceterum, quod a nonnullis electrum cum Lyncurio confusum fuerit inficias ire equidem nequeo, cum a DEMONSTRATO electrum tali nomine vocatum fuisse testis sit idem PLINIUS laudato loco, & pro synonymis habeat utrumque nomen ESYCHIIUS, & habuisse etiam STRABONEM ex ejus sententia, quam supra retulimus, constet. Verum ex PLINIO pariter colligo nec defuisse, qui Lyncurium ab electro distinxerint, postquam enim de ele-

ctro multa dixerit, & jam Lyncurium quoque dictum fuisse animadvertit, tandem inquit c. 3.: *De Lyncurio proximè dici cogit auctorum pertinacia: quippe etiam si non electrum id esset, Lyncurium tamen gemmam esse contendunt.* Itaque, Lyncurium cum electro etiam a THEOPHRASTO, saltem satis apertè, confusum non fuisse iterum iterumque praedico.

(1) Λαγκύριον habet Epitome, GESNERI: *εὐρομεν δὲ λαγκύριον ἕτα καλέμενον λίθον, ὃν τινες τῇ τρανῇ χαλέκτῳ λαγύριον καλῶσι. Καὶ πᾶχα πῶπο οἶμαι πὸ λιγύριον. Επεὶ δὲ αἱ θησαυρογραφαὶ τὰ ὀνόματα ἐτέρως μετεποιήσαντο: ὡς πὸν σμαράγδον πράσινον.* *Invenimus tamen Lancurium gemmam vocatam, quam vulgari lingua Lagurium appellant. Et forte puto hunc esse Lygurium, quandoquidem Divinae Litterae nomina transposuerunt, ut Smaragdum, Prasimum appellant.* SALMASIUS in Solinum p. 63., haec paulo aliter legit, & ut ipse ait, ex Cod. vetusto: *Εὐρομεν δὲ λαγκύριον ἕτα καλέμενον λίθον, ὃν τινὲς τῇ τρανῇ χαλέκτῳ λαγύριον καλῶσι, ἢ πᾶχα οἶμαι πῶπο εἶναι πὸ λιγύριον.* Nostri Cod. scriptorem perperam scripsisse *Laugurinum* indubium esse debet, suspicor autem ab interprete scriptum fuisse Laggurium, seu Langurium, cum in Graeco esset λαγκύριον.

(2) Codex hanc ferre vocem vide-

Ligguriorum¹ vocant, & fortassis arbitror hunc esse Ligyrum, quoniam quidem Divinae Scripturae nonnulla nomina aliter immutarunt, sicut Smaragdum dixere Prasimum, aliisque nominibus alia vocaverunt. Et Liggurus quidem, vel etiam Laggurus², si ipse sit Liggyrium, rursus ex quo sit loco, nescitur a nobis. Arbitrati sunt autem eum de superiore esse Thebaida, propter quod affirmant aliquos lapides, ex lapide hoc in aede Ascle-

D 2

pii

videtur, sed cum illa Graeco verbo *τρανῆ* minime respondeat, & ne sententiae quidem conveniat, barbarum interpretem scripsisse dixerim *spiffiore*, aut *expressiore*.

(1) Legendum esset *Lagurium* ex descripto epitomes GESNERI loco: sed ex iis, quae sequuntur, legendum potius videtur *Liggurium*, & in Graeco fuisse *λυγγύριον*. Scilicet inferius legitur: *Et Liggurus quidem, vel etiam Laggurus, &c.* Alterum hoc nomen *Langurium* corrigit, illud primum *Ligguriorum*. Porro hae conjecturae egregie ex eo comprobantur, quod certe *Lyncurium* alio nomine *Langurium* fuisse dictum certum sit testimonio etiam PLINII *lib. 37. cap. 2.* Verum vulgatus & frequentius nomen *Lyncurium* fuit, aut *Lyngurium*, & quidem ita vulgatus, ut alterius ab uno PLINIO certiores facti fuerimus, cui nunc etiam EPIPHANIUS certe est adjiciendus. Neque vero praeterire decet apud Graecos saepius occurrere nomen *λυγγύριον* quam

λυγκύριον. Illud apud THEOPHRASTUM & DIOSCORIDEM legit SALMASTUS, & habent etiam STRABO &c. necnon PLUTARCHUS in *l. de Animal. solertia T. 2. p. 95 2. Ed. Paris. 1624.* & quidem SOLINUS *cap. 2.* illud solum memorat tamquam Graecis familiare: *Graecè Lyngurium dicitur*. Itaque EPIPHANIUS quoque ita scripserat, unde interpretes quod alii *Lyngurium* secundum pronuntiandi rationem scripsissent, scripsit *Lyggurium, Lyggurus, Laggurus &c.* utrumque *γγ* retinens. Sic Priscianus testatur Romanos olim vocem *ἀγγελος* scripsisse *aggelos*. VARRO autem de *L. L. lib. 1.* & VICTORINUS de *Orthographia &c.* auctores nobis sunt Graecorum more *Attium* poetam scribere consuevisse *agguem, aggulum &c.*

(2) JOSEPHUS *Ant. lib. 3. cap. 8.* habet *λίγυρος*. Numquid *λίγυρος*, *λυγγύρος*, *λαγγύρος*, *λυγκύρος* &c. substantiva sunt nomina, *λιγύριος* verò adjectivum subaudita voce, *λίθος lapis*, & *λυγγύριον* subaudita voce *ἡλεκτρον electrum*?

pii¹; quae sic appellatur, in Memphi Aegyptia reperiri: in quibus sunt veluti notae intermicantes non sicut in Ophite², sed habentes puncta juxta Cerinum³ lapidem sic vocatum. Puncta sunt viridantia ita, ut intelligamus in profundo lapidis hujus venam esse lectissimam. Sed & adhuc lucidius, & speciosius haec petra videtur sumpsisse cognomen. Explanatur enim Liggurus a quodam animali, quod Liggium nominatur, habens colorem pulli bubali, vel buculae rufae, cujus cauda modica est, & habet puncta quaedam viridantia, propter quod & lapis Ligurus idem Liggii cauda vocitatur⁴. Ego autem vehementer admiror, cur Scriptura Divina curans ad ornatum, decoremque pulchritudinis Regalium fertorum, & vestimentorum Pontificalium uti lapidibus preciosis, & non-

(1) Aesculapius, Grece Ἀσκληπιός est. Itaque Asclepius in multis quoque Latinis Inscriptionibus apud GRUTERUM dicitur: quin etiam MARTIANUS CAPELLA de Nuptiis &c. lib. 2., inquit: *Adscribit Asclepio Graecia medicinam.*

(2) Marmor Ophites hoc nomen habet, quod serpentum instar variis maculis distinctum sit. De eo PLINIUS lib. 36. cap. 7.

(3) Lapis hic, ut opinor, ille est, quem alii *Ceritem* vocant. Vide PLINIUM lib. 37. cap. 10. &c.

(4) Quae hic de Lyngurio memorat Ephiphanius, nunc primum, quod sciam, innotescunt. Porro

animal illud, quod Liggium vocat, certè Lynx esse videtur, a qua & alii nomen Lyncurio, seu Lyngurio factum dixerunt, fabulosa tamen ratione, quod nimirum ex Lyncis urina fiat. Vide AELIANUM *Hist. Animal. lib. 4. cap. 17.* THEOPHRASTUM *in lib. περὶ λίθων* PLINIUM *lib. 8. cap. 38., & lib. 37. cap. 2.* SOLINUM *cap. 2., & ipsum PLUTARCHUM de Anim. solertia &c.* ut alios taceam. Ceterum animalia, quae aliis λύγες sunt, docente SALMASIO pag. 62. ARTEMIDORUS vocat λύγες, & apud PLUTARCHUM laudato loco λύγες dici invenio.

& nonnullorum, qui multum erant noti manifestique, commemorans, Carbunculi dico, & Smaragdi, Amethysti, & Achat, Berylli, & Chrysolithi, in horum dinumeratione lapidum non meminerit Hyacinthi, cum sit lapis iste clarissimus, adeoque preciosus, atque mirabilis, ut animadvertamus, ne Ligyrum forsitan hunc Divina Scriptura cognominet¹. Hyacinthus autem species habet diversas, quanto enim quis invenitur colore profundior, tanto est aliis necessarius². Hyacintho verò, vel Callaino purpureus color est aliquanto consimilis³. Unde Divina quoque Scriptura ex Hyacintho, purpuraque Pontificalia vestimenta dicit ornari. Et praecipuus quidem lapis Hyacinthus Thalassites appellatur, eo quod tranquilli maris similitudinem referat. Est & alius, qui vocatur Rhodiaeus⁴: alius Oppalius⁵. Rursus alius Perileutius⁶. Inveniuntur autem lapides isti
in

(1) Hinc s. HIERONYMUS in Epistola ad Fabiolam §. 17. *Satisque miror cur hyacinthus pretiosissimus lapis in horum numero non ponatur, nisi forte ipse est alio nomine Ligurius. Scrutans eos, qui de lapidum atque gemmarum scripsere naturis, Liguriū invenire non potui.*

(2) Epitome GESNERI ἀνανυχαϊότερος praestantior.

(3) Aut Hyacinthum cum Callaino confundit, aut vult illum colorem habere haud absimilem a Callaino, & sic videtur vocare

gemmam illam, quae Callais dicitur a PLINIO lib. 37. cap. 8.

(4) Epit. GESNERI ῥοδινός. Nostrum interpretem invenisse videtur ῥοδάειος: Utrumque nomen sonat *Roseus*.

(5) In Epitome GESNERI hoc loco nulla est mentio Oppalii, sed quarto loco inter varias Hyacinthi species ponit Hyacinthum χαυνιαῖον sic: ὁ τέταρτος χαυνιαῖος: sed videndus SALMASIUS pag. 779.

(6) Epit. GESNERI παραλεύκιος. Restituendum περίλευκος.

in interiore barbarie ¹ Scytharum. Scythiam verò soliti sunt veteres appellare cunctam Septentrionalem plagam, ubi sunt Gothi, & Dauni ², Venni ³ quoque, & Arii ⁴ usque Germanorum, Amazonarumque regionem ⁵. Illic igitur interius in deserto hujus magnae Scythiae convallis est profundissima, hominibus prorsus impervia, montibus namque saxosis hinc, atque inde vallatur: ita ut si quis desuper, a summitatibus montium tanquam de muris aspiciat solum convallis, pervidere non possit, sed a profunditate caligo tenebrofa, veluti chaos alicujus occurrat. Igitur qui nituntur à Regibus juxta commanentibus, ad istorum lapidum perquisitionem, secundum dispensationem necessitatis sibi commissae, jugulant agnos, & excoriantes dimittunt desuper e saxis in illud chaos convallis inmensum, lapidesque, ut ferunt, agnorum decoriatorum carnibus adhaerescunt. Aquilae vero in petris sursum morantes accepto carnis odore descendunt, eductosque decoriatos agnos exedunt, & lapides illic
in

(1) Vide supra pag. 18. Not. 4.

(2) Epitomē ANASTASII οἱ Γότθοι καὶ Δάυνας, & alios hic memoratos populos praeterit. Non *Dau- ni*, sed *Dahae*, aut *Dasae* legendum videtur, & in Graeco restituendum Δάου, aut Δάου.

(3) PLINIUS lib. 4. c. 12. in Sarmatia Europaea Vannianum quoddam regnum ponit. Vide etiam TACITUM Annal. lib. 12. Quid si quis

Hunni restitueret? AGATHIAS Hunnos circa Maeotidem collocat.

(4) Fortassis *Abii*. Scilicet hos populos Septentrionales partes Scythiae habitasse PTOLEMAEUS docet.

(5) Accipe de Amazonibus ad Tanaim. Amazonum historiam ab erudito Florent. juvene Ant. Maria Beninio copiosè illustratam scio; ut edat memoro, & Petri Petiti dissertatione laudatiorem auguror.

in fummis montibus remanent. Damnati ergo, qui per hujuscemodi capturam ad inquirendos prædictos lapides diriguntur, intuentes ubi sunt ductæ agnorum carnes ab aquilis, eunt illuc, & invenientes lapides afferunt. Omnes lapides isti cujuscunque sub diversitate coloris assistunt, cum sint preciosi, tamen hanc habent efficaciam, ut superpositi carbonibus ignis vehementibus, ipsi quidem minime laedantur, carbonēs autem protinus extinguuntur. Non solum autem hoc, sed etiam tollens quis ex his lapidibus, & involuens diligenter in orario, vel in aliquo linteo, ponensque super carbonēs ignis manu retinens, ipse quidem calore cruciabitur, linteum vero, quo lapis est involutus, & nullo modo laeditur, aut aliqua uestione vexatur. Fertur autem lapis iste utilis esse mulieribus quatenus onere partus absque difficultate liberentur. Phantasias autem pellere similiter dicitur.

DE LAPIDE ACHATE.

AChates autem lapis est aestimatus esse Perileutius¹, qui per Hyacinthum lapidem ponitur. Est autem specie mirabilis; colore caeruleus, exteriorem circulum habens album. Et hic circa Scy-

(1) Ex Epitome GESNERI Latina hæc versio reformari ita potest, ut significet, fuisse qui putaverit, Achatem eam ipsam esse gemmam,

quæ Perileucus dicitur, & cujus mentio superius facta est, ubi de Hyacintho. Porro hic, & laudata Epitome recte habet *περίλευκος*.

Scythias¹ invenitur. Est autem in lapidibus istis Achates colore leonino, qui cum aqua tritus, & inlitus super loca, quae morfu contracta sunt, viperæ vel scorpîi, caeterorumque serpentium venena depellit. Dico autem Achatem, qui leonis speciem præfert.

DE LAPIDE AMETHYSTO.

Amethystus lapis est: erga suum circulum flammiferum quiddam profundius micat. Splendor autem ejus est albidior, è medio corpore veluti vini flavi speciem referens, qui forma diversus, & hic, ut opinor, in Libyæ montibus gignitur. Alter enim Hyacintho mundissimo similis est. Alter vero Amphicochlo². Fit autem ipse in partes Libyæ circa litus maris. Hi verò, qui fabulis credunt, ajunt eum præcidere tempestates, & pluvias, cum australes venti perflaverint.

DE LAPIDE CHRYSOLITHO.

Chrysolithus lapis, quem nonnulli Chrysoberyllum³ vocaverunt, auri fulgorem præfert.

(1) Scythia apud Geographos duplex est, Europæa, & Asiatica.

(2) Etiam Epitome GESNERI: ὁ δὲ ἀμφικόχλω, quam lectionem GESNERUS injuria reprobatur.

nens: θαλάσσης vel θαλασσίῳ κόχλω vel potius αἵματι κόχλω, ut ipsa legit Epitome, ubi de Jaspide sermo est.

(3) Epitome GESNERI habet χρυσόφυλλο

fert. Fit autem in puteali petra ; sic appellatur locus ad litus ¹ Achaemenidis ² Babylonis . Nominant autem , & Babylona , & puteum illum petrae Achaemenida ³ , quod inquit , pater Cyri Regis Achaemeneus ⁴ vocabatur , ut Scriptores aliqui retulerunt ⁵ . Est autem & Chrysopasus lapis ⁶ . Hic stomachicis , & colicis , nec non & coeliacis tritus , & epotus saluberrimus approbatur .

DE LAPIDE BERYLLO.

Beryllium , lapis glaucus , id est , marinae tincturae similis , & aeris , Amethysti , & Pedero-

σάφυλλον , quod nomen GESNERUS adnotat alias non inveniri , sed Chrysoberyllum . Vere mendosam in hoc loco Epitomen esse hinc constat .

(1) Epitome GESNERI *παρὰ τὸ τὰχ* , ad moenia . Epitome autem ANASTASII : *παρὰ τὸ χῆλος* .

(2) Epitome GESNERI : *Achaemenitidis* *Αχαμενιτιδος* .

(3) In ms. erat *petere Achamenide* . Legendum , ut restitui , constat ex Epit. ANASTASII : *τὴν ᾧ Βαβυλῶνα , καὶ τὸ φρέαρ ἐκείνο τῆς πόλεως Αχαμενίδα καλεῖσι* . In Epit. GESNERI legitur : *τὴν ᾧ Βαβυλῶνα καὶ τὸ φρέαρ ἐκεῖνο Αχαμενιτιδα καλεῖσιν* , ὅπ φασιν ὁ πατὴρ Κύρου τῷ Βασιλέως Αχαμίνης ἐκαλεῖτο . *Babylonem enim , & puteum illum , Achaemenitida cognominant , quod dicant Regis Cyri patrem Achaemenem vocatum fuisse* .

(4) In Epitome GESNERUS invenit *Αχιμενίς* , & emendat *Αχαμίνης* . Nostrum tamen etiam interpretem invenisse videtur : *Αχαμίνης* .

(5) Cyro patrem fuisse hujus nominis a nemine traditum novi . EPIPHANIUS patrem pro avo posuit . Cyrus Rex Cambysis filius fuit ; Cambyfes vero Achaemenis . Quod autem Persae dicti sint ab hoc rege Achaemenii , & quod Babylon pro Persica , seu Achamenia urbe sit habita , ex quo sub ditione Persarum esse caepit , adeo notum est , ut nihil referat veterum auctoritates ab aliis collectas repetere .

(6) In marg. ms. est : *Chrysoprasus* : & GESNERUS quoque *χρυσόπρασος* , ubi in Epitome est *χρυσόπρασος* restituendum censuit .

derotis ¹ habens speciem, & aquatioris, idest albidioris Hyacinthi. Fit autem ad ima montis, qui vocatur Taurus. Si quis autem voluerit hunc ex adverso Solis opponere, videtur, veluti vitrum, minuta intrinsecus habere perlucida. Alia autem Beryllus pupillis oculorum Draconis est similis: Alia rursus est Beryllus veluti Coralli ² speciem magis exhibens. Haec Beryllus juxta viam ³ Euphratis fluminis visa est.

DE LAPIDE ONYCHIO.

Onychium lapis flavum nimis ostentat colorem. Delectari vero lapide isto ferunt Regum nuptas ⁴, & divitum, quæ in pocula sua transferentes utuntur hoc lapide. Sunt autem & alii Onychitæ, qui æquivocè nuncupantur, idest non veraciter, similes ceræ, quæ coloris est mellis. Quidam hos ajunt ex guttis aquæ consolidari. Onychitas autem naturali ratione cognominant, eò, quòd unguis urbanorum virorum instar sunt marmoris quadam mixtione sanguinis ob-
rube-

(1) De hac gemma appositè ad hæc, quæ Beryllo tribuit EPIPHANIUS, ita loquitur PLINIUS lib. 37. cap. 9. *Coeunt intus translucida, crystallus, viridis suo modo aer, simulque purpura, & quidam vini, ac croci nitor &c. nec gemmarum ulla est liquidior.*

(2) Epitome GESNERI habet *xu-*

ps ceræ &c.

(3) In Gr. textu Epitomes *ωσει τῷ ἔξοδον*, circa exitum.

(4) In ms. legitur *nuptias*, sed Scriptoris certe vitio, nec dubitandum ab interprete scriptum fuisse *Nuptas*. In Graeco enim textu Epitomes GESNERI est: *νύμφας* &c.

rubescit ¹. Unde nonnulli lapidem marmoreum, qui est ex loco Docimii ², Onychitem falso nomine vocitant ob albedinis puritatem.

Haec igitur duodecim lapidum, qui in Superhumerali tunc imperati sunt annecti Pontificis, ex diversis Auctoribus, qui de naturis horum dixere lapidum, constat inventio, quorum sicut in vestigare potuimus, tam species, quam loca, nec non & potentias inspectionis eorum interim breviter adnotantes, singulorum lapidum nomina consequenter expressimus. Hic jam nunc quaeritur, quibus modis eum ordinem consequentiæ, qui est certissimus, & congruens, approbemus. Nam per duodecim Tribus duodecim lapides apponi iussi sunt, ita, ut unus lapis uni Tribui coaptaretur, & ad singularum nomina decernantur singuli lapides. Et siquidem declarasset iussio, cui Tribui quis lapis aptetur, nulla prorsus inquisitio superesset ad indagandam diffinitionem divinitus ordinatam; sed ad exponendam nobis vim lapidum tantummodo studiosa relinqueretur intentio. Nunc autem non est determinatum, sed simpliciter in duobus

E 2 lo-

(1) Hic ipsa quoque GESNERI Epitome in mendo cubat. SALMASIUS tamen in *Solinum* p. 396. ope veteris codicis sic emendat: ὄνυχίαις δὲ αὐτὰς λέγεισι φυσιολογικῶς, ἐπὶ ὄνυχ πὼν ἀσείων ἀνδρῶν μαρμάρῳ ἔστι σπιερυθριαζόμενῳ συν τῇ τῆ αἰ-

ματῶ ἰδέα. Itaque restituimus: *obrubescens*, aut potius: *quod unguis &c. instar sit marmoris quadā mixtione sanguinis obrubescens*.

(2) Graviter hic errat GESNERUS cum Jola suo, qui verbum τῆ Δοκιμῆς vertit *ab exploratione &c.* quod

locis horum lapidum consequentiam, & compositionis eorum speciem fateamur adscriptam, sicut in Rationali, quod super pectus ponebatur Pontificis, & Superhumerali per duos anulos aureos in eo dispositos, qui anuli per extremitates suas Rationale in medio continebant, rursus annexis superioribus anulis, qui erant in Superhumerali Pontificis in utraque humeri parte conferti. Nam & Superhumerale cum esset unum per circuitum uno prorsus orificio claudebatur habens vittam hyacinthinam auro complexam, & hinc a dextris unum anulum, & a sinistris alterum per utramque humeri partem prominentes, anulos ad jugulum Pontificis innectentes, qui rursus ex utraque Rationali parte spectabantur apppositi, ita ut perinde conecterentur, & coaptarentur in se se per duos scilicet anulos Rationalis, & duos anulos Superhumeralis, ubi erant catenulae aureae desuper imminentes.

Hoc autem Rationale, sicuti dixi, habebat duodecim lapides sibi congruenter insertos, atque compositos quadrato ordine, qui sic intertexti probantur, ut est subter annexum. Primus ordo

quod scilicet invenerint *δοκίμη*, & *δοκίμιον* probationem significare. Verum re melius considerata deprehendissent profecto *ΕΠΙΦΑΝΙΟΝ* de loco hujus nominis locutum, & invenissent celebre apud antiquos fuisse lapidis cujusdam

genus, qui Docimites dicebatur a Docimio Phrygiae urbe, seu mavis pago, utroque enim nomine vocat *STEPHANUS*: nempe urbem, vocat in ipsa voce *Δοκίμιον*, pagum vero in voce *Σύλλαδα* *STRABONEM* describens.

ordo, atque superior a laeva parte Pontificis versus ad dextram hos lapides habebat appositos, Sardium, Topazion, Smaragdum. Oportet enim & hoc diligentius adnotare, unde scilicet incipiebat compositio, & ubi item desinebat: sciendumque est, quod juxta Hebraicarum elementa litterarum ita compositiones istae fiebant. Scribunt quippe Hebraei a sinistris ad dextram cujuslibet rei subiectum ordinem perducentes. Ipsi vero manum subsequenter litteris a dextris habere videntur ad laevam¹. Erant ergo super Pontificis pectus a sinistris ejus ordines ad dexteram perducentes.

Primus ordo, sicut jam dixi, Sardius, Topazius, Smaragdus; secundus autem Carbunculus, Sapphirus, Jaspis; tertius Ligurius, Achates, Amethystus; quartus, qui & ultimus, Chrysolithus, Beryllus, Onychinus.

Rur-

(1) De hoc Hebraeorum scribendi modo agit HERMANNUS HUGO de *prima scribendi origine* &c. cap. 8. ubi tamen nimis audacter ait: Porro hanc scribendi rationem Aegyptii ab Hebraeis acceperunt, ut HERODOTUS testatur lib. 2. Scilicet HERODOTUS hoc unum narrat Aegyptios a dextro in sinistrum latus scribere consuevisse p. 102. Ed. Gronovii Lugd. Batav. ann. 1715. at Hebraeorum nullatenus meminit, & quidem ea scribendi ratio in Oriente pene communis fuit, ut HOLMIUS non dissimulat in *Disp-*

tatione de Scriptura &c. cap. 5. *Analect. Philologic.* &c. CRENI, pag. 46., quinimmo Graecis quoque, Romanisque, & Etruscis, de quibus praecipue consulendus est Cl. GORIUS Mus. Etrusci tomo 2. pag. 405., eam scribendi rationem non fuisse incognitam, docet in libro, quem inscripsit *Delphi Phoenicizantes* &c. c. 10. EDMUNDUS DICKINSONUS *Fasciculo 1. Opusculorum* &c. CRENI pag. 104. DICKINSONUM in notis ad HERMANNUM HUGONEM neque CHRISTIANUS TROTZ indictum praeteriit.

Rursus invenimus eosdem lapides in duabus Superhumeralis partibus positos, in quibus duo lapides catenulis aureis videbantur inserti juxta utrumque latus humerorum, jam non ex diversis lapidibus, sed ex Smaragdo tantummodo, erantque rursus nomina filiorum Israel secundum praeceptum Domini scripta, atque scalpta in duobus istis lapidibus; non tamen evidenter ostenditur, quod nomen in parte dextera Prasini lapidis inscribi debeat, vel quod in sinistra parte, sicut ipse decrevit similiter adnotari; nisi quod prorsus intelligendum est, quia sex nomina scripta erant in sinistra parte, & sex in dextera filiorum Israel. Nec enim poterat unus lapis nomina duodecim Tribuum capere propter rotunditatem suam. Sed nec praecepit Dominus, ut dupliciter inscribantur duodecim Tribus in parte dextera, & in sinistra duodecim; sed simpliciter ait in pressione signaculi filiorum Israel, sicut habet ipsa circumstantia lectionis, quam nunc ad verbum curavimus exprimere, in qua ipsum quoque Pontificatus officium praeceptum est ordinari: sic ait ¹: *Et fecerunt* ² *superhumeralis ex auro, & hyacintho, & purpura, & cocco cum bysso retorta &c.*

Opus

(1) Vide Exod. cap. 36. in Versione LXX., in Vulgata vero c. 39. & vide etiam Exod. c. 28. Notes autem velim lapides, quos LXX. Smaragdos dixerunt, Vulgatam, alios-

que interpretes vocasse Onychinos, Josephum Sardonyches.

(2) Sic LXX. in ms. Alex. Εποίησαν. Editiones plurimae tamen fecerunt: Εποίησε fecit.

Opus textile fecerunt illud ; superhumeralia continentia sese ex utrisque partibus , opus textile invicem complectentia se per circuitum . Ex ipso fecerunt juxta ejus facturam , ex auro , & hyacintho , & purpura , & cocconeto , & bysso retorta , sicut praecepit Dominus Moysi . Fecerunt utrosque lapides Smaragdi , confibulatos , & conclusos auro , scalptos in pressione signaculi nominum filiorum Israel . Et imposuerunt eos in humeros superhumeralis lapides monumenti filiorum Israel , sicut praecepit Moyses ¹ . Haec duo loca sunt horum lapidum , & appellationes eorum , quae secundum Tribum praeceptae sunt adnotari . Unus quidem locus est in hoc Rationali , & alter in his ² quae dicuntur , in hippodromo chabratha ³ .

Opor-

(1) LXX. Κύριος τῷ Μωϋσῇ Dominus Moysi .

(2) Locus adeo corruptus , ut restitui minime posse videatur . Multa deesse non dubito .

(3) Quid sibi velit hoc loci EPIPHANIUS difficile dictu est , cum neque satis constet , quid significant verba Hippodromo chabratha . כִּבְרַת Chibrath ter in Sacris Litteris occurrit : Geneseos cap. 35. v. 17. ejusdem libri cap. 48. v. 7. & 4. lib. Regum cap. 5. v. 19. Vocem ipsam servant LXX. cap. 35. Geneseos scribes χαβραθα , nec non cap. 5. libri 4. Regum juxta emendatiores libros ; sunt enim , qui mendose habent δεβραθα . Verum Geneseos cap. 48. , ut hic

EPIPHANIUS , cum voce Hippodromo vocem chabratha conjungunt . Jam vero , ni fallor , inter ea multa , quae hic deesse puto , S. Doctorem exposuisse crediderim , quomodo duodecim Tribus a filiis Jacob nomen acceperint , quot uxores Jacob duxerit , quem filium habuerit ultimum , & his similia , tandemque narrasse quomodo Rachel , Beniamino edito , partus dolore confecta mortem obierit in terra Chanaan , in Hippodromo Chabratha , & sic narrationem confecisse verbis nimirum , LXX. , ita enim Jacob loquitur laud. c. 48. Genes. Ego autem , quando veni de Mesopotamia Syria , mortua est Rachel mater tua in terra Chanaan ,

Oportet itaque primitus hanc divisionem nosse, & ordinis consequentiam, quae secundum aetatem est singulorum¹, idest Ruben, Simeon, Levi, Judas; propter jurgium vero Rachelis, & quae data sit Jacob ancilla Balla, nascitur juxta aetatis ordinem post Judam Dan: statimque de ipsa ancilla secundus editur Neptalim². Deinde per aemulationem Lia vero dedit ancillam viro Zelphan, quae concipiens peperit Gad: dein Aser. Rursus adjecit uxor Lia ut conciperet: quae juxta conscientiam peperit Issachar, exin Zabulon. Novissimè vero de Rachele Joseph nascitur, & deinde Benjamin. Et est ista consequentia, Ruben, Simeon, Levi, Judas Dan, & Neptalim, Gad, & Aser, Issachar, & Zabulon, Joseph, &

naan, appropinquante me ad Hippodromum Chabratha terrae. Εγὼ δὲ ἡνίκα ἤρχομαι ἐκ Μεσοποταμίας πρὸς Συρίας, ἀπέθανε Ῥαχὴλ ἡ μήτηρ σου ἐν γῇ Χαναάν, ἐγγύζοντός μου κατὰ τὸν ἵπποδρομον Χαβραθᾶ πρὸς γῆς &c. Ceterum si vocis Chibrath significationem inquirimus quot interpretes, tot sunt sententiae, ut bene ait DRUSIUS in vers. 16. laudati cap. 35. Geneseos. AQUILA intelligit *secus viam*, alii *iter quod a prandio ad coenam confici potest*, alii *jugerum nempe, terrae tractum*, quem duo boves uno die arant, alii *multum itineris*, alii *mille passus*, alii *aliam terrae mensuram*, & nonnulli *vernum tempus*. Vocem

Hippodromum in textum LXX. Geneseos cap. 48. irrepisse facile dubitarem ex marginali nota alicujus intelligentis in voce Chibrath spatium, quod equus in Hippodromo percurrerebat, neque enim video cur uno in loco LXX. duplicem adhibuissent vocem, duobus vero aliis solummodo vocem Χαβραθᾶ. Scilicet sacrarum litterarum textum Grecum, quem nunc habemus sub nomine LXX. licet venerabilis sit, plurimaeque auctoritatis, variis tamen in locis interpolatum deprehendimus.

(1) Geneseos cap. 35.

(2) Sic ms., sed in Graec. non dubito fuisse Νεφθαλίμ.

& Benjamin. Haec quidem prima est compositio juxta aetatis consequentiam.

Cum vero pervenirent de Mesopotamia revertente Jacob in terram Chanaan, secunda fit divisionis enumeratio. Fecit enim Jacob tres turmas¹ discernens proprios filios, & posuit Zelpham, & Balam duas ancillas faciens unam turmam in primis cum quatuor filiis earum, id est Dan, & Neptalim, Gad, & Aser: in secunda vero turma ordinavit Liam cum sex filiis ejus non jam secundum aetatem, sed secundum matris affectionem; Ruben, dico, & Simeon, Levi, & Judam, Issachar, & Zabulon: ipse vero postremus mansit cum Rachele, & Joseph valde parvulo. Benjamin autem in matris adhuc utero portabatur; & haec secunda discretio compositionis ejusdem numeri comprobatur.

Tertius autem numerus est juxta aliam compositionem divisionis. Incipiens enim Jacob intrare in Aegyptum², sicut super annexum est, congregatis in idipsum filiis Liae simul, & ancillae ejus Zelphae, consequenter, velut ex eadem domina progeneritis, ita dinumerantur ipsi: Ruben, Simeon, Levi, Judas, Issachar, Zabulon: & ex Zelpha, Gad, & Aser. Deinde Rachelis filii Joseph, & Benjamin. Ii, qui ex ejus ancilla sunt, Dan & Neptalim.

F

Quar-

(1) Gen. cap. 32. & 33.

(2) Gen. cap. 46.

Quarta divisio est compositionis, & numeri, quando benedixit Jacob filiis suis cum moreretur¹, oportet enim secundum tempus, & in numeros ipsos annectere. Hic ergo numerus, & hoc tempus insequitur, quando Jacob benedixit, idest: Ruben, deinde Simeonem cum Levi, & Judam, & Zabulon, & Issachar, Dan, & Gad, Aser, & Neptalim, Joseph, & Benjamin.

Dein sequitur quinta divisio de Exodo, cum egrederentur filii Israel ex Aegypto; enumeravit enim eos sermo Divinus dicens²: *Haec sunt nomina filiorum Israel, qui ingressi sunt in Aegyptum cum Jacob patre suo; unusquisque cum tota domo sua ingressus est: Ruben, Simeon, Levi, Judas, Issachar, Zabulon; (deinde Rachelis) Benjamin, (deinde Ballae) Dan, & Neptalim, (& Zelphae) Gad, & Aser. Joseph autem erat in Aegypto.*

Dein postea sexta divisio est numeri juxta metationem castrorum filiorum Israel, sicut scriptum est in libro Numerorum³ ex praecepto Domini. In prima metatione Judas, Issachar, Zabulon. In secunda Ruben, Simeon, Gad. In tertia Ephrem⁴, & Manasses, & Benjamin. In quarta Dan, & Aser, & Neptalim.

Rursus septima numeri divisio est, ex ipso Nu-

(1) Gen. cap. 49.

(2) Ex. cap. 1.

(3) Num. 2.

(4) Sic ms. sed in Gr. fuisse 'Eφραιμ non dubitamus.

Numerorum libro ¹, cum juxta praeceptum Domini declarantur, qui debeant esse principes ad offerenda munera Domino. Dixitque: De Ruben Heliur filius Sediur ². De Simeone Salamiel filius Suri-faddai. De Juda Naason filius Aminadab. De Issachar Nathanahel filius Sogar. De Zabulon Eliab, filius Chaelon. De Ephrem ³ Melcham filius Eniud. De Manasse Gamaliel filius Phadassur ⁴. De Benjamin Abida filius Gedeonis ⁵. De tribu Dan, Achiezer filius Amisadai. De Aser Phaltihel ⁶ filius Ecchra. De Gad Elisaph filius Raguhel. De Neptalim Achire filius Aenan.

Itemque post hanc sequitur octava divisio ex ipso libro Numerorum ⁷, quando praecepit Dominus, & misit *Moses* principes Tribuum Israel ad inspiciendam terram Repromissionis. Ait itaque de

F 2

Ru-

(1) Puto haec adludere ad caput *Num.* 7. hic enim recensentur principes duodecim Tribuum offerentes Tabernaculo sua dona, licet alio ordine ab eo, quo recenset EPIPHANIUS, recenseantur. Est autem talis: Judas, Issachar, Zabulon, Ruben, Simeon, Gad, Ephraim, Manasse, Benjamin, Dan, Aser, Nephthalim. Ordo servatus ab EPIPHANIO occurrit *Num.* cap. 1. ubi initur numerus filiorum Israel a vigesimo anno, & supra per singulas Tribus.

(2) Apud LXX. *Num.* cap. 1. ex ms. Alex. Ε'διέρ.

(3) Ib. Ἰσάκων Ἰωσήφ Ἰσὶ Ε'φραίμ Ε'λίσαμα Ἰσὶ Ε'μίσδ. Ex filiis Joseph, qui Ephraem, Elisama filius Eminiud, aut quemadmodum est in ms. Alex. Σεμίσδ Semiud.

(4) Ib. sic etiam ms. Alex. Φαδασσέρ sed Vat. Φαδασέρ. cap. autem 7. ms. Alex. habet φαδασέρ, & Vatic. φαδασέρ.

(5) Ib. Γαδεωνί Gadeoni.

(6) Ib. secundum Codic. Vatic. & Cod. Alex. Φαγαίηλ, sed cap. 7. si consulis editionem ex Cod. Vat. est Φαγεήλ, Φαγαίηλ autem in edit. ex Cod. Alexandrino.

(7) Cap. 13.

Ruben¹ Samu filius Acchu². De Simeone Sapha³ filius Suri. De Juda Chaleph filius Jephone⁴. De Issachar Sara⁵ filius Joseph. De Ephrem Aufes⁶ filius Nave. De Benjamin Phalti filius Raphu. De Zabulon Gudihel filius Suri⁷. Filiorum Joseph de Manasse⁸ Gelad filius Sudi. De Dan Amihel filius Gamali. De Afer Sachus⁹ filius Michahel. De Neptali Hali filius Ulaphi¹⁰. De Gad Gugihel filius Machi¹¹.

Nona quoque divisio numeri praecepto Domini datur ex ipso libro Numerorum, cum filiis Israel terra sorte distribuitur¹². De Juda, inquit, Chalep filius Jepphane¹³; & deinceps enumerantur Principes Tribuum. De Simeone. De Benjamin. De Dan. De Manasse. De Ephrem. De Zabulon. De Issachar. De Afer. De Neptali.

Dein rursus decima numeri divisio est quando

(1) LXX. τῆς φυλῆς Ῥαβὴν. De Tribu Ruben, & sic ceterae quoque Tribus nominantur: τῆς φυλῆς Συμεὼν &c. τῆς φυλῆς Ἰσάα &c.

(2) LXX. Σαμένλ ὡς Ζαχέρ, aut uti est in ms. Alex. Ζαχέρ.

(3) LXX. Σαφὰτ Saphat.

(4) LXX. Χάλεβ ὡς Ἰεφοννή. Chaleb filius Jephonne.

(5) LXX. Ἰλαάλ, & in ms. Alex. Ἰγάλ.

(6) LXX. Ἀυσή.

(7) LXX. Σαδί.

(8) LXX. τῆς φυλῆς Ἰωσήφ πῶν ὡν Μανασσῇ, Γαδδί ὡς Σασί. Quae verba in Ed. Paris. an. 1628. perperam praetermissa sunt. Ex his

autem nostra intelligenda, aut potius corrigenda est versio, & data occasione silentio non praetermittam Joseph Manasse conjungi, ut certa Tribus designetur, duplex enim Tribus Joseph erat, altera Ephraim, & altera Manasse.

(9) LXX. Σαθὺρ Sathur,

(10) LXX. Ναβὶ ὡς Σαβί. Nabi filius Sabi. In ms. autem Alex. Ναβὰ ὡς Ἰαβί.

(11) LXX. Γαδδιήλ ὡς Μαχί. Gudiel filius Macchi, sed etiam in ms. Alex. est Μαχί Machi.

(12) Cap. 34.

(13) LXX. Ἰεφοννή.

do benedixit Moſes ¹ filiis Iſrael praeponens Ruben, & deinceps annectens Judam, Levi, Benjamin, Joſeph, Zabulon, Iſſachar, Dan, Gad, Neptalin, & Aſer; & in noviffimis iterat fermonem de Joſeph: haec ſunt milia Ephrem; & haec milia Manafſe.

Item undecima numeri diviſio probatur, quando praecipitur eis, antequam ingrediantur terram Iſrael, mox transfretantes Jordanem, ſtent ſuper duos montes Garizin, & Gebal ², ſex hinc atque inde, ad benedicendum his, qui cuſtodiant legem, & ad maledicendum his, qui legis praecepta ſervare contempſerint, & eſt iſta contextio numeri; nam ſuper benedictiones conſecuti ſunt, Simeon, Levi, Judas, Iſſachar, Joſeph, & Benjamin. Super maledictiones autem hi; Ruben, Gad, Aſer, Zabulon, Dan, & Neptalin.

Duodecima rurfus eſt diviſio numeri cum ſortiuntur terram poſſeſſionis ſuae ³, & Ruben forte contingit trans Jordanem, antequam tranſiretur in terram Iſrael, & eſt iſta diſtributio: Ruben, & juxta eum Gad, & dimidia tribus Manafſe. Dein tranſeuntes Jordanem primus Judas accipit, tum Benjamin, dein Joſeph ex Manafſe, dein Simeon inter Benjamin & Judam locatus, & ut ita dixerim, coanguſtatus eſt, quia illis ſpatia non fuerunt. Dein Zabulon terram conſequitur, & Iſſachar, & Aſer, &

(1) Deut. Cap. 33.

(2) Deut. Cap. 27.

(3) Vide Lib. Joſue a cap. 13. ad totum 21.

& Neptalim, & Dan. Levi sane in omnibus dispersus est Tribubus civitates solummodo, & suburbana percipiens.

Rursus tertia decima divisio numeri occurrit ex Zaccharia Propheta ¹ sicut dicit: *In illa die, plangent omnes Tribus terrae. Tribus domus David super se, & mulieres earum super se. Tribus domus Nathan super se, & mulieres earum super se. Tribus domus Levi super se, & mulieres earum super se. Tribus domus Simeon super se, & mulieres earum super se. Plangentque cunctae residuae Tribus: & non nominavit: quois nos autem propter situm descriptionis terrae, hanc consequentiam esse perspeximus, ut sit Tribus Benjamin, dein Joseph, Ruben, Gad, Zabulon, Issachar, Aser, Neptalim, & Dan.*

Item quarta decima divisio numeri subest ex revelatione S. Joannis ² qui dinumeravit ex unaquaque Tribu duodecim milia eorum, qui virginitate sanctificati sunt, ait enim: de Juda duodecim milia: de Ruben similiter, exin de Gad, de Aser, de Neptali, de Manasse, de Simeone, de Levi, de Issachar, de Zabulon, de Joseph, de Benjamin. Nusquam vero in hoc loco meminit Dan.

Forſitan autem, & aliis locis ³ numeri aliter invenian-

(1) Cap. 12.

(2) Cap. 7.

(3) Videntur EPIPHANIO exci-

diſſe caput 10. libri Numerorum, ubi ſacer Hiſtoriographus ordinem exhibet, quo gradiebantur Iſraelitae

niantur adscripti; nos tamen istos invenire potuimus, & hae quidem sunt divisiones, quae secundum numerum diverso modo constat esse compositae¹, nunc quidem secundum praeceptum Domini, nunc autem juxta singulorum Principum voluntatem: dico vero Mofi & Hiesu Nave, & qui deinceps eorum successores existere meruerunt. Nec sine Spiritu id actum est, sed, ut voluit, idem Spiritus Sanctus enumeravit, atque disposuit singulas consequentias juxta propriam voluntatem. Revertens, idem de his uno loco breviter, & consequenter edisseram easdemque quatuordecim divisiones, harumque selectiones. Non in vacuum faciam, nec ut Venerationi Tuae haec recensenti, molestus existam; sed ut noveris, quod jam Dei sit adjuvare, ut unicuique Tribui memoratos lapides veraciter coaptare possimus.

Ex

tae post columnam nubis, quae illos praeivit in deserto: & ejusdem libri cap. 26. ubi Israelitae omnes a viginti annis, & supra numerantur: praeterea libri Paralip. c. 2. quod incipit: *Filii autem Israel, Ruben, Simeon, Levi, Juda, Issachar, & Zabulon, Dan, Joseph, Benjamin, Nephthali, Gad, & Aser*: & ordo, quo filii Jacob recensentur cum quorumlibet eorum textitur genealogia in eodem lib. 1. Paralip. a cap. 5. ad 8. necnon EZECHIELIS cap. 48. ubi unicuique Tribui ea terrae sanctae pars adseritur, quae unicuique contigit Mose & Josue,

eam terram inter eos distribuentibus. Quinimo si meminisset etiam cap. 12. lib. 1. Paralip. ubi ii recensentur populi, qui ex unaquaque Tribu secuti sunt Davidem a Saule fugientem, necnon Tribuum, quae memorantur in Debborae cantico *Jud. 5.* ista quoque, ut puto, non praeterisset. Demum tum primo Numerorum capite, tum septimo duodecim Tribus vario ordine numeratas occurrere, animadvertas velim secundum ea, quae dicta sunt *pag. 43. Nota 1.*

(1) Bonus interpres graecizat, quod alias quoque facit.

Ex cogitante igitur multum mente, tractantes juxta experientiam hujus electionis, suggerit nobis animus & ipsa consequentia lectionis, qualiter animadverti possit quadratus ordo Rationalis ex appositis lapidibus secundum memorata vocabula. Requiritur jam de singulis numeris sicuti discreta est unaquaeque divisio, qualis ad eorundem lapidum rationem lectionemque sit congruens; & ubicumque quidem dinumeratarum Tribuum statum in locis singulis inspeximus, menteque perpendimus non posse naturaliter, ut numerus quilibet eorum, qui unaquaque divisione numerati sunt, unum nomen minus habens ex Tribubus, appellationi horum lapidum coaptari. Ideoque protinus divisionem secundam rite sustulimus, utpote quae horum lapidum consonantiam habere non possit, propterea quia primos ponat Dan, & Neptalim, Gad, & Aser, hoc est, ancillarum filios, quando mittens Jacob Esau munera in turmam eos primam divisit. Post haec autem filios Liae fecit aliam turmam. Dein filios Rachel turmam tertiam. Nam cum pretiosiores lapides sint in principio Rationalis, porro filii ancillarum inferiores habeantur, & hic primum positi sint, impossibile est eos ad causam Rationalis, in hac numeri parte, congruere, propter quod ita se habere non possit. Item quartam divisionem, benedictionem Jacob, exploravimus, quando moriens filiis benedixit. Habet enim primum, Ruben,

ben, dein Simeon, & Levi simul adjunctos; ita ut ista utriusque copulatio horum lapidum congruentiae videatur obistere. Ideoque istam quoque sustulimus, cum lapidibus istis accommodari minime possit.

Inspeximus autem & quintam divisionem, quae continet initium egressionis filiorum Israel ex Aegypto, & invenimus eam praeponentem liberarum filios, & ancillarum juxta compositionis ordinem supponentem, facientemque novissimos; & ob hoc quod Joseph in Aegypto constitutus postremus nominatus est, animadvertimus iterum non posse lapides istos memoratarum Tribuum coaptari nominibus; & quod naturaliter Onychinus lapis in persona Joseph interpretari non possit, neque rursus extremus Joseph juxta compositionem Rationalis inferi debeat, nisi quod tantummodo necessitate praeposteratus sit, ut cum undecimus habeatur, hic numeretur duodecimus, juxta cogen-tem necessitatem compositionis hujus numeri, quam reperimus ordinatam. In Graeca quippe locutione, quae ex Hebraea translata est, Onychinum lapidem duodecimum invenimus positum, atque novissimum, ita ut Benjamin in contemplationem sui modis omnibus adtrahat. Undecimum vero invenimus Beryllum, quem & undecimo Joseph tam juxta numerum, quam juxta contemplationem consequenter aptavimus. Inspicientes

etiam Hebraicam Exodum, in qua & Lex probatur adscripta, legentesque de Rationali hoc, in quo clusi erant isti lapides, inveniemus Onychinum lapidem aliter ordinatum. Undecimus positus erat: Beryllus duodecimus, atque postremus¹. Unde propemodum nobis ambiguitas orta est impedimentum intelligentiae faciens, veluti fictam contemplationem nos in duobus istis, Berylli dico, & Onychini lapidibus attulisset, dicebamque quomodo in supplicationibus, & oratione continua poterat error oboriri, & intellexi, quod dispensante Deo hoc ita peractum est; ut idem Joseph undecimus inter Fratres suos existens, duodecimus inveniretur juxta compositionem hujus numeri, qui eum duodecimum esse declaravit, cum diceret: *Joseph autem erat in Aegypto*. Scientes itaque dispensatione divina, propter veritatis contemplationes Berylli lapidis, quae in ipsum Joseph explentur, coaptari², sic est dispositum, ut Beryllus lapis duodecimus poneretur, & ultimus. Nam & Joseph cum inter Fratres undecimus esset, memoratur in hac tamen compositione numeri egressionis filiorum Israel duodecimus, & extremus adscribitur. Itaque prorsus illustratione divina

(1) Vulgata cum textu Hebraico convenit Beryllum duodecimo loco recensens, Onychinum undecimo. Accedunt Paraph. Chaldaica, & textus Hebraeo-Sa-

maritanus, nec non Samaritana, versio, licet versiones Syriaca, & Arabica conveniant cum LXX., ut videre est in Bibliis Polyglottis &c.

(2) Locus corruptus.

vina & dispensatione bene admodum relatus est Onychinus lapis in Benjamin, qui in hac dispositione ante Joseph numeratus est: Beryllus autem in Joseph accommodatus ob contemplationes eidem consonantes, quamvis ultimus lapis ipse numeretur, quia sic accidit, & Joseph novissimum scribi, sicut frequenter asserui.

Transgredientes igitur & hanc divisionem, respeximus dispositionem sextam juxta dinumeratarum Tribuum consequentiam, & invenimus juxta metationem castrorum Israel quadrati agminis ordinem magis oportere congruere Rationali juxta ternas, & ternas Tribus, sicut in eodem Rationali fas erat cernere, quod quadrati ordinis probatur extare, & erat hoc planissimum, atque symbolicum, idest significativum, propter dispositiones ordinum, consonantiamque castrorum, sed in his separata Tribus, Tribus Levi nobis obstitit. Constitutus est enim Judas, habens secum Issachar, & Zabulon, in uno metationis contubernio: & constitutus est primus ad Orientalem plagam propter significantiam, ut aestimo, Regiae potestatis, & quod Ruben a propria reciderit gloria, quia stratum maculaverit patris, sicut divinis Literis probatur insertum¹. In secunda vero metatione castrorum Ruben ordinatur cum Simeone, & Gad versus ad mare, ad Occidentem quoque Ephrem cum

[1] Gen. cap. 35. vers. 22., & cap. 49. vers. 4.

Manasse, & Benjamin, qui omnes ex Rachel in una ponuntur metatione castrorum : propter Manassen vero Levi videtur exclusus. Dein ad Aquilonem quartam metationem primitus Dan continet, dein Aser, deinde Neptalim, & cum Levi non invenimus inter eos admixtum, cognovimus nec istam posse descriptionem compositioni lapidum accommodari, ne videatur ei filiorum Israel unum deesse vocabulum. Quapropter & hanc omittentes intendimus divisioni septimae, quam protinus ademimus, quia non eam respeximus compositioni lapidum congruentem. Haec enim juxta Principes Tribuum ad praeceptum Domini constat esse numerata, in qua primus ordinatus est Ruben, dein Issachar, & qui sequuntur. Joseph autem secundo numeratus est propter quod Ephrem in uno numero, Manasses in altero sit locatus ; & cum Levi rursus exemptus est, nequivimus numerum coaptare lapidibus propter immutationem Levi, & propter adjectionem unius Tribus, quae in duabus probatur esse divisa.

Dein octavam divisionem, de libro Numerorum, diligenter inspeximus, ubi praecepit Deus, & misit Moses Principes Tribuum Israel ad inspiciendam terram Promissionis, & nec istam repperimus ad compositionem memoratorum lapidum consonantem, propter quod & Ruben in primis numeratus est, dein Simeon, deinde Judas, exin Issachar,

Isachar, & deinceps qui sequuntur, & nusquam Levi mentio facta est.

Transeuntes igitur ad nonam divisionem; & ipsam conspeximus, quae facta est ex praecepto Domini, sicut in libro continetur Numerorum, quando missi sunt principes Tribuum, ut sorte dividerent terram Promissionis filiis Israel; & nec istam similiter ad consequentiam lapidum coaptare valuimus. Invenientes enim Judam primum positum, dein Simeonem. & postea Benjamin: Dan quoque, & Manassen, nec non & Ephrem, & Zabulon, & deinceps Issachar, exin Aser, & novissime Neptalim, & rursus Tribum Levi repperientes omissam, & Joseph dupliciter enumeratum in Ephrem, & Manassem, hanc etiam praetermisimus, & in decimam divisionem intentionem mentis admonuimus¹, nec ipsam quivimus invenire lapidibus consonantem; etenim quando benedixit Moses filiis Israel proponens Benjamin quartum post Levi, dein Joseph, & cum Simeonis nullam intulit mentionē, impossibile fuit eam coaptare lapidibus. Habet autem ita: Ruben, Judas, Levi, Benjamin: dein Joseph, Zabulon & Issachar: deinde Gad, qui est ancillae secundae filius, praepostere positus: dein Dan & Neptalim: dein Aser omnium novissimus, qui & ipse secundae ancillae filius invenitur. Hic etiam, quia numerus imminutus est,

Si-

(1) Sic Cod. sed forte restituendum est: *admovimus*.

Simeone praetermisso, fas non erat divisionem istam lapidibus Rationalis posse congruere.

Rursus & hanc praetermittentes in undecimam sollicita prorsus intentione pervenimus, & repperimus ubi praecepit Moyfes, ut duodecim Tribus stent ad benedicendum & maledicendum, sex in monte Garizim & sex in monte Gebal, sicut in Deuteronomio probatur adscriptum, quarum divisio talis est: *Stabunt, inquit, in monte Garizim ad benedicendum Simeon, Levi, Judas, Issachar, Joseph, & Benjamin: & hi stabunt ad maledicendum in monte Gebal, Ruben, Gad, Aser, Zabulon, Dan, & Neptalim.* Liberarum filii probantur hic esse praelati, cumque & ista divisio videtur inconsequens, ad quadratum Rationalis ordinem non ea visa est adsumenda. Veruntamen hanc eandem undecimam divisionem sollicite contuentes, quae in duas partes videtur esse discreta, sex in uno monte & sex in altero, hanc arbitrati sumus congruere numeris compositionis lapidum Smaragdi, qui catenulis neceban-
tur, ordinati per utrumque Pontificis humerum, auro & hyacinthina victa conferti, ita ut in his duobus smaragdis inscriberentur nomina filiorum Israel, eo quod unus Smaragdus ob rotunditatem sui duodecim nomina capere non posset. Oportebat autem, & si capere poterat, dextros finistrosque distinguere, & ideo in utroque lapide, posito in dextera scilicet, & sinistra, conscripta sunt nomina, sicuti

cuti in utroque monte Garizim & Gebal Tribus filiorum Israel ordinatae sunt. Qui montes ex adverso sibi cernuntur oppositi in Orientis parte, ubi Hiericho sita est ¹, ultra locum Galgalae, ibique referun-

(1) De situ montis Garizim copiosè agunt ANDREAS MASIVS in *cap. 8. Josue Critic. Sacr. tom. 2. Col. 211.*, nec non ROLANDUS *Miscell. p. 1. Diff. 3. §. 5. &c.* Prout hic sentit EPIPHANIUS, nec non in *Pan. h. 9. §. 2. p. 25.* sensere etiam Auctor libri *de loc. sac. Script.*, & PROCOPIUS Gazaëus in *Dent.* nec non inter recentiores JOSEPHUS SCALIGER in Eusebii *Chronicon pag. 125. Edit. Amst. an. 1658.* & GERHARDUS MERCATOR apud ANDREAM MASIVM. Critici opinionem hanc falsitatis luculenter coargui arbitrantur ex *Jud. cap. 9. v. 6. & 7.* ubi legimus Joatham Gedeonis filium è vertice Garizim Sichimitas ad montis radices versantes allocutum esse. Praeterea apud JOANNEM *cap. 4.* Samaritana mulier ad puteum quemdam non longe ab urbe Sichem positum de templo suo loquens, quod super Garizim fuisse exploratum est ex *2. Machab. libro cap. 6. v. 2.* & ex JOSEPHO *Antiq. lib. 11. cap. 8. §. 2.* ait v. 20. *Patres nostri in monte hoc adoraverunt;* & Christus respondit v. 21. *Venit hora, quando neque in monte hoc &c.* ex quo loquendi modo montem in conspectu fuisse facile est intelligere. Demum diserte etiam JOSEPHUS *Antiq. lib. 4. cap. ult. §. 44. lib. 5.*

cap. 1. §. 19. & cap. 7. §. 2. lib. 11. cap. ult. §. 6. & lib. 13. cap. 9. §. 1. PROCOPIUS Cæsariensis *de Aedificiis &c. lib. 5. cap. 7.* nec non ADRICOMIUS, & BROCARDUS oculati testes Sichimam urbem juxta Garizim jacuisse narrant. Talmudicos auctores duos a MASIO laudatos, qui montes Garizim, & Gebal circiter 60. mille passuum ab Jordane abesse narrant, his accensere possumus: quinimmo ipse etiam HIERONYMUS in *Epitaphio Paulae matris ad Eustochium* hoc ipsum docuerat: *Transiit Sichem, non ut plerique errantes legunt Sichar, quae nunc Neapolis appellatur, & ex latere montis Garizim extructam.* Ne quis autem miretur cur EPIPHANIUS contrarium senserit, errori ansam esse datam creditur ex *vers. 30. cap. 11. Deuteronomii*, quem inferius descripturi sumus, & explicaturi. Enimvero etiam in *Panario* s. EPIPHANIUS Deuteronomii auctoritate se tuetur, non praetermittens tamen etiam auctoritatem libri Jesu Nave, de qua pariter alias dicendum est, ubi nimirum eam pro se urget. Sed hic addit praeterea, montes Garizim & Gebal, quos inter media erat Neapolis, ita esse sublimes, ut minime apti esse potuerint,

feruntur benedixisse Israel ii, qui in monte Garizim consistebant dicentes: *benedictus qui facit voluntatem Domini*, & vox audiebatur per plana camporum, ubi populus adstabat, & innuebatur ei ut diceret: *fiat, fiat*. Contra vero Ruben & Gad & reliqui cum eis in monte Gebal stantes ajebant: *Maledictus qui non facit omnia, quae scripta sunt in isto libro*, & respondebat omnis populus: *fiat, fiat*. Interpretatur autem fiat *Amen*. Nam voces è duobus montibus istae resonabant. Garizim, etiam interpretatur ¹ & *mons liberatus*, & *concisio inco-*

tuerint, ut qui ad radices erat populus responderet hominibus sex in vertice clamantibus. Porro cum libellus hic EPIPHANII media hac ipsa de situ montium Garizim & Gebal disputatione deficiat, ne liquet quidem utrum S. Doctor etiam alia pro sua sententia proposuerit argumenta in iis, quae desiderantur, desideranda. Verum cum in *Panario* illud unum proponat, nempe ita esse scriptum in *Deuteronomio*, & lib. *Jesu Nave*, hoc ipsum pro potissimo argumento habuisse jure & merito conjicere licet. Sed ejus Sententia adhuc probabilis videri posset ubi quis probabiliter, & legitime, testaretur, duos montes Garizim, & duos montes Gebal fuisse in Palaestina, tunc enim alios ad Jerichunta suo nomine ita dictos, alios vero ad Sichimam fuisse, & sic Samaritanorum errore

appellatos, censeremus: sed quis umquam haec tradidit? Quid quod mons quidam è regione Jerichuntis situs *Abaris* dicitur a JOSEPHO lib. 4. c. 8. §. 45. ? GERHARDUS MERCATOR utranque sententiam conciliandam putavit, quod arbitrabatur facile fieri posse, si Garizim fuerit tractus montium ad urbem Hai, & ipsam quoque Jerichunta extensus ab urbe Sichima. Sed hoc utpote nullo legitimo testimonio comprobatum facile rejicitur. Quin etiam, ROLANDO, & MASSIO adnotantibus, cum ipsis sacris Litteris *Gen. 12.* minime convenire posse videtur.

(1) Apud S. HIERONYMUM in libro, quem ex PHILONE, & ORIGENE concinnavit, de *interpretatione Nominum Hebraicorum* &c. Garizim sonat: *divisio, sive advenaccola, sive advena ejus: abscisiones* &c.

incolatus eorum. Quidam vero putaverunt, qui non diligenter Divinas scrutati sunt litteras, maxime qui de Samaritanis oriuntur¹, ne forte Garizim non sit, qui adjacet Sicimis, quae Sicima & Sichem dicitur, habens ex adverbo Sichar² Urbem Samaritarum, in quam ingressus est Dominus, unde Samaritana illa mulier egressa invenit eum sedentem apud puteum³. Nunc autem Sicima Neapolis appel-

H

la-

(1) Audlendus hic est Auctor *de locis sacrae Scripturae*, quisquis ille sit EUSEBIUS, aut HIERONYMUS: Porro Samaritani arbitrantur hos duos montes [Gebal & Garizim] inter Neapolim esse, sed vehementer errant, plurimum enim inter se distant, nec possunt invicem benedicientium, sive maledicentium inter se audiri voces, quod Scriptura commemorat. Inferius autem, ubi dictum est, Golgol, sive Galgal locum esse juxta Jericho subdit: Errant igitur Samaritani, qui juxta Neapolim Garizim & Gebal montes ostendere volunt, quum illos juxta Galgal esse Scriptura testetur.

(2) Itaque urbem Sichar a Sichem distinguebat EPIPHANIUS. Sed Auctor *de locis sacrae Scripturae* non Sichar, sed Sichem ab urbe Neapoli distinguit in vocibus *Asza*, *Συχαμ*, & *Ταπέλινδος*, ubique Sichem prope Neapolim esse docens. Non uni antiquae urbi contigit primo suo loco moveri,

hinc parte urbis lapsu temporis pereunte, & illinc novis aedificiis urbem augmentibus, ita ut suburbana in urbem transferint, & urbs suburbanus locus sit factus. Contigitne hoc fortassis & Sichem, ita ut tandem, quum Neapolis diceretur, ab antiquo suo loco distaret? Porro quid si antiquius nomen esset Sichem, quam Sichar, & locus ille eo nomine fuisset dicendus, licet alii & Sichar eum dicerent nomine, quod urbis potius Neapolis proprium erat? Sed est, qui velit ipsam Sichem ab Hebraeis dictam fuisse Sichar vel ex communi dialecto, cui frequentissimum est immutare Litteras, vel ut nomine, quod mendacium, mercenarius, aliaque hujusmodi sonare potest, Samaritanis illuderent. Vide LIGHTFOOTUM *Disq. Chorog.* &c. cap. 4. §. 4. & RELANDUM in 1. par. *Diss. Miscell. Diss. 3.* & lib. 3. de *Urbibus*, & *Vicis Palaestinae* &c.

(3) Ev. s. JOANNIS cap. 4. ubi s. EPIPHANIUM legisse constat *Sichar*

latur¹, civitas opulentissima Palaestinarum. Tunc autem Samaria dicebatur², atque Judaea. Samaria autem quoniam mons ipse naturaliter cujusdam Somer vocabatur: filium autem habuit iste Samoron, & dictus est mons Somar, & hinc nominis hujus appellatio consecuta est: maxime vero roborata per adventum eorum, quos ad colendum terras illas Rex Assyrius destinavit³. Nam quando captivitas accidit Judaeorum, convenerunt Seniores Israel, qui erant tunc in Babylone cum Hefdra Sacerdote, & qui vocabantur Consiliarii, aliique Senes, & oraverunt Assyriorum Regem, ut habitatores mitteret in Judaeam, ne
terra

char aut *Sychar*, quam lectionem Gr. Cod., Syrus, Arabs, Vulgata &c. comprobant reclamante licet HIERONYMO loco descripto p. 55. nec non q. in *Gen. cap. 45.* ubi ait: *Hebraice Sichem dicitur, ut Joannes quoque Evangelista testatur, licet vitiose, ut Sichar legatur, error inolevit.*

(1) Idipsum docet EPIPHANIUS in *Pan. lib. 3. pag. 1055., & 1068.*

(2) Incipit hic longa a proposito oratione digressio, in qua multa narrantur de Samaritanis, quae exstant etiam in libris *adversus haereses*, interdum, ut videtur, ipsis verbis exposita. V. *Haeresim 8. §. 8. pag. 22.* Ea solum, in quibus liber hic cum illis non convenit, adnotabo.

(3) Nusquam hic EPIPHANIUS

hunc Regem proprio nomine appellat. In *Panario* Nabuchodonosorem vocat, sed constat ex 4. Reg. c. 17. Salmanasarum fuisse, qui TOBIAE c. 1. apud LXX. Enemessar dicitur, Salmon autem, prout aliqui putant, licet difficile probetur, OSEAE c. 10. v. 14. Reprehendendus cum EPIPHANIO est NICAE-TAS *Thesaur. Orth. Fid. l. 1. c. 33.* ubi de Samaritanis loquens EPIPHANIUM fere ad litteram tacito nomine describit. Verum quid si quis velit nomen *Nabuchodonosor* fuisse omnibus Assyriis Regibus commune, ut nomen *Pharao* Regibus Aegyptiis? Enimvero tres occurrunt Assyrii Reges eo nomine appellati, quorum unusquisque aliud quoque peculiare nomen habet.

terra luxurians sine cultore deficeret. Qui susci-
piens eorum salubre consilium¹ direxit ad inha-
bitandum in locis illis gentes quatuor, idest Cu-

H 2

daeos,

(1) Regem Assyriorum novos in Samariam habitatores misisse ip-
forum Israelitarum consilio, quos in Babylonem captivos adduxerat, nescio an sit verisimile, licet EPI-
PHANIUS idipsum repetat in *Pana-
rio* h. 8. §. 8. Libro 4. *Regum* cap. 17. ubi eadem narratur historia, nulla est hujus consilii mentio; & quidem apud Assyrios Reges familiare fuisse videtur, quos sibi subiciebant populos in alienam re-
gionem mittere: ita enim etiam Teglatphalassar populos Damasci incolas in Iberiam misit & Albaniam, ut discimus ex 4. *Reg. c.* 16. *vers.* 9. idemque fuit, qui Ruben & Gad, dimidiamque Tribum Manasse, & Nephthalim aliò transtulit *Reg. 4. cap. 15. vers.* 29. & *Paral. 1. cap. 5. vers.* 26. Salmanasar autem non solum Cuthaeis aliisque barbaris Samariam habitandam tradidit *Reg. 4. cap. 17. vers.* 24. sed etiam Samaritanos jam hinc deportaverat in suas terras *Reg. 4. c. 17. v. 6. & cap. 18. v. 11.* Consulendus est etiam AMOS *c. 9. vers.* 7. & apud Prophetas tum Judaeis, tum ceteris gentibus non semel occurrit minatio deportationis in alienam regionem. Porro notes velim in Samariam deductos populos ex iis, quos nuper Rex sibi subiecerat, fuisse, conici non te-

mere ex lib. 4. *Regum* cap. 18. v. 34. & in alienas sedes migrare eos voluisse videri eadem de causa, qua aliò translati fuerant Israelitae, ne scilicet novas res facile molirentur, ut disertè monet S. JOANNES CHRYSOSTOMUS hom. 30. al. 31. in JOANNEM *Operum tom.* 7. p. 177. quinimmo ob id ipsum videtur gentes non ex uno tantum loco deductas in Samariam fuisse, sed ex pluribus, eaque sermone, non solum, sed etiam religione diversas. Hoc autem minime obficit, quin credamus barbaros in Samariam deductos fuisse, nè etiam terra illa sine cultoribus sterilis fieret, quod docet EPIPHANIUS cum sacris Litteris concinens, quae rem ita exponunt *Reg. c. 17. vers.* 24. *Adduxit Rex Assyriorum de Babylone, & de Cutha, & collocavit eos in civitatibus Samariae pro filiis Israel, qui possederunt Samariam, & habitaverunt in urbibus ejus.* SULPICIUS SEVERUS Hist. sacrae lib. 1. in Ed. Hornii c. 86. Salmanasarum Assyrios in hostili solo, nempe Samariae, ad custodiam posuisse, narrat. Utuntur eadem phrasi alii tum ex Latinis, tum ex Graecis Scriptoribus. Scilicet idem fuerat Barbarorum coloniam ad incolendam Samariam mittere, ac mittere ad custodiam.

daeos, & Cuthaeos,¹ & Seppharaeos,² & Anagogavaeos,³ qui ascendentes Idola sua secum, quae tunc unaquaeque gens apud se coluerat, addulerunt. Cum venissent autem, & residissent in terra Israel, vocati sunt Samaritani, propter quod Samaritanus *custos* interpretatur, custodiebant enim terram Israel. Postea vero leones, pardi, & urfi confurgentes in eos corrumpebant multitudi-

(1) Cuthaeos, & Cudaeos unā eandemque gentem fuisse censet PETAVIUS in EPIPHANIUM, qui in *Panario* quoque eos distinguit. Distinguit autem etiam ANASTASIUS *Sinaita quæst.* 45. sed certe nostrum librum prae manibus habens. Porro Graecus textus ANASTASII juxta editionem GRETSEI habet *Κυθιαῖς*, *Κυθιαῖς*. HERVETUS autem, qui primus, sed tantum Latine, ANASTASIUM edidit, habet *Cutthiaeos*, *Catthiaeos*, quod quidem ex fide alicujus Codicis fecisse censerem, nisi ea versio aliis etiam multis scateret mendis, si ex Graeco Codice, certe ex Cod. inprimis mendoso derivatis.

(2) In Graec. textu ANASTASII ex edit. GRETSEI est *Σεφφαρσαῖς*, GRETSEI autem in margine apposuit *Σεφφορσαῖς*. HERVETUS edidit *Seppharuaeos*. In *Panario* est *Σεφφαρσαῖς*: & NICETAS *Thef. Orth. Fidei* lib. 1. c. 33. qui certe cum Panarii locum ante oculos habebat, scripsit *Sepharueraeos*, si fides versionis, quae est in Lugd. Bibl. PP. &c. Noster autem Cod. habet *Seppha-*

raeos. Non est dubium hos populos eos esse, quos LXX. 4. Reg. cap. 17. v. 25. adductos dicunt *αὐτῶν Σεφφαρσαῖμ*, ut ex Cod. Vat. editum est, & *Σεφφαρσαῖμ*, ut extarre aiunt in Cod. Alexand. Verum Cod. Vat. non est constans sibi: v. 31. habet *Σεφφαρσαῖμ*.

(3) In *Panario* juxta editionem PETAVII legitur *Αναγογαναιῖς* *Anagoganaeos*, quo in loco SCALIGER legendū censuit, *Ανάγνυς Γαναιῖς*: verum PETAVIUS *Ασαναῖς* potius restituendum vult, eoque nomine Havaeos dictos censet, cum LXX. *Ασαν* scribant. Ast ego apud VVALTONUM invenio LXX. scribentes *Ασὰ*, non *Ασαν*. NICETAS *laud. loco* legit *Anegoganaeos*. Hic secundum quod ms. habet ita edidi *Anagogavaeos*. HERVETUS quoque in sua versione ANASTASII ita scripsit. GRETSEIUS invenit *Αναγαθαῖς*, sed in margine & ipse reponit *Αναγογαναιῖς* nescio an ex ipso Cod. Vat. 423. quem ipse consului, ubi p. 270. *αὐτῶν Κυθιαῖς, καὶ κυθιαῖς, καὶ σεφφαρσαῖς, καὶ αναγογαναιῖς.*

tudinem, ita ut absumerentur ab eis; ¹ pro qua re legati per dies singulos ab incolis, & habitatoribus ad Regem mittebantur Assyrium, quatenus eis de locis ipsis licentiam discedendi tribueret, propter hujusmodi saevitiam bestiarum. Mirabantur autem quomodo potuit Israel ibidem commanere. His autem compertis Assyriorum Rex ² evocatis Judaeorum Senioribus sciscitatus est ab eis, quomodo possint in loco, quos dudum direxerat, immorari. Qui rectum dantes sine mora consilium, dixerunt nullam posse gentem ibidem reside-
re, nisi Legem Domini Dei custodiat. ³ Qui cum poposcisset ab eis legem, ei protinus obtulerunt. Ipse vero reddens exemplaria, legis authentica
penes

(1) JOSEPHUS *Antiq.* lib. 9. c. 14. §. 3. peste novos Samariae incolas fuisse vexatos narrat; frugum corruptione Chronicon Samaritanum: sed standum omnino est Sacris Litteris lib. 4. Reg. cap. 17. vers. 25. quibus cum EPIPHANIUS concinit, licet illae solummodo Leonum mentionem faciant: *Cumque habitare coepissent non timebant Dominum, & immisit in eos Dominus Leones, qui interficiebant eos &c.* Huc autem respicit elegans illa phrasis R. ISMAELIS, qui Cuthaeos *Leonum profelytos* vocabat, ut legitur in Kiddushin fol. 75. 2. docente LIGHTFOOT in *Disquisitione Chorographica* Evangelio s. JOANNIS praemissa cap. 4. §. 1. 2.

(2) Quod praecipuum in modum adnotare hic juvat, illud est, non eundem Assyriorum Regem fuisse, qui Cuthaeos in Samariam deduxit, & qui a Leonibus eos liberare studuit; licet etiam Sacrae Litterae rem ita referant, ut utrumque sub eodem Rege accidisse videatur. Scilicet uno in loco ea omnia referunt, quae spectabant ad Cuthaeorum coloniam in Samariam deductam. Ex lib. 1. ESDRAE cap. 4. v. 2. constat sub Rege Asor Haddan Cuthaeos Samaritanos nova Colonia auctos, & legem Moyfis doctos fuisse.

(3) Quod Leones in novos Samariae incolas immiserit Deus, hanc affert causam S. JO: CHRYSOSTOMUS

penes se detinuit ¹, quae direxit incolis, & habitatoribus terrae Cudaeis, & Cuthaeis, ac reliquis, cum Esdra sacerdote ², non Hefdra illo, qui vocabitur Salathihel, cujus erat pater Zorobabel, qui Zorobabel erat filius Jechoniae. ³ Hic igitur

Hef-

mus laud. Hom. scilicet, ut *potentiam suam ostenderet, quodque non ob imbecillitatem Judaeos tradidisset, sed propter incolarum peccata*. Quod repetit THEOPHYLACTUS in cap. 4. Jo. ubi CHRYSOSTOMUS expilat.

(1) V. infra p. 66. Ceterum in *Paranar* EPIPHANIUS haec solum tradit: Legis exemplum fuisse Regi datum, a Rege Esdram Sacerdotem cum illo ad Cuthaeos fuisse missum, & Cuthaeos Legem accepisse: cetera omnia, quae hic narrantur, silentio praeterit.

(2) Reticet Divinus Historicus nomen Sacerdotis, qui Cuthaeis exemplaria Legis adtulit. S. JOAN. CHRYSOSTOMUS reticet quoque hanc historiam referens *laud. homil.* in JOANNEM; sed S. EPIPHANIUS Esdram nominavit non solum hic, sed etiam h. 8. §. 8. & repetit in *Anacephalaeosis*. DAMASCENUS quoque in *lib. de Heraesib.* §. 9. & NICETAS *Thes. &c.* l. i. c. 33. idem nomen habent, haud tamen mirum est, cum uterque EPIPHANIUM exscribat. Illis addendus subit CEDRENIUS in *Comp. Hist. &c.* & THEOPHANES Cerameus *hom.* 30. ubi de Samaritanis loquens librum EPIPHANII, quem edimus, ad manus habuisse videtur, & oratorem a-

gens suo elogio hunc Esdram decorat, vocans *παιδεία σοφόν, ἡ ἑόπον χερσὶν, τὴν ἀρετὴν ἀπαράμιλλον &c.* Divinarum rerum scientissimum, bonis moribus, & incomparabili virtute praeditum &c. Fuerunt autem qui Lun, non Esdram, vocarunt missum in Samariam ab Assyrio Rege Sacerdotem, & qui contra sacrarum Litterarum fidem, duos Sacerdotes missos fuisse somniantes, Eleazarum quemdam, (TANCHUM fol. 17. 4. substituit R. Sabiam) & Jannaei filium nomine Dositheum eos fuisse, commenti sunt. Dositheus Jannaei filius memoratur etiam ab HIERONYMO in *lib. Adv. Luciferianos &c.* & Sadducaeorum auctorem vocat, sed diu post Asor Haddan tempora ille vixit.

(3) PETAVIUS inveniens Esdram ab EPIPHANIO dici Sacerdotem ad Cuthaeos missum *Animadv. p. 21.* haec scribit: *Non videtur alterum Esdram ab eo intellexisse, qui Hecaliae filius Legis scriba dicitur. Sed alium tamen, si verum illud est, oportet fuisse.* Etiam FRANCISCUS SCORSUS in notis ad THEOPHANEM n. 4. hunc scriptorem in re chronologica lapsum pronunciat, quod Esdram Cuthaeis missum praedicet, & fatetur non reperire, quo pacto

Hefdra , quem diximus , ascendens Hierosolymam , Pentateuchum tantummodo , id est quinque libros Moyfi , detulit eis Veteris Testamenti libros scriptos secundum formam , quam dedit Dominus in monte Sina ; quam formam Hebraei *deeffion* ¹ vocant , quod interpretatur *insculptum* ;

Nunc

pacto excuset. Verum utrumque auctorem nimis facile huius erroris reum dici puto , quod nimirum Efdram Cuthaeis missum cum Efdra illo confundant , qui postquā Judaei e Babylone in Judaeam redierunt , sacros Libros restituit . Enimvero EPIPHANIUS distinguere hic voluisse videtur , sed locus aut in mendo cubat , aut certe EPIPHANIUS memoria lapsus est , fuit enim *Efdras filius Saraiae , filii Azariae , filii Helciae &c.* ut legitur *lib. 1. ES- DRAE c. 7.* Sed potius locū esse corruptum pro certo habeo , & scriptorem Cod. ex duobus periodi membris incipientibus , *Qui &c.* alterum omisisse , errore in ms. non raro , crediderim . Itaque sic , aut non multū dissimiliter videtur mihi scripsisse EPIPHANIUS : *non Efdra illo , qui Judaeam rediit cum eo populi Duce , qui vocabatur Zorobabel &c.* Porro Salatihel fuit pater Zorobabelis , non hic illius , & Jechonias fuit avus Zorobabelis , non pater . Vide Paral. 1. c. 3.

(1) Nusquam alibi hoc nomen me legere memini , nec facile videbatur de eo aequā ferre sententiam . Porro cum inferius scriptum

sit alio modo , nimirum *Deeffenon* augebatur , etiam scriptoris culpa , in sententia ferenda periculū . Homo Hebraicarum litterarum peritissimus , & earum in Vaticana Bibliotheca interpres , cui locum hunc ostendi , adnotabat Syriace דִּי צִיּוֹן *De siun* significare , quod *signatum* : דִּי צִיּוֹר *De siur* autē , quod *insculptum* . Porro cum forma litterarum , quae in tabulis lapideis fuerunt impressae , ab Hebraeis vocetur כְּתָב עֲבָרִי *Chethav Hebri* , *scriptura Hebraica* , & כְּתָב הַקֹּדֶשׁ *Chethav akodesc* , *scriptura sancta* . considerandum quoque censuit verbo ἁγιον *Graecos sanctum* dicere . Verum de Syriaco verbo hic agi non dubito : verbum enim Hebraeorum EPIPHANIUS refert , *Hebraei vocant* , & praeterea cum interpretatione ponit , quod interpretatur *insculptum* : demum interpretatio nullo pacto ad sanctitatem scripturae Hebraicae refertur . Itaque videtur ex hoc EPIPHANII libro , nos edoceri Hebraeos formam antiquissimam litterarum , quibus Lex scripta fuit in tabulis lapideis , appellare consuevisse antonomastice , quod *signatum* , aut mavis , quod *inscul-*

Nunc enim non eadem sunt elementa litterarum, quibus Hebraei utuntur, librique eorum non sunt scripti juxta veterem formam, quae tunc in tabulis lapideis constat insculpta. Haec igitur forma, quam nunc tenent Judaei, vocatur *Somabirenus*¹. Samaritani vero servant *deesse non*, quae forma

insculptum; neque est mirum vocē Hebraicam hic deformatam legi, nam & supra, ubi de Bdellio agitur pag. 14. Hebraicum verbum בְּדֹלַח *bedolach* deformatum legitur, sic: *Bodallin*.

(1) Σήμερον Latinè significat *hodie*. Fortassis in Graeco textu erat σημερινός *hodiernus*. Nimirum Litteras, quibus Esdras Legem descripsit post captivitatem, si credimus EPIPHANIO, *hodiernas* dicebant Judaei, ut ab antiquioribus distinguerent, quibus Lex scripta fuit in tabulis illis, quas a Deo Moyses accepit. Porro Esdram novis litteris usum esse, cum Legem *restauravit*, ut verbo utar TERTULIANI in lib. *de Habitu Muliebri* c. 3. non solus S. EPIPHANIUS hic, sed etiā HIERONYMUS docuit in Prologo Galeato, seu Praef. in lib. *Regum*, nec non EUSEBIUS in Chronico, nisi ipsius HIERONYMI additamentum sint ea verba, quae ibi leguntur de Esdra: *Affirmatur Divinas Scripturas memoriter condidisse, & ut Samaritanis non miscerentur, Litteras Judaicas commutasse*. Id ipsum plures ex Talmudicis confirmare ex VVALTONO

scimus, *Proleg.* 3. §. 32. sed hic ex eo solum referam, quod in Talmud Babylonico legitur tract. Sanhedrim sect. 2. *In principio data est Lex in scriptura Hebraea, & lingua sancta, postea data est illis in diebus Esrae scriptura Assyriaca, & lingua Aramaea: postea elegerunt Israelitae scripturam Assyriacam, & linguam sanctam, & reliquerunt Idiotis scripturam Hebraicam, & linguam Chaldaicam. Qui nam sunt illi Idiotae? Respondet R. Chasda: Cuthaei. Quae nam est scriptura Hebraica? Respondet iterum Chasda: scriptura Libonaea. Porro indictum nolo in libro illo Mischnicarum Legum, qui Ordo puritatum inscribitur tract. de Lotione manuum cap. 4. §. 5. Ed. Surenhusii par. 6. pag. 490. hoc me invenire monitum: *Targum in Ezram & Daniele polluit manus, Targum Hebraicè scriptum, & contra, ut & scriptura Hebraica, non polluant manus, sed numquam polluunt nisi Assyriace scripserimus in pelle, & cum atramento*. R. MOSCHE Fil. Maimonidis haec explanans animadvertit tam scripturam, in qua Legem sui scribebant,*

forma fuit olim, ut diximus in tabulis impressa lapideis. At Hefdra¹ ascendens a Babylone, volensque discernere Israel a reliquis gentibus, ut genus Habrahae non videretur esse permixtum cum habitatoribus terrae, qui tenent quidem Legem, non tamen & Prophetas, immutavit pristinam formam relinquens *deessenon*, propter quod ea

I

for-

bant, quam illam, in qua Legem scripsit Deus, Assyriam dici, hanc tamen esse ita dictam propter ipsius excellentiam ab **יְשׁוּעָה** beatitudines, ita ut hanc scripturam dicere Assyriam idem sit, ac beatam dicere. Constat itaq; etiam R. MOSCHE putasse aliis litteris ab iis, quibus Deus Legem scripsit, Legem suo tempore Hebraeos scribere consuevisse. Quinimmo id ipsum ex ipsis quoque verbis descripti Moniti intelligi mihi videtur. Nulla exorta foret dubitatio utrum scriptura Hebraica pollueret manus, nisi Hebraei eam repudiassent. Scripturam Hebraicam vocant Talmudici, quam nos Samaritanam vocamus, ut descripta nos docet auctoritas ex *Sanhedrin*. Porro, ut ex eadem auctoritate quoque constat, distinguendum est inter Linguam & Scripturam, qua Lex scripta fuit; & hoc posito, animadvertamus oportet, Esdram Legem lingua sancta descripsisse minime esse ambigendum, sed solum certare Criticos de litterarum forma, quibus Esdras verba linguae sanctae expressit. **Lis sub iudice est, neque**

ego tantus sum, qui possim componere. Quod silere non debeo illud est, eos, qui novis litteris Esdram esse usum volunt, non solum conjecturis agere, sed etiam veterum Scriptorum auctoritate, solummodo autem conjecturis, qui stant ex adverso. Expendere autem ex qua parte conjecturae illae habeantur probabiliores, res est altioris indaginis, & plena, periculosa aleae res foret judicare. Praeterea animadvertere juvat, ex hoc EPIPHANII libro, qui primam sententiam tuentur non, unum tantummodo novum patrum, nempe ipsum EPIPHANIUM, adeptos esse, sed plurimos; etenim Samariticas litteras, & Hebraeorum vario nomine appellatas fuisse tradit, & ipsa nomina, ut nota refert, quae quidem eorum sententiae optime respondent, luculenterque eam comprobant, atque confirmant.

(1) Esdras hic est, qui cum Zorobabele in Palaestinam rediens Divinos Legis libros deperditos, aut saltem corruptos, seu mavis dicere confusos perturbatosq; restauravit.

forma a Samaritanis praeoccupata jam fuerat¹, ut per hoc Habrahae semen distingueretur a Nationibus reliquis. Sed nos his pervenientes in locis, coacti sumus ob occasionem causae hujus ampliare sermonem.

Erant itaque, qui permanserunt ex gentibus, in terra Israel, pro diversis rebus Samaritani vocati: ² Primum a Somer, uno ex filiis Cha-

(1) Rabbinorum nonnulli ex iis, qui apud se Legem iisdem exarata litteris, quibus est digito Dei scripta in tabulis, non habere fastidiunt, Cuthaeis non authenticum librum fuisse datum volunt, ut in hoc libro EPIPHANIUS tradit, sed ejus exemplum scriptum litteris profanis, & comminiscuntur Israelitis ante captivitatem duplex litterarum genus fuisse, sacrarum nempe, & profanarum, sacrarum, quarum usus in sacris, & quibus legem scripserat Deus, & ipsi quoque scribebant, profanarum autem, seu civilium, quae in aliis quibuscumque rebus adhibebantur, sed quas postquam Cuthaeis legem describere coacti fuere, & illis ad hoc usi sunt, ne esset inter se, & Cuthaeos, seu Samaritanos consortium, & communio in ejusdem Scripturae genere, abjecerunt, in earum locum substituentes, ad communem usum, litteras illas, quae Rabbinicae dicuntur. Sic R. TANCHUM apud PROCOCKIUM cap. 9. *Notarum in Praef. Maimonidis in libros Mischnaioth* in Ed.

a Reinerio curata Lipsiae an. 1705. p. 339. ubi agens PROCOCKIUS de *lotionibus Judaeorum*, cum Legis volumina Assyriace scripta manus polluere Rabbinos putasse monuerit, hac illustrat R. TANCHUM narratione. Verum in tract. *De Lotione manuum* cap. 4. §. 5. cujus verba superius retuli pag. 64. n. 1. non omnia Legis volumina, sed Scripturam Assyriam in pelle scriptam, & atramento manus polluere statuitur. Quod autem spectat ad commentitiam illam litterarum distinctionem in sacras, & civiles, vide VVALTONUM Proleg. 3. §. 34.

(2) ANASTASIUS Sinaita, quae sequuntur, usque ad finem paragraphi refert *Quaest. 45.* ubi ait, ea accepisse ex Epiphanio ad *Diodorum*. Jamvero en novum innuimus locum, unde licet Graecum textum libri EPIPHANII, quem edimus, restituere; in principio tamen ANASTASIUS nonnulla brevius complectitur, & in epitomen redigit.

Chananaeorum, & Pherezaeorum ¹, priusquam Abraham Patriarcha ad eandem terram Divinitatis adveniret, & appellabatur Somer, & Somoron, tam mons, quam omnia, quae montis vicina esse videbantur. Rursus praefatae gentes, ab Assyriorum Rege transmissae, vocatae sunt Samaritani, qui *custodes* interpretantur. Habet autem & aliam contemplationem nominis hujus intentio ²: propter custodiam, videlicet Legis, quoniam qui missi fuerant, Legis putabantur custodire mandata. Dicit enim Scriptura ³ de ipsis: *quoniam manserunt facientes Legem Dei, & adorantes idola propria*. Cum vero Lex idola nullatenus adoranda praecipiat, quomodo Lex ab eis poterat custodiri? Verumtamen ista causa hinc insinuat intelli-

I 2

gen-

(1) In *Panario* h. 9. §. 1. habet Somer habuisse patrem ex genere *των Φερεζαίων, & Γεργεσαίων*. Pherezaeorum, & Gergesaeorum &c.

(2) EPIPHANIO familiare fuit plura etyma eidem nomini tribuere, & quae hic de Samaritanorum nominis origine docet, repetita invenies etiā in *Panario* h. 9. §. 1. Ceterum recte primam originem nominis Samaritanorum a Somer repetit, ea enim sola vera est, quam comprobant Sacrae Litterae lib. 3. Reg. cap. 16. v. 24. ubi legimus, quod Amri Rex Israel *emit montem Samariae a Somer duobus talentis argenti, & aedificavit eum, & vocavit nomen civitatis, quam ex-*

truxerat, nomine Somer domini montis Samariam. Concinit cum Sac. Litteris JOSEPHUS *Antiq. Jud. lib. 8. c. 12. §. 5. & lib. 10. c. 9. §. 7.* nec non S. JOAN. CHRYSOSTOMUS *Hom. 31. in JOANNEM*. Cetera etyma minus propria sunt, licet illud, quod Samaritae hoc nomine dicti sint fere ac *custodes*, veterum plurimi crediderint; ita enim sentientes eorum Opera consulens invenies ORIGENEM, AMBROSIIUM, AUGUSTINUM, GREGORIUM magnū, EUSEBIUM, aliosque, quorum tamen aliqui ad custodiam Legis, alii ad custodiam terrae etymon illud referunt.

(3) Lib. 4. Reg. cap. 17. v. 33.

gentiae modum. Scientes profanissimi Sacerdotes¹ memoratarum quatuor² Gentium, cum Hefdras Sacerdos missus advenerit, qui abominabatur idola juxta Divina Praecepta, & quisquis inveniretur serviens idolis lapidibus, jubente Lege, necabatur celeriter, è suis excelsis culminibus idola propria substulerunt, & occulerunt in monte Garizim, in loco nimis abdito, atque secreto. Fuerunt autem
idola

(1) Sacerdotes, qui idola absconderunt, septuaginta fuisse, tradit PROCOPIUS Gazaeus in *Deut.*

(2) Gentes in Samariam a Rege Assyrio missas quinque fuisse ex Divino Historiographo intelligimus 4. Reg. c. 17. v. 24. *Adduxitque autem Rex Assyriorum de Babylone, & de Cutha, & de Avah, & de Emath, & de Sepharavim, & collocavit eos in civitatibus Samariae pro filiis Israel.* JOSEPHUS quoque *Antiq. lib. 9. cap. 14. §. 3.* populos in Samariam deductos quinque fuisse diserte tradit, licet solos Cuthaeos suo nomine appellet. NICEPHORUS quoque *Chronologiae tripartitae p. 2. cap. 16.* Cuthaeos solum nominat, & apud Rabbinos nullo fere alio nomine, ac Cuthaeorum appellari solent Samaritani, quod utrum ex eo factum sit, quod maxima coloniae pars in Samariam deductae ex Cuthaeis foret, aut quod Hebraei Samaritanis eo nomine illudere velint secundum suspicionem LIGHTFOOTI *Disq. Chor. &c. cap. 4. §. 1.*

videant alii. Verum, quid est, quod S. EPIPHANIUS dicit, fuisse quatuor gentes in Samariam deportatas? Praeterea haud bene convenit cum S. Litteris Cudaeos, & Anagogavaeos recensens, & omittens, qui erant de Babylone, & de Avah, & de Emath. Quid? nec sibi ipsi constans est. Quatuor eas fuisse gentes docet, & quatuor quidem superius memorat Cuthaeos, Cudaeos, Anagogaveos, & Seppharacos, ex quibus Cudaei, & Anagogavaei in S. Codice nullatenus memorantur; inferius autem & ipse hos praeterit, & praeterea non amplius quatuor, sed quinque gentes memorat, nempe illas ipsas, quas etiam S. Litterae recensent, Babylonios, Cuthaeos, viros Etham, Evaeos, & Seppharium. Mira certe ea est inconstantia, ita ut existimare aequum esse videatur, libros EPIPHANII apprimè corruptos ad nos pervenisse, aut ejus sententiam haud probe nos assequi.

idola numero quatuor¹, sicuti habet antiqua traditio. Nam viri Babylonii Deam Sochoth Benith colebant, & viri Chuth Deam Nerigel, & viri Etham Deam Asimath, & Evaei Deam Nebaztharchar², & Sapharium, & averterunt cor Samaritanorum docentes eos ad montem Garizin orare; quapropter ubicunque fuerint ad montem se con-

ver-

(1) Plura sunt idola, quae memorantur 4. Regum cap. 17. legitur enim, *Viri Babylonii fecerunt Sochoth-Benoth, viri autem Chutaei fecerunt Nergel, & viri de Emath fecerunt Asima. Porro Hevaei fecerunt Nebahaz, & Tharthac. Hi autem, qui erant de Sepharvaim comburebant filios suos igni Adramalech, & Anamelech, Diis Sepharvaim.* De hisce idolis praeter hujus loci libri 4. Reg. interpretes, agunt SELDENUS de *Diis Syris &c.*, & BEJERI in eum *additamenta &c.*, JO: NICOLAUS in libros CUNAEI de *Rep. Hebr. l.2. c.6. &c.*

(2) Sacrae Litterae, ut vidimus, habent Nebahaz, & Tharthac: at vero EPIPHANIUS unum & idem numen, & Nebahaz, & Tharthac facit, & Deam vocat. Enimvero etiam MARSHAMUS Tharthac numen censuit a Nebahaz minime diversum. Porro Seppharaeos quoque propria Numina habuisse, narrat auctor libri *Regum*, nempe Adramalech, & Anamalech, & hic EPIPHANIUS Deam Nebaztharchar Evaeos coluisse dicit & Sapharium; dummodo forte post verbum *Seppharium* non desit aliquid libra-

rii oscitantia praetermissum. Ceterum ubi essem certior EPIPHANIUS, quae hoc loci asserit, ita consulto scripsisse, ut ad omnia animadverterit, non autem memoria tantummodo fidens sua, ejus a Sacris Litteris diffensionem diluerem, adnotando, unum & idem Numen ab eo forte habitos nonnullos Deos, qui veluti inter se distincti apud Sacras Litteras recenseri videtur, quod nimirum unum & idem Numen secundum varias nationes, variis nominibus cuique nationi peculiaribus appellent. Scilicet difficile minime foret conjectando probare sub nominibus Nebahaz, & Tharthac non secus ac nominibus Adramalech, & Anamelech Lunam & Solem latere. Quod si unum idemque sit numen Nebahaz, & Tharthac, nec deessent conjecturae, quibus suaderem etiam Adramalech & Anamelech idem Numen significare juxta variam potentiam vario nomine appellatum. Sic apud Graecos, Latinosque tergemina erat Hecate, unde VERGILIUS Aen. lib. 4. v. 510.

Tergeminamque Hecaten, tria Virginis ora Dianae.

vertentes orant. Qui in Oriente sunt ad Occidentem respiciunt, & qui sunt in Occidente ad Orientem, & qui in Aquilone similiter intendunt ad Meridiem, & qui in Meridie ad Aquilonem montis aspiciunt, ut impleatur Scriptura, quae dicit: *manserunt facientes Legem Dei, & adorantes idola propria*. Nam licet ipsi, qui adorant, ignorent occulta in abdito montis idola¹, impossibile tamen est, ut Divina Scriptura juxta rei hujus sententiam mentiatur. Oblata vero nobis est hujus expositionis occasio propter duodecim Tribus, quae in monte Garizin, & in monte Gebal ordinatae sunt, sicuti habet ipsa numeri ordinati discretio. Decepti sunt igitur ii, qui Deuteronomium² non intelligentes advertunt, ut aliam scripturam

(1) Sacrae Litterae Samaritanos idolorum cultores dicunt, sed minime huic suffragantur narrationi, quod haec idola sub terram defossa essent. JOSEPHUS quoque hoc neutiquam tradit. Sed de Idololatria Samaritanorum videndus omnino est RELANDUS *Diff. Miscel. par. 2. Diff. 7.*

(2) Verba Deuteronomii, ad quae hic S. EPIPHANIUS adludit, exstant cap. 11. v. 30. ubi de montibus Garizim & Gebal dicitur: *qui sunt trans Jordanem post viam, quae vergit ad Solis occubitum in terra Chananaei, qui habitat in, campestribus contra Galgalam, quae est juxta vallem tendentem,*

& intrantem procul. Porro hic locus est ille, unde concludere posse sibi suadet S. Doctor, Garizim & Gebal, quibus super benedixerunt, & maledixerunt Israelitae, prope urbem Neapolim non fuisse. Nempe nullum fortasse alium locum, Galgal dictum noverat, quam illum Jericho, & Jordani proximum, secundum ea, quae legimus JOSUE c. 5. v. 8. nec animadvertit quod hic nondum eo nomine vocabatur, cum Moyses Deuteronomium scripsit. Locus, quem Galgal appellat Moyses, RELANDO &c. Galilaea est, quam sic dici etiā putant JOSUE c. 12. v. 23. ubi inter Reges ab Josue devictos Rex Galgal gentium memoratur.

Sed ?

pturam sibi facerent: arbitrati sunt enim montem, qui contiguus est Neapoli, sicut supra retulimus, hunc esse Garizin, qui nimis altus est, cui etiam, qui locatus ex adverso est, quem suspicantur esse Gebal, & ipse vehementer excelsus est; Sicima quippe inter duos montes in convalli sita est¹, hinc inde montium objectione conclusa.

Fece.

Sed volo his reponi posse Regem Galgal gentium memoratum JOSUE 12. eum censendum esse Regem, cujus sub ditione erant loca inter Jordanem, & Jericho, & Regem Galgal dici, quod nimirum regnasset, ubi locus a JOSUE Galgal dictus erat: praeterea in *Deut.* hunc locum eodem hoc nomine Galgal a Moyse per prolepsin appellari, seu potius verba contra *Galgalam* ex additamentis esse, quae Penta-teucho facta constat, ut notat CALMETIUS *Diff. in Pent.* quid tum? Enimvero licet daremus haec esse vera, nequaquam tamen satis essent, ut probarent jure & vere EPIPHANIUM ex *Deut. cap. 11. vers. 30.* colligere montes Garizim & Gebal proximos fuisse Galgal juxta Jordanem. Hebraicum verbum גלגל quod aliquando sonat *juxta*, aliquando *e regione*, לXX. interpretantur ἐχόμενον *juxta*, sed potius interpretari debuissent *e regione*, contra, ut quidem habet Vulgata. Porro in hoc sensu גלגל & de locis longo intervallo proximis recte dicitur. In *Deut.* initio mare Rubrum committit cum campis

Moab, ut optime adnotat MASIUS.

(1) Sic quoque BENIAMIN Tudelensis Sichem in valle inter montem Garizim & Gebal jacere testatur. Concinit PHOCAS quoque, qui Palaestinam duodecimo secuto perlustravit, nec dissentit THEODOTUS apud EUSEBIUM *Praep. Evang. lib. 9. 22.* Porro Sichem *ab humero, id est, leni acclivitate dicta est*, inquit CELLARIUS *Geog. Ant. l. 3. c. 13.* Enimvero ad radices Garizim ita fuisse positam, ut tamen ejus pars per jugum montis extenderetur, ex THEODOTO & PHOCA laudatis colligi posse videtur, nec non fortassis ex HIERONYMO, qui in *Epitaphio Paulae &c. ex latere Garizim extructam* dicit. Neque vero praeteribo vallem inter montes Gebal & Garizim jacentem fuisse multo angustā THEODOTO eodem teste, ita ut prope modum juncti viderentur vertex utriusque montis; video enim hoc opportune reponi posse ad illud, quod habet Auctor *de loc. Sac. Scripturae* descriptus p. 57. n. 1. scilicet distasse inter se plurimum montes, quos inter media erat Neapolis.

Fecerunt autem Samaritani, qui in civitate ipsa commanent gradus in monte, & templum quodam in edito construxerunt, ut, sicut diximus, sursum in monte orare videantur, quem Garizin ipsi vocant juxta quandam oblivionis incuriam¹, non juxta fidei rationisque veritatem. Nam liber aliter habet historiae. Sed hi falluntur, qui id quod est, non diligenter aspiciunt. Denique montes isti adeo sublimes, & altissimi comprobantur, ut nemo sursum loquentem in convalli possit audire. Quomodo ergo principes Tribuum, qui sursum erant sex homines de tanta sublimitate vocem suam populis auditam facere poterant, ut, qui deorsum stabant, responderent: *Amen*. Super mille namque pas-

lis, ita ut esse non possint montes Garizim & Gebal, quibus super alterno cantico benedixerunt & maledixerunt Israelitae, cum invicem audiri non potuissent.

... ἔδ' ἐ ποτε δευὰ λαχνηέντα
πονέουσιν.

Ἐξ αὐτῆς δὲ μάλ' ἄγχι δὴ ἔρεα φαί-
νετ' ἐρυμένα,

Ποίησε πωλήθοντα καὶ ὕλης. πῶν
δὲ μεσηγύ,

Ἀτραπείως πὲ τμητ', ἀραὴ ἀν-
λώτως. (tice montes

... Tecti juncto prope ver-
Hinc gemini excipiunt, herbas-
que nemusque ministrant.

Quos inter raro angustus discrimi-
nine callis

Rumpit iter.

THEODOTI auctoritas de angustia vallis inter Garizim & Gebal jacentis probari potest recentis scriptoris auctoritate, hoc ipsum enim narrat oculatus testis MORISON &c. *Voyage &c.* l. 2. c. 10. p. 238.

(1) PROCOPIUS Gazaeus blanditus sibi est, nosse etiam tempus, ex quo montem prope Sichem Garizim vocari coeptum est, inquit enim, nonien Garizin robur adeptum esse suum post tempus illud, quo ab Assyriorum Rege coloniae in eam terram ductae sunt, ejus autem proprium nomen fuisse Somoron; & ita imprudens non distinguit montem, quem super aedificata erat urbs Samaria, a montibus, inter quos sita erat urbs Sichem.

passus eminet altitudo montis aut amplius¹, habetque grados plurimos, &, ut ajunt quidam, mille quingentos, & supra². Per hoc igitur, quod possibile non est, ut audiatur deorsum vox eorum, qui sursum sunt, protinus arguuntur montes isti non esse, quos Scriptura Divina significat. Tum consequentia libri Hiesu Nave manifestat, quando

(1) Mons Garizim adeo sublimi vertice erigitur, ut Rabbinī Samaritae commenti sint, non esse immersum in aquis, quando illae universam terram longe latèque diluviarunt, ut legere est in *Bereschith Rabba Parascha* sect. 32. §. 16. & *Elleh haddebharim Rabba*, Fol. 292. 2. 3. Loca referuntur a LIGHTFOOT in *Hor. Hebr. in Jo. cap. 4. v. 20. & v. 25.* Verum quicquid de hoc sit, falsum enim omnino esse dubitari nequit ex *cap. 7. Geneseos vers. 19.* insignis certè altitudinis

K ad esse Garizim neminem fugit, & JOSEPHUS quoque *Ant. lib. 11. cap. 8. §. 2. ceterorum montium in Samaria altissimum vocat.*

(2) Quod per quosdam gradus pateret adscensus ad verticem Garizim etiam nummi veteres fidem faciunt, quorum duos ex VAILLANTIO de *Numismatibus aereis Imperatorum &c. in Coloniae & Municipiis percussis* par. 2. pag. 244. & 263. Ed. Paris. an. 1688. hic adponimus. Alter ad Philippum Seniore spectat, alter ad Otaciliam Severam.

Verū enim vero tot eos gradus fuisse quot putat S. EPIPHANIUS, aut mille sexcentos & unum, quot ait PROCOPIUS Gazaeus in *Deut.*, minus credibile esse videtur; praesertim vero si vallis inter duos montes jacens, ubi urbs extendebatur, angusta

multum erat, qualem describit THEODOTUS superius laudatus. Itaque longe verisimilius loquitur *αὐτὸς αὐτὸς* Auctor Itinerarii veteris Jerosolymitani, qui eos gradus fuisse trecentos asserit, adnotante RELANDO *Palaeestinae &c. lib. 2. c. 11.*

ad Orientalem plagam Hiericho duos illos montes esse commemorat³, id est Garizin, & Gebal: O-
rien-

(3) EPIPHANIUS, qui nullum alium locum nomine Galgal novisse videtur, quam illum Jordanem inter & Jericho, sic appellatum, postquam in eo Israelitae circumcisi sunt JOSUE 5. *vers.* 9. haud mirum est, quod dicat, ex libro JOSUE colligi, montes Garizim & Gebal Orientales esse Jericho, cum eos juxta Galgal positos dicat Moyse *Deut.* 11. v. 30. Certe constat ex dicto capite libri JOSUE, nec non ex c. 4. v. 19. Jerichunti Orientalem fuisse locum illum, post circumcisionem populi in eo peractam, Galgal dictum. Porro etiam in *Pan.* EPIPHANIUS ex libro JOSUE constare monet Garizim & Gebal ad Sichem non fuisse. PETAVIUS in margine laudat JOSUE *cap.* 8. quod crediderit, ut puto, eam sententiam amplexatum esse EPIPHANIUM, cum animadverterit, quod laudato capite statim ac narratum est urbes Jericho, & Hai fuisse captas, earumque gentem & Reges caesos, subjicitur, tunc aedificasse Josue Altare Domino in monte Gebal, & peractam esse imperatam a Moyse caeremoniam rogandi Deū bona super Garizim studiosis legis, mala vero contemptoribus super Gebal. Enimvero hinc quoque, S. Doctor postulare poterat suae sententiae favorem. Verū ex hoc ejus libro *πρὸς λίβαν* patet, illum postulasse secundum eam, quam ex-

posuimus, animadversionem. Ceterum aut ex *Deut. cap.* 11. *vers.* 30. illud solum probatur, quod e regione Galgal Jerichuntis fuerint Garizim & Gebal, & nullo modo quod fuerint illi proximi, aut certe Galgal, de quo illic mentio est, alius locus est ab eo, qui erat inter Jordanem & Jericho. Qui plura vult MASIVM adeat, & RELANDUM: conjecturas hic ego meas tantummodo afferam. Certum est ex *Deut. cap.* 11. v. 31. Moysem jussisse, ut Israelitae, cum ingressi forent in terram promissam, ponerent benedictionem super montem Garizim, & maledictionem super montem Gebal, verisimile autē minime est, quod Josue mandatum hoc non fecerit ubi primum potuit. Quid itaque fecit deletis urbibus Jericho & Hai *Jos.* 8. ? Si montes Garizim & Gebal in Galgalis erant ad Orientem Jericho, cur statim ac Galgalis venit *Jos.* 5. non fecit? Certe ab Jericho urbe omnium proxima nihil erat timendum, erat enim ipsa timore plena, ideoque clausa, & munita *Jos. cap.* 6. & quidem ab ea nihil timuisse Josue illud nos facit certiores, quod ibi circumciderit populum; & fecerit Phasē *Jos.* 5. v. 8. & 10. Quid igitur? quid? nempe erant montes Garizim & Gebal trans Jericho, & Hai, & idcirco solum his deletis potuit

orientalis autem plaga Hiericho sita est juxta Galgal, qui est locus Galgalae¹. Sicima vero ad partem est

K 2

aqui-

Josue eos usque progredi (erant enim vicini) & Mosis mandata, ibi peragare. Attamen inde statim retrocessisse videtur ad Galgal, namque his auditis cum ceteri Reges trans Jordanem ad arma conclamarent, Gabaonitae vero foedus cum Hebraeis percutere velent, hi perrexerunt ad Josue, *qui tunc*, verba ipsius JOSUE sunt, *morabatur in Castris Galgalae*. Nimirum utpote bonus Imperator Galgalis castra posuerat, erat enim locus hic juxta Jordanem, trans quem morabantur in urbibus tribus munitis Gad, Ruben, & dimidiatribus Manasse, quas ad se evocare, vel ad eas se recipere poterat, ubi eum premerent Chananaei. Enimvero tum etiam cum Gabaonitis, quos quinque Reges Chanaan oppugnabant, auxilio venit, ex Galgalis processit *Jos. 10. v. 7. reversusque est inde ad locum Castrorum in Galgala v. 43.* & etiam cum postea multa alia bella gesserit, Regesque triginta & unum jam ceciderit, & Chanaan jam bello subactam, subigendamque distribuit, in Galgal erat *Jos. 14. v. 6.* Porro neque est fortassis contemnendum ad sententiam EPIPHANII, de qua agimus, confutandam argumentum, brevissimum intervallum, quod Galgal interest & Jericho. Scilicet Galgal erat ad Orientem Jericho *Jos. 4. v. 19.* & ja-

cebat *in campestribus* illius *Jos. 5. v. 11.* ita ut ab ea duo millia passuum tantummodo distaret testibus s. HIERONYMO voce *Galgal*, & PROCOPIO Gazaeo in *Deut. &c.* Quid itaque potuit EPIPHANIUS in suspicionem, saltem non venire, ne forte erraret putando, quod inter Jericho & Galgal Garizim & Gebal essent, praesertim cum eos altissimos montes esse non ignoraverit? Mirum hoc magis est, quod Sac. Litterae aperte dicant Galgal fuisse *in campestribus*. Demum satis amplam ad utrumque Jordanis latus fuisse vallem quid potuit EPIPHANIUS non animadvertere: praesertim cum ea loca peragraverit? *V. Panar. p. 133.*

(1) Cod. sic. Numquid autem putabat EPIPHANIUS, & urbem, & Provinciam, Galgal nomine, fuisse ad Orientem urbis Jericho? Verum ejus sententiam corruptam potius fuisse reor aut ab interprete, aut a librario. PROCOPIUS Gazaeus, qui certe omnia illa, quae de montibus Garizim, & Gebal habet, ex hoc libro mutuatus est, nunc EPIPHANII sententiam in compendium redigens, nunc ipsis plane verbis referens, hunc ipsum locum describere videtur, cum ait: *Habet insuper etiam series libri Josue, quod duo isti montes ab Oriente Jerichuntis siti fuerint, ubi locus quoque Galgala, qui ab urbe ad secundum lapidem distat. Sichi-*

Aquilonis Hiericho, in Occidentem vergens, distans ab Hiericho millibus quinquaginta duobus ¹

CETERA DESIDERANTUR.

chima vero ad Septentrionem & Occasum Jerichuntis vergit magis, ac ad quinquagesimum secundum lapidem ab ea distat.

(1) Haftenus codex Vaticanus, & qui ex eo sunt descripti. Epitome a GESNERO edita statim ac per compendium retulerit, quae sanctus EPIPHANIUS de duodecim lapidum Rationalis natura, colore, virtutibus &c. commentatus est, subjicit commentarium quemdam, de Adamante, quem, ut habet titulus scripti, summus Hebraeorum Pontifex gestabat ter in anno ingrediens in Sancta Sanctorum: & postea ad lapides Rationalis redit singulos singulis filiis Jacob accommodans sic: Παῖδες Λείας δ. Ραββὴν, σαρδίων. Συμεὼν, τοπάζιον. Λεὺι, σμαράγδον. Ἰούδας, ἀνδράξ. Παῖδες Βαλλᾶς β. Ἡ Βαλλὰ παιδίσκη τῷ τῆς Ραχὴλ. δὲ ἔπειθ' ἔτικτε, δίδωσι τῷ Ἰακώβ αὐτὴν γυναικα πρὸς τὸ ποιῆσαι παῖδας. ἐῖσι δὲ ἔπει. Δαν, σάφειρον. Νεφθαλὴμ, ἰασπις. Παῖδες Ζελφᾶς β. Ἡ Ζελφα παιδίσκη τῷ τῆς Λείας, καὶ δίδωσι τῷ Ἰακώβ γυναικα πρὸς τὸ ποιῆσαι παῖδας. ἐῖσι δὲ οὗτοι Γὰδ, λιγύριον. Ἀσήρ, ἀχάτης. Παῖδες Λείας β. Ἰσαχάρ, ἀμέδυστον. Ζαβουλὼν, χρυσόλιθος. Παῖδες Ραχὴλ β. Ἰωσήφ, βηρύλιον. Βενιαμὴν, οὐνύχιον. Filii Liae quatuor: Ruben, Sardium: Symeon, Topazion: Levi, Smaragdus: Judas, Carbunculus: Filii Ballae duo. Balla

ancilla erat Rachelis. Haec autem, cum non pareret, dedit eam Jacobo in uxorem, ut filios ex ea susceperet: nati autem sunt ex ea: Dan, Sapphirus: Nephthalim, Jaspis. Filii Zelphae duo: Zelpha erat ancilla Liae, & dedit eam Lia Jacobo in uxorem, ut ex ea filios procrearet: sunt autem hi: Gad, Ligyrius: Aser, Achates. Filii Liae duo. Isachar, Amethystus: Zabulon, Chrysolithus. Filii Rachelis, duo. Joseph, Beryllion: Benjamin, Onychium. Itaque haec ipsa fortassis fuit ratio, qua tandem singulos Rationalis lapides singulis Tribubus s. EPIPHANIUS accommodaverat, sed utrum s. EPIPHANII sit etiam commentarius ille de Adamante, an Epitomes auctor aliunde transfulerit, certo scire non possumus; mallet tamen EPIPHANII non esse, cum multis erroribus scateat, quos notare non praeterit BRAUNIIUS de Vest. Sacerd. Hebr. lib. 2. c. 20. §. DCXXVIII. Ceterum, quae certo deesse scimus, haec sunt. Deest sententia S. Doctoris de potiori ratione accommodandi lapides Rationalis duodecim Tribubus, & desunt animadversiones ex ipsorum lapidum contemplatione habendae ad pietatem fovendam; utrumque enim in Epistola, ut ajunt, nuncupatoria ad Diodorum promittitur.

I N D E X

R E R U M.

A

A Bii p. 30. n. 4.
 Achaemenii cur dicti Persae pag. 33.
 n. 5.
 Achaemeneus Cyri Regis pater non fuit
 sed avus p. 33. n. 5.
 Achates p. 31. n. 1. ejus color ibid.
 ubi inveniatur p. 32. ejus virtutes ib.
 leonis speciem praefert ib.
 Adricomius p. 55. n. 1.
 Aelianus p. 25. n. 1. & alibi.
 Aesculapius vid. Asclepius.
 Aethiopia duplex, Africana & Asiatica
 p. 13. n. 2. Africana Aethiopia in
 Orientalem & Occidentalem parti-
 ta est ib.
 Adramalech p. 59. n. 2.
 Africae toti datum nomen Aethiopiae
 p. 16. n. 2.
 Agathemerus p. 18. n. 3. & alib.
 Agathias p. 30. n. 3.
 Agguem pro anguem scripserunt Ro-
 mani p. 27. n. 1.
 Alabastro urbs p. 7. n. 2. Phrygiam
 urbem vocat Stephanus p. 8.
 Alabastri p. 7. n. 2. p. 15. n. 2.
 Amathus p. 22. n. 2.
 Amathusia Cypri insula appellata p. 22.
 n. 2.
 Amazonum historia p. 30. n. 5.
 S. Ambrosius p. 67. n. 2.
 Amethystus quae gemma p. 32. de lo-
 co ubi gignitur ib. Hyacintho similis
 ib. ejus virtutes ib.
 Amos. Liber Amos p. 59. n. 1.
 Anagogavaei qui p. 60. n. 3.
 Anamalech p. 69. n. 2.
 Anastasius Sinaïta quo tempore Antio-
 chenam Cathedram adeptus p. x.
 ejus Quaestiones &c. Hervetus pri-

mus latine edidit p. 60. n. 1. Epipha-
 nii Librum de Gemmis xii. laudas
 p. x. p. 8. n. 2. & alib.
 Andreae Caesareensis aetas incerta p. xi.
 ejus Commentaria in Apocalypsin ib.
 eorum versio Latina a Peltano facta
 emendatur p. xiii. ib. eorum Gr. Co-
 dex in Bibl. Corsiniana p. xi.
 Andreas Cretensis p. xi.
 Apicius p. 10. n. 2.
 Appalius quid p. 24. n. 2.
 Aquila p. 14. p. 39. n. 3.
 Archelaus p. 7. n. 1. & alib.
 Arethas p. xii. quando floruit, & ejus
 scripta ib. Epiphanius de Gemmis
 laudat ib. notatur p. xiii.
 Ariti p. 30. n. 6.
 Aristoteles p. 25. n. 1.
 Arrianus 15. n. 1.
 Ars pinaria p. 11. n. 2.
 Artemidorus p. 28. n. 4.
 Asclepius dictus Aesculapius p. 28. n. 1.
 אשף p. 64. n. 1. in quem locum male
 irrepsit 7 pro 7.
 Assyriam Scripturam dicere idem est
 ac beatam dicere p. 64. n. 1.
 S. Athanasius Epistolam ad Diodorum
 Tyri Episcopum scripsit p. xxxi. lau-
 datur p. 16. n. 2.
 Auctor itinerarii veteris Jerosolymita-
 ni p. 73. n. 2.
 S. Augustinus p. 67. n. 1.
 Azomitae p. 16. n. 2.
 Azume p. 16. n. 2.

B

B Abylonii Samaritanos subverterunt
 p. 69.
 Babylon in Aegypto p. 6. n. 2.
 Bacchus

Bacchus vid. **Templum Liberi**.
Barbaria p. 18. n. 4.
Barimanasi p. 12.
Baronius p. xviii.
Bdellium quid sit p. 14. n. 3.
Bejerus p. 69. n. 1.
Bellum gestum propter **Smaragdea me-**
talla p. 18. n. 2.
Beniamin Tudelensis p. 71. n. 1.
Beninius (Ant. Maria) p. 30. n. 5.
Beronice p. 17. n. 3.
Beryllus p. 33. ejus color ib. ubi gi-
 gnitur p. 34. varia Berylli genera ib.
 in persona Joseph accomodatur &
 quare p. 51. undecimo loco repositus
 in **Rationali** p. 49.
Bibliotheca Corsiniana p. xi. & xviii.
Vaticana ib. & p. 60. n. 3.
Bidellium p. 14.
Blatta purpura quare sic appellata p. 21.
 n. 1.
Blemmyes qui populi p. 18. n. 3. ubi
 positi ib.
Bochartus p. 7. n. 1. & alib.
Braunius p. xxi. p. 7. n. 1. & alib.
Brocardus p. 55. n. 1.
Buzei p. 72. n. 3.

C

C **Aesarius** p. 12. n. 4. & al.
Calchedonius lapis quare sic dictus p. 20.
 cujus sit coloris ib. ubi invenjatur ib.
Callainus lapis p. 29. n. 23.
Calmetius p. 70. n. 2.
Capella (Martianus) p. 18. n. 1.
Carbunculus. ejus color p. 19. ubi gi-
 gnitur ib. quomodo invenitur ib.
 eum portantes latere non possunt
 p. 20.
Carchedon p. 17. n. 2.
Cato p. 10. n. 1.
Cedrenus p. 62. n. 2.
Cellarius p. 16. n. 6. & alib.
Cerinus lapis p. 28. n. 3.
Cerites ib.
Ghabratha quid p. 39. n. 3.
Ghibrath rex in sacris Litteris occurrit

p. 39. n. 3. hujus vocis significatio ib.
 p. 40.
Chrysopasus p. 33. n. 6. ejus virtutes
 p. 33.
Chrysoprasus p. 33. n. 6.
Chrysolithus a nonnullis **Chrysoberyl-**
lus vocatus p. 32. ubi gignitur p. 33.
Claudianus p. 28. n. 3.
Codices mss. unde eruta fuit latina
 versio **S. Epiphani** de xii. *Gemmis*
 pag. xviii. in quibus Bibliothe-
 cis adserventur ib. & p. xix. Codicis
 Vaticani historia describitur p. xx.
 & p. xxi. ib. Codices varii Epito-
 men Libri Epiphani de *Gemmis* ex-
 hibentes recensentur p. xxiv. Codic-
 es Commentariorum Andreae Cae-
 sarensis in Apocalypsin p. xi. p. xii.
Codex Quaestionum Anastasii Sinai-
tae p. 60. n. 3. Codices vers. Lxx.
 interpretum varii p. 43. n. 2. & alib.
Columella p. 10. n. 1.
Crenius p. 37. n. 1.
Ctesias p. 15. n. 1.
Cudaei vid. **Cuthaei**.
Cunaeus p. 69. n. 1.
Cuthaei qui p. 60. n. 1. dicti *leonum*
profelyti p. 61. n. 1. Samaria illis ha-
 bitanda traditur p. 59. Vide etiam
 p. 61. n. 2. p. 68. n. 2. &c.

D

Δ **Δαι** p. 30. n. 2
Dallaesus p. 13. n. 1. & al.
Damascenus (S. Jo:) p. 62. n. 2.
Damasci incolae in Iberiam mittuntur
 p. 59. n. 1.
Damianus (S. Petrus) p. xix.
Δάσας p. 30. n. 2.
Dauni 30. n. 2.
Demogeron p. 9. n. 2.
Demonstratus p. 25. n. 1.
Deefion quid p. 63. n. 1.
Deuteronomii Liber p. 55. n. 1.
Dibeni, seu **Diberii** p. 17. n. 1.
Dickinsonus (Edmundus) p. 37. n. 1.
Diodorus Tarsensis quis fuerit p. 2.
 n. 1.

n. 1. laudatur a Facundo Hermianensi ibid. quando Episcopus factus p. xxxiii. quando mortuus p. xix.
Diodorus, cui librum suum *de Gemmis* Epiphanius dedicavit quis fuerit pag. xxiv. & seq.
Diodorus Episcopus Tyri p. xxiv. ejus aetas p. xxix. & seq. ejus laudes p. xix. & seq.
Diodorus Siculus p. 7. n. 1. & al.
Dionysius Periegeta p. 7. n. 1. & al.
Dioscorides p. 14. n. 3. p. 25. n. 1. & al.
Diospolis p. 8. n. 1.
Divisiones filiorum Israel quatuordecim Epiphanius recenset p. 40. & seq. sed aliae etiam sunt apud sacras Literas p. 46. n. 3.
Docimium p. 35. n. 2.
Domitianus Imperator p. 11.
Dositheus Jannaei filius p. 62. n. 2.
Δολοχολις p. 16. n. 3.
Dulitae qui p. 36. n. 3.
Dounatin Gothi Phison appellant p. 12. n. 4.
Δυλ p. 16. n. 3.
Diusius p. 22. n. 1. p. 39. n. 5.
Dupinius p. xxv.

E

Egnatius p. 21. n. 3.
Ejulaei dicuntur interiores Indi p. 12.
Elephantina regio p. 18. n. 1.
Elimaei p. 3. n. 1.
S. Epiphanius Librum *de Gemmis* xii. scripsit p. 1x. S. Hieronymo eum dono dedit p. x. Scripsisse eum videtur an. Ch. 392 p. xxvii. laudatur a S. Augustino p. xxi. a S. Hieronymo dictus est *πενταγλωττος* p. xxi. interdum nimis credulus p. xxi. defenditur ib. emendatur p. 12. n. 4. p. 13. n. 2. p. 33. n. 5. p. 46. n. 7. p. 56. n. 2. illustratur p. 13. n. 1. p. 39. n. 3. p. 40. n. 62. n. 3. p. 64. n. 1. p. 73. n. 2. & al. passim. Utrum illius sit *Commentarius* quidam de Adamante a Gesnero editus p. 76. n. 1.

Esdra Sacerdos ad Cuthaeos ab Assyriorum Rege missus p. 62. ejus elogium apud Theophanem Cerameum p. 62. n. 2.
Esdra cum Legem restauravit novis literis usus est p. 64. n. 1.
Esychius p. 25. n. 1.
Eusebius p. 15. n. 2. & alib.
Eustathius Scholiastes Dionysii p. 7. n. 1. & alib.
Evilath Elimaeorum Provincia p. 13. n. 1.
Exodi Liber p. 38. & alib.
Ezechiel Propheta p. 46. n. 3.
Ezechielus Tragoedus p. 15. n. 2.

F

Fabricius (Jo: Albertus) laudatur p. xvii. emendatur ib.
Facundus Hermianensis Episcopus p. x. ejus libri ib. Epistolam Epiphanii latine vertit ib. ad Diodorum Tarsensem eam esse scriptam asserit p. xxiv. & p. 1. sed perperam p. xxv. & seq. de ejus scriptis judicium p. xxxv. & p. 5. n. 1.
Forma litterarum, quibus scripta fuit Lex in tabulis lapideis, quae, & quo nomine appellata p. 63. n. 1.

G

Galenus p. 9. n. 2.
Gandarae, **Gandarii**, **Gandri** p. 13. n. 1.
Ganges. ejus ostia p. 13. n. 1. Carbunculum proicit ad loca circa Lybiam p. 13.
Garizin mons. Ejus situs p. 55. n. 1. p. 57. n. 1. p. 70. n. 2. &c. non esse immersum ab aquis Diluvii Rabbini Samaritani comminiscuntur p. 75. n. 1. per plures gradus ad ejus verticem ascenditur ib. n. 2. ejus nomen quid significet p. 56. n. 1.
Gebal mons ubi situs p. 55. n. 1. & al.
 De

De Gemmis plurimi scripserunt p. xxi.
 Genesis . Liber Geneseos p. 12. n. 1.
 & alib.
 Gentes a Rege Assyrio in Samariam
 missae quot p. 68. n. 2.
 Geoponica p. 9. n. 2.
 Georgiani p. 24. n. 1.
 Gerhardus Mercator p. 55. n. 1. emen-
 datur p. 56.
 Gesnerus edidit Epitomen Libri S. Epi-
 phanii de xii. Gemmis p. xvi. p. 1.
 n. 1. notatur p. 8. n. 1. p. 9. n. 2.
 p. 20. n. 3. p. 24. n. 6. p. 29. n. 2.
 p. 32. n. 1. p. 35. n. 2. & alib.
 Golgol, seu Galgal Quotuplex p. 70.
 n. 2.
 Gorius p. 37. n. 1.
 Grammatias p. 23. n. 2.
 S. Gregorius Magnus p. 67. n. 2.
 Gretserus p. 61. n. 1. & alib.
 Gruterus p. 10. n. 2. & alib.

H

H Arduinus p. 17. n. 2.
 Hebraei Moysen se ditasse ajunt frag-
 mentis tabularum, quas fregit ob
 peccatum Israelitarum p. 22. n. 1.
 unde haec fabula ortum duxerit ib.
 Hebraei an iisdem litterarum elementis
 utantur, quibus utebantur antiqui-
 tus p. 64. a sinistris ad dextram scri-
 bunt p. 37. n. 1.
 Hebraica scriptura Thalmudicis quae
 p. 64. n. 1.
 Helias fuit typus Christi Domini p. 2.
 n. 3. ea quae erant necessaria tan-
 tum efflagitabat ib.
 Heliodorus p. 19. n. 2.
 Herodotus p. 7. n. 2. & alib.
 Hervetus primus edidit latine Anasta-
 sium Sinaitam p. 60. n. 1.
 Hesda p. 62. &c.
 Hesdras p. 64. n. 1.
 Hiberi p. 24. n. 1. Jaspidem reperi-
 runt ib.
 Hierosolyma vastata a Titò p. 11.
 S. Hieronymus laudat Epiphanii librum

de Gemmis p. 1x. accepit eum dono
 p. xii. quando Catalogum scripserit
 p. xxviii. ejus locus emendatur
 p. 23. n. 2. p. 25. n. 1.
 Higinus p. 15. n. 2.
 Hillerus (Matthias) p. xvii.
 Hippocrates p. 10. n. 3.
 Hippodromo chabratha p. 39. n. 3.
 Homerus p. 13. n. 2.
 Homeritae p. 16. n. 1.
 Holmius p. 37. n. 1.
 Hugo (Hermannus) notatur p. 37.
 n. 1.
 Hunni p. 30. n. 3.

I

I Aspis Lapis p. 22. ejus color ib.
 ubi reperiatur ib. varia ejus genera
 p. 23. n. 2.
 Ἰασποπαῖλλον p. 24. n. 3.
 Ichthyophagi qui p. 16. n. 6.
 Jericho ubi posita p. 74. n. 3.
 Indiae nomen variis Regionibus datum
 p. 7. n. 1. Aethyopiae p. 15. n. 2.
 Indi in novem Regna olim disparati
 p. 14. Indi fuerunt dicti omnes po-
 puli minus noti ib. n. 1.
 Indicas res ignorabant Antiqui p. 15.
 n. 1.
 Indus Fluvius a Paropamisso monte ori-
 tur p. 12. n. 2.
 S. Joannes Evangelista pag. 57. n. 3.
 & alib.
 S. Joannes Chrysostomus Theodori Tar-
 sensis auditor fuit p. xx. S. Epiphanius
 adversabatur ib. laud. p. 59. n. 1. & al-
 Job . Liber Job p. 7. n. 1.
 Jolas Hierotarantinus Epitomes libri
 Epiphanii de xii. Gemmis interpres
 p. 11. n. 1. emendatur p. 11. n. 2.
 & alib.
 Joseph quare ultimo loco positus in Ra-
 tionali p. 49.
 Joseph Tribus duplex. p. 44. n. 8.
 Josephus Flavius p. 22. n. 2. & alib.
 Josue . Liber Josue p. 45. n. 3. & alib.
 Isidis nummus p. 7. n. 2.

Midorus p. 7. n. 1. & alibi.
 Ismael R. p. 61. n. 1.
 Itinerarium Jerosolymitanum p. 73.
 n. 2.
 Juba p. 7. n. 1. & alibi.
 Judas quare constitutus sit primus ad
 orientalem plagam in metatione Ca-
 strorum p. 51.
 Julius Pollux p. 9. n. 1.
 Juvenalis p. 8. n. 1.

L

Lac a Massagetis bibitur p. 24. n. 2.
 Lambecius p. xi.
 Lamius (Jo.) p. xxxvi.
 Lampridius p. 21. n. 3.
 Lapides duodecim pro duodecim Tri-
 bubus in Rationali positi sunt p. 35.
 eorum Ordo p. 5. p. 37. p. 50.
 Laugurinum p. 26. n. 1.
 Leges Mischnicae p. 64. n. 1.
 Leones Samariae incolas caedunt p. 61.
 n. 3.
 Lex quibus litteris scripta in tabulis
 p. 64. n. 1. à Rege Assyrio efflagita-
 tur p. 61. Cuthaeis mittitur ib. quibus
 litteris scripta ab Esdra p. 64. n. 1.
 Levi exclusus propter Manasse p. 52.
 Libri de xii. Gemmis epitome pluries
 typis recusa p. xvi. multiplex ib.
 & p. xxiv.
 Lightfootus p. 57. n. 1. & alibi.
 Liggium p. 28.
 Ligorius p. 7. n. 2.
 Liggurus p. 27. n. 1.
 Lipomannus p. xv. §. iv.
 Litterarum Hebraicarum duplex genus
 p. 66. n. 1.
 Ludolphus Job p. 15. n. 1. & alibi.
 Lun quis p. 62. n. 2.
 Lygyrius Lapis p. 24. apud Physiologos
 ignotus p. 25. utrum diversus ab Lyn-
 curio p. 24. n. 1.
 Lyngurium seu Lyncurium an electrum
 p. 25. n. 1. in Lyguria invenitur ib.
 dictum etiam Langurium pag. 27.
 n. 1.

Lynx p. 28. n. 4. num ex ejus urina
 Lyncurium fiat ib.
 Lyranus p. 22. n. 1.

M

Machabaeorum liber p. 55. n. 1.
 Marcellus Ancyranus p. 13. n. 1.
 Martianus Heracleota p. 18. n. 4.
 Mare Rubrum Aethiopicum dictum,
 & Arabicum p. 7. n. 1.
 Marshamus p. 69. n. 2.
 Martianus Capella p. 28. n. 1.
 Masius (Andreas) p. 77. n. 1. & alibi.
 Massagetae. Eorum potus p. 24.
 Maussacus p. 25. n. 1.
 Megasthenes p. 15. n. 2. notatur ib.
 Mela p. 12. n. 2. & alibi.
 Mennitius (Petrus) p. xx.
 Mercator (Gerhardus) p. 55. n. 1.
 Mercatores olei Hispani p. 9. n. 2.
 Minatio deportationis apud Prophetas
 frequens p. 39. n. 1.
 Molochas p. 6.
 Montfauconius p. xi. notatur p. xx.
 Morison p. 71. n. 1.
 Mosche R. p. 64. n. 1.
 Moyses utrum se ditaverit fragmentis
 tabularum, quas fregit p. 22. n. 1.
 Muratorius (Ludovicus Ant.) p. xxxvi.

N

Nabuchodonosor nomen Assyrii
 Regibus commune p. 58. n. 3.
 Nebahaz p. 69. n. 2.
 Nero, & Domitianus vanarum rerum
 Amatores p. 11.
 Neusin p. 24. n. 2.
 Nicephorus p. 68. n. 2.
 Nicetas p. 60. n. 3. & alibi.
 Nicolaus (Jo.) p. 69. n. 1.
 Nonius p. 9. n. 2.
 Nonnosus p. 16. n. 2.
 Nomina Filiorum Israel in duobus
 L Sma-

Smaragdis inscripta p. 54. de vario Ordine, quo recensentur apud Sacras Litteras p. 38. p. 40. 44. p. 46. n. 3.

Numerorum Liber p. 42. & alib.

O

Olearii Negotiatores p. 9. n. 2.
 Oleum Liburnicum p. 10. n. 2. Liberritinum ib. Istriatum ib. Baeticum ib. Sufinum ib. n. 3. viride ib. n. 1. Hispanum p. 9. n. 2.
 Onychium p. 34. multiplex ib. cur in undecimo loco in Rationali p. 50. Benjamin aptatur pag. 51. Josepho aptari non potest p. 49.
 Ophites p. 28. n. 2.
 Oppallius p. 29. n. 5.
 Origenes p. 67. n. 2. & alib.
 Oseas p. 58. n. 3.
 Ottacilia Severa, & ejus nummus p. 73. n. 2.
 Ovvidius p. 22. n. 2. & alib.
 Oudinus pag. xi., & alibi.

P

Palladius p. 10. n. 1.
 Paralipomenon liber p. 46. n. 3. & al.
 Paropamisus Mons p. 12. n. 2. appellatur etiam Parapanisus, & Parapanisus &c. p. 12. n. 2.
 SS. Patres in iis, quae ad Fidem, & mores spectant an errare possint p. 13. n. 1.
 Pederos p. 34. n. 1.
 Peltanus p. xi. §. III. notatur p. xiii.
 Perileutius p. 29.
 Perileucus p. 31. n. 1.
 Persae Achaemenii dicti p. 33. n. 5.
 Petavius p. xvi. xx. &c. p. 13. n. 1. & alib. notatur p. 62. n. 3.
 Petit (Petrus) p. 30. n. 5.
 Philippus Senior p. 73. n. 2. ejus nummus ib.
 Philostorgius p. 16. n. 2.
 Philo p. 56. n. 1.

Phison Fluvius à Graecis Indus dictus p. 12. à Barbaris, Evilaeis, Indis, & Bugeis Ganges ib. alia ejus nomina p. 12. n. 4.

Phocas p. 71. n. 1.

Photius p. xvi. p. 16. n. 2.

Πικρὸς p. 9. n. 1.

Plinius p. 7. n. 1. & alib. emendatur p. 17. n. 2.

Plutarchus p. 27. n. r. & alib.

Politi (Alexander) p. 7. n. 1.

Priscianus p. 27. n. 1.

Procopius Caesareensis p. 16. n. 2.

Procopius Gazaeus p. xiv. quando floruit ib. ejus scripta ib. multa ex *Epiphania de xii. Gemmis* excerpta p. xiv. laudatur p. 55. n. 1. & alib. notatur p. 72. n. 1.

Psellus p. 25. n. 1.

Ptolemaeus p. 7. n. 1. & alib.

Pullus color p. 9. n. 2.

Purpura vid. Blatta.

Q

Quirinus [Angelus Maria] Cardinalis S. R. E. Bibliothecarius p. xxxvi. Francisci Barbari Epistolae edidit ib. Editionem parat Epistolae Reginaldi Poli ib.

R

Regum liber p. 39. n. 3. & alib.
 Reinesius p. 9. n. 2.
 Rolandus p. 55. n. 1. & alib.
 Rubrica a Latinis rubei coloris terra appellabatur p. 19. n. 3.
 Ruffinus p. xxix.
 Rutilius p. 9. n. 2.

S

Sabinae Tranquillinae nummus p. 7. n. 2. Sacer.

Sacerdotum, qui idola in Monte Garizim asconderunt, numerus p. 68. n. 1.
Salathiel quis p. 62. n. 3.
Salmanasar Cuthaeis Samariam habitandam tradit p. 59. n. 1. Samaritanos deportat in suas terras ib.
Salmasius p. xxiii. p. 8. n. 2. & alib. notatur p. 25. n. 1.
Samaria p. 58. à Cuthaeis habitata p. 59. n. 1.
Samaritani qui p. 66. Nominis eorum variae significationes pag. 60. & 67. n. 2.
Samoron p. 58.
Sappharaei qui p. 60. n. 2.
Sapphirus Lapis p. 21. ejus color 16. varia genera ibid. p. 20. illo utuntur Reges ibid. ejus virtutes pag. 22. num super isto Lapide scripta Lex Moysis ib. n. 1.
Sardachates p. 6.
Sardius piscis p. 6.
Sardium Babylonium dictum pag. 6. ubi gignitur ibid. ejus virtutes cum Jaspide male à Peltano confusae p. xii.
Sardonyx ejus virtutes, & forma p. 6.
Scaliger (Josephus) p. 8. n. 1. notatur p. 60. n. 3.
Scorsus (Franciscus) p. xv. p. 62. n. 3. & alib.
Schottus p. xvi. §. v.
Scythia quae apud vereres p. 30. quoruplex p. 32. n. 1.
Seldenus p. 69. n. 1.
Seppharium p. 69. n. 2.
Seppharaei qui p. 68. n. 2.
Servius p. 10. n. 1. & alib. illustratur p. 15. n. 2.
Sichar à **Sichem** an distinguatur p. 57. n. 2.
Sichem à Neapoli distinguitur p. 57. n. 2. plura de ejus nomine ib. sit ne Urbs, in qua ingressus est Dominus ib.
Sichima p. 75. n. 1.
Sicima Neapolis appellatur p. 57. Civitas opulentissima ib.
Sidonius p. 21. n. 3.
Sirletus (Guillelmus) p. xix.

Sirmondus p. xviii. & p. 1. n. 1.
Smaragdus dictus Prasinus p. 9. Neronianus, & Domitianus dictus & quare ib. ejus color ib. in India & Ethiopia nascitur p. 11. & 12. ejus vis p. 19. bellum pro ejus fodinis gestum ib. n. 2. variae ejus species pag. 14. n. 4.
Smaragdites mons p. 17. n. 2.
Smaragdina insula p. 17. n. 2.
Solinus p. 25. n. 1. & alib.
Soma-birenus quid p. 64. n. 1.
Somar p. 58.
Somer p. 58. 66. & 67. n. 1.
Somoron, & **Somer** quae loca vocarentur p. 67.
Spano pro **Hispano** p. 9. n. 2.
Statius p. 24. n. 4.
Stephanus de Urbibus p. 7. n. 1. & alib. emendatur p. 8. n. 2.
Strabo citatur p. 7. n. 1. & alibi.
Svetonius p. 10. n. 1.
Suidas p. 10. n. 2. & alib.
Sulpicius Severus p. 59. n.
Superhumerales p. 35. describitur p. 36.

T

T **Abulae** duodecim Moyfi datae ex quo Lapide fuerint p. 22. n. 1.
Tajani p. 16. n. 5.
Talmi Urbs Blemmyis contermina p. 18. n. 2.
Talmud Babylonicum p. 64. n. 1.
Talmudici scripturam Hebraicam vocant, quam nos Samaritanam p. 64. n. 1.
Tanchum p. 66. n. 1.
Targum p. 64. n. 1.
Teglathphalassar Populos Damasci incolas in Iberiam, & Albaniam mittit p. 59. n. 1. Gad, & Ruben alio transtulit ib.
Telmi p. 18.
Templum Liberi apud Indos gradus habet 365. ex lapide Sapphiro p. 21.
Tertullianus p. xvi.
Tharthac p. 69. n. 2.

Thebaei p. 18.

Thebe dicta fuit Diospolis p. 2. n. 1.

Theodotus p. 71. n. 1.

Theophanes Cerameus pag. xv. ejus
scripta ibid. laudatur pag. 62. n. 2.
& alib.

Theophrastus p. 17. n. 2. & alib. no-
tatur ib. explicatur p. 25. n. 1.

Thophylactus p. 62. n. 3.

Tobias. Tobiae Liber p. 58. n. 3.

Topaza Urbs p. 7. nemo alius praeter
Epiphanium hanc Urbem memorat
ib. n. 2.

Topazium. ejus virtutes, & color p. 6.
& 7. ubi primum inventum ib.

Topazos Insula p. 7. n. 24. ejus situs
ibid.

Tribus Joseph duplex n. 3. p. 44.

Trotz (Christianus) p. 37. n. 1.

Turtianus p. xvi. §. v.

V

V Aillantius p. 73. n. 2.

Vallarsius p. 23. n. 2. & alib.

Valtonus p. 60. n. 3. & alib.

Varro p. 27. n. 1.

Venni qui p. 30. n. 3.

Vergilius p. 69. n. 2.

Versiones Syriaca, & Arabica n. 1.
p. 50. & p. 57. n. 3. Versio LXX.
passim laudatur.

Victorinus p. 27.

Z

Z Orobabel quis p. 62. n. 3.

Zotimus p. 18. n. 3.

F I N I S.

Imprimatur.

Si videbitur R^{mo} Sacri Palatii Apostolici Magistro.

F. M. Arch. Tarfi Vicefg.

ADPROBATIONES.

MAndante R^{mo} Patre Magistro Sacri Palatii Apostolici legi ea, qua erat, diligentia Opusculum *S. Epiphanii de Gemmis XII. &c.*, atque eruditissimas in illud Notas, nec in ipsis inveni, quod Catholicam Religionem, bonosque mores offenderet.

Ego Joannes Bottarius ista testor.

Librum *S. Epiphanii de duodecim Gemmis &c.* Latine, versum nunc primum e tenebris erutum, Notisque egregiis illustratum cura & studio Clarissimi Viri Sac. Theologiae Doctoris Petri Francisci Fogginii Presbyteri quum jussu R^{mi} Patris Sac. Palatii Apostol. Magistri expenderim, ac nihil in eo repererim, quod Catholicae Fidei, vel bonis moribus adversetur, dignum censeo, ut publica luce donetur ad Literariae Reipublicae utilitatem, tum ob notitiam novi hujus Operis, tum ob eximiam expositionem, qua opus ipsum laudatissimus Auctor aliis Operibus celebris exornavit. Datum Romae Idibus Decemb. MDCCXLIII.

Josephus Catalanus Presbyter.

Imprimatur.

Fr. Nicolaus Ridolfi Sacri Palatii Apostolici Magister Ord. Praedicatorum.

